

RAPORTTEJA 202

TEUVALAISTEN OMA SYREENIN TALO

SULEVI RIUKULEHTO JA JAAKKO MÄNTYLÄ (TOIM.)

TEUVALAISTEN OMA SYREENIN TALO

SULEVI RIUKULEHTO JA JAAKKO MÄNTYLÄ (TOIM.)

2020

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Suupohja

HELSINGIN YLIOPISTO
RURALIA-INSTITUUTTI

Julkaisija Helsingin yliopisto
Ruralia-instituutti
www.helsinki.fi/fi/ruralia-instituutti

Sarja Raportteja 202

Kannen piirros Liisukka Oksa

ISBN 978-951-51-3790-6 (pdf)
ISSN 1796-0630 (pdf)

TEOS – Teuvalaisten ikioma Syreenin talo

Väritehtailija Otto Syreenin vuonna 1935 valmistunut ja kunnantalon seitsemän vuosikymmentä palvellut rakennus sijaitsee Teuvan kirkonkylän keskeisimmällä paikalla Porvarintien varrella. Kulttuurihistoriallisesti Teuvan tärkeimpiin kuuluvan ja viime vuodet tyhjillään seisoneen talon kohtalo on herättänyt aiheestakin pitäjän asukkaissa huolta: mikä tulee olemaan nykyiseltä kutsumanimeltään Otto Syreenin talon tulevaisuus? Kyse on myös yhtä rakennusta laajemmasta kulttuuriympäristöstä, joka kertoo pitäjän elinkeinoelämän ja kunnallishallinnon historiaa.

Paikallisen kulttuuriväen – erityisesti Teuvalaisen Kulttuurin Tuen – aloitteesta käynnistyi syksyllä 2019 esiselvityshanke, jonka toimenpiteet kohdistuvat Otto Syreenin taloon. Tämä selvitysluonteinen tutkimus toteutettiin Helsingin yliopiston Ruralia-instituutissa osana ajan, alueiden ja kulttuurin tutkimusryhmän työtä ja sen vastuullisena johtajana toimi aluehistorian ja kulttuuriperinnön tutkimusjohtaja Sulevi Riukulehto.

Perusselvityksen osat olivat talon historian kartoittaminen, rakennusinventointi ja tulevaisuustyöpajojen järjestäminen. Historiaselvityksessä, jonka on laatinut tohtorikoulutettava Jaakko Mäntylä, taloa tarkastellaan osana paikkakunnan elinkeino- ja hallintohistoriaa 1900-luvun alkupuolelta 2000-luvulle. Rakennuskonservaattori, FM Liisukka Oksa pureutui talon rakentamistapaan, rakenteisiin ja niiden ongelmakohtiin, julkisivuväriytykseen ja sisäpintoihin. Hän on selvittänyt, millaisten vaiheiden kautta Otto Syreenin talosta on muokkautunut sellainen kuin se nykyään on. Inventoinnissa laaditut huonekortit tallennetaan pysyvästi Seinäjoen museoiden kokoelmiin.

Avoimista keskustelutilaisuuksista pääsiallisen järjestelyvastuun kantoi tutkimusavustaja ja kulttuurituottaja (Yamk) Heidi Väliaho. Keskustelutilaisuuksien tavoitteena oli herätellä teuvalaiset pohtimaan, millaisena he näkevät Otto Syreenin talon tulevaisuuden ja miten sitä tulisi jatkossa kehittää. Yhteenvedon keskusteluista ovat laatineet Jaakko Mäntylä, Sulevi Riukulehto ja Heidi Väliaho. Kirjaksi aineiston taittoi graafinen suunnittelija Jaana Huhtala. Hankkeen rahoittajat olivat Teuvalaisen Kulttuurin Tuki ry sekä Leader Suupohja ja Etelä-Pohjanmaan Ely-keskus Euroopan unionin Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta.

Kiitos hienosti sujuneesta yhteistyöstä.

Sulevi Riukulehto
Tutkimusjohtaja
Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti

Jaakko Mäntylä
Tohtorikoulutettava
Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	7
ABSTRACT	9
I OTTO SYREENIN TALON TARINA	11
JAAKKO MÄNTYLÄ	
Värjäämötoiminnan varhaisvaiheet Teuvalla	12
Syreenin Värjäämö – Syreenin Tehtaat	14
Syreenin asuin- ja liiketalo (1935)	23
Maan Sana ja elokuvateatteri.....	32
Syreenin talo Teuvan kunnantaloksi.....	36
Kunnantoinmisto	39
Kansanterveystyötä, lukuharrastuksia ja palontorjuntaa	42
Kunnantalon ympäristö.....	46
Valtion virastotalona	48
Paloasema-kirjastorakennus	51
Saneeraukset 1972 ja 1990.....	54
Kunnantalo tyhjenee	60
II SYREENIN TALON INVENTOINTIKERTOMUS	61
LIISUKKA OKSA	
Ajan kerrostumia Otto Syreenin talossa	61
Rakennuksen yleiskuvaus.....	62
Muutosajankohdat	62
Ulkomuoto.....	63
Julkisivut väreissä	66
Rakenteita ja rakennusosia	68
Muurit.....	70
Kellarin holvi ja lattia	74
Ulkomuuri.....	75
Sisätilat ja väritys.....	76
Sisäpinnat vuodesta 1935.....	76
Ovia ja ikkunoita 1930-luvulta	79
Tapetit 1930-luvulta.....	82
Kunnantalon väritystä vuodesta 1947 aina 1960-luvulle	83
Sisäpinnat 1973–1989	86
Sisäpinnat 1990-vuodesta nykypäivään.....	89
Miljöö ja ympäristön muutos	91
Ajan ja ihmisen kosketus.....	95
Pieni kooste vaurioista	96
Ajalliset kerrostumat	98
III SYREENIN TALON TULEVAISUUS JA KÄYTTÖTARPEET	99
JAAKKO MÄNTYLÄ, SULEVI RIUKULEHTO JA HEIDI VÄLIAHO	

LÄHTEET	107
----------------------	-----

TIIVISTELMÄ

Maalitehtailija Otto Syreenin upea talo sijaitsee Teuvan keskeisimmällä paikalla. Rakennus on tällä hetkellä tyhjiään, eikä Teuvan kunnalla ole sille käyttöä. Ympärillä on edelleen kunnan keskeisiä toimintoja. Rakennuksella on mielenkiintoinen historia muun muassa Syreenin maalitehtaana ja Teuvan kunnantalona. Talon säilyttämiseksi osana teuvalaista kulttuurimaisemaa Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti toteutti Teuvalaisten oma Syreenin talo -esiselvityshankkeen, jossa tutkittiin rakennusta, sen historiaa ja merkitystä paikkakunnalla. Lisäksi kahdessa työpajassa kerättiin Teuvan asukkaiden ja yhdistystoimijoiden ideoita ja tarpeita. Tässä julkaisussa rakennus- ja kulttuurihistoriallinen arkistotieto yhdistetään pintojen ja rakenteiden inventoinnista ja asukastilaisuuksista saatuun tietoon.

ABSTRACT

SYREENI'S HOUSE BELONGS TO THE PEOPLE OF TEUVA

Paint manufacturer Otto Syreeni's elegant home is located in central Teuva. At this moment, the building, surrounded by municipal activities, is empty and the municipality of Teuva does not have use for it. The building has an interesting history as both a paint factory and a municipal hall, for instance. In order to keep Syreeni's House intact as part of the cultural landscape of Teuva, a preliminary survey was realized by the University of Helsinki Ruralia Institute. The building itself, its history and meaning for Teuva were examined. In addition to this, the ideas and requests of the inhabitants and their associations were collected in two working groups. In this publication, the information comprising the building-history and cultural-history archives is connected to the data collected in a construction inventory and in the working groups.

I OTTO SYREENIN TALON TARINA

JAAKKO MÄNTYLÄ

Otto Syreenin talo on seurailut teuvalaisten elämää 1930-luvulta lähtien. Se on kaikkinen vaiheinen elämänmakuinen rakennus, josta monelle kuntalaiselle on jäänyt liuta muistoja. Ensimmäisen vuosikymmenen se toimi Otto Syreenin perheen kotina ja liiketilana, vuodesta 1947 lähtien kunnantalo, jonne mahtui koko silloinen kuntaorganisaatio. Talossa toimi kunnantoimiston ohella neuvola, kirjasto ja palokunta. Monet teuvalaisille tärkeitä päätökset niijittiin kunnanvaltuuston ja hallituksen kokouksissa ensin talon alakerrassa, ja 1960-luvun alusta lähtien yläkerrassa. Monet kunnan virkamiehet ja muut näkyvät julkisen elämän vastuunkantajat asuivat yläkerran työsuhdeasunnoissa. 1960-luvulta lähtien rakennus oli myös valtion virastotalo, jossa istuttiin käräjiä, ratkottiin veroasioita ja täytettiin kansaneläkelaitoksen kaavakkeita. Kunnantalon tontti – uusine palokunta-kirjastorakennuksineen – oli Teuvan hallinnollisen elämän keskipiste aina 1990-luvulle saakka. Otto Syreenin talossa ehdittiin kokea valtion paikallishallinnon laajeneminen ja sen vähittäinen vetäytyminen Teuvalta – hyvinvointivaltion rakentamisen merkittävä kasvupyrähdys. Taloa on aina muokattu kulloistenkin tarpeiden ja suunnitteluihanteiden mukaan; sisätiloja on saneerattu rohkeasti. Talon ulkopuoli on silti säilynyt perusilmeeltään sellaisena kuin se oli talon valmistuessa. Nimeään myöten komea talo viittaa rakennuttajaansa Otto Syreeniin (1900–1975). Tämän teuvalaisen liikemiehen elämäankaari hakee vertaistaan Etelä-Pohjanmaalla.

Teuvan kirkonkylän näkymiä 1900-luvun alussa. Kiireettömyys leimasi kirkonkylän elämää; näkymiä hallitsivat pienet, puiset maalaispuodit ja asuinrakennukset. Kuvälähde: Nisulan valokuvaamo.

VÄRJÄÄMÖTOIMINNAN VARHAISVAIHEET TEUVALLA

Usean pitäjän historiasta löytyy voimahahmo, jonka jälkivaikutus säilyy vuosikymmenien ajan aineettomana arjessa tai aineellisena rakennetussa ympäristössä. Teuvalla tällaisen henkilön nimeäminen ei tuota vaikeuksia: Otto Syrén – vuodesta 1935 lähtien Otto Syreeni¹ – oli tehtailija, liikemies, paikallinen patruuna ja persoonallisuus, joka jalosti isänsä 1800-luvun lopulla aloittaman värjäämötoiminnan 1920–1940-luvuilla kukoistavaksi liiketoiminnaksi. Värjäämön tuotteista etenkin lankojen ja kankaiden säilyttämiseen kotioiloissa tarkoitettut *Kotivärit* ja niiden ympärille sommiteltu puinen hyllykkö löysivät tiensä sekatarakauppoihin ja koteihin ympäri maan. Lähes yhtä menestyksekkääksi osoittautuivat maalien säilyttämiseen tarkoitettut *Laatumaalivärit*.²

Tarmokas yrittäjä ei kaihtanut riskinottoa ja tarttui ennakkoluulottomasti uusia liiketoimintamahdollisuuksiin. Laajimmillaan – 1930-luvun lopun Teuvalla – hänen yrityspaletteissa käsitti värjäämötoimintaa, vähittäiskauppaa, kustannusalaan, majoituspalveluja ja elokuvateatterin pyörittämistä. Tätä korkeinta noususuhdannetta kesti lopulta vain muutaman vuoden. Sotavuosina yritystoiminta alkoi kangerrella, ja lopulta Otto Syreeni koki parhaakseen myydä Teuvalta kaikki omistuksensa, mukaan lukien kaksi komeaa kivitaloa.

Otto Syrénin (myöh. Syreeni) aloitellessa uraansa 1920-luvulla oli Suomessa noin sata kemianteollisuuden tehdaslaitosta. Niistä varsinaisia väritehtaita oli kuusi. Kemianteollisuudella oli pieni siivu maan teollisuustuotannosta. Työntekijöiden määrässä ja jalostusarvossa mitattuna väriteollisuuden merkitys olikin kansantuotteessa marginaalinen, mutta paikallisesti vaikutus saattoi olla huomattava.³ Itsenäistyminen toi olosuhteisiin kuitenkin selkeän kurssinmuutoksen. Yhteydet katkesivat entiseen emämaahan Venäjään, ja talouspolitiikassa hallitsi protektionismi, joka yhdistyi 1920-luvulla vallinneeseen taloudelliseen nousuvireeseen. Yritysten tehtävä oli myös kasvattaa kuluttajat käyttämään kotimaisia tuotteita.⁴

Syrénien suvussa värjäämistä oli harjoitettu vuosikymmenien ajan, Teuvallakin 1800-luvun lopulta lähtien. Vuonna 1876 Otto Syreenin isä Frans Robert Syrén (1854–1916) oli hakenut kuntakokoukselta lupaa värjäarin ammatin harjoittamiseen. Valtakirja vahvistettiin, ja Syrénit muuttivat Kristiinankaupungista Teuvan kirkonkylään, jossa Frans Robert kunnostautui pian myös sekatarakauppiaina. Seuraavat viisitoista vuotta kuuluivat tiiviisti Teuvalla, mutta vuonna 1890 koitti muutto Satakunnan Honkilahdelle, jossa myös Otto Syrén syntyi 4.3.1900. Vuosisadan alkupuoliskolla Syrénit palasivat jälleen Teuvalle. Perheensä elättääkseen Frans Robert alkoi jälleen värjätä lankoja ja kaupustella valmiita tuotteita. Kaupparekisterimerkinnän mukaan värjäämö siirtyi Otto Syrénin haltuun vuonna 1916, jolloin Frans Robert Syrén kuoli. Käytännössä liiketoimintaa pyöritti seuraavat vuodet Otto Syrénin äiti Anna.⁵

Kolme 11-lapsisen suurperheen vesoista pääsi jatkamaan opintojaan Kristiinankaupungin Yhteiskouluun, josta Otto Syrén kirjoitti ylioppilaaksi vuonna 1919. Lapsikatraasta etevimpänä Otto Syrén sai jatkaa kemian opintojen pariin Helsingin Teknilliseen korkeakouluun.⁶ Pääkaupunkiin kotiutuminen ei sujunut ensi yrittämällä. Yliopisto ei antanut sellaista käytännönläheistä opetusta kuin värjäarin ammatissa olisi vaadittu. ”*Ei Suomessa ollut siihen aikaan mitään värialan opetusta*”, hän kertoi myöhemmin.⁷ Kouluttautumistoiveet olivat

¹ Tässä kirjoitelmassa käytän selvyyden vuoksi etupäässä suomenkielistä Syreeni-nimeä.

² 17.11.1928, HS.

³ Takala 2003, 59. luvut vuosilta 1917 ja 1913.

⁴ Takala 2003, 60.

⁵ Perttula 1986, 33; Tiedonanto Unnukka Writh 16.1.2020.

⁶ Suupohjan Kaiku 09.11.1916, 30.11.1936; Perttula 1986, 33: Monitoiminen väritehtailija. Teuvan Joulu.

⁷ 4.3.1975, HS.

Otto Syreenin liikemiesura käynnistyi vanhassa puurakennuksessa Teuvan kirkonkylällä. Talon päädyssä, kuvassa oikealla, sijaitsi kauppa. Keskellä oli kahvila ja värjäämö sijaitsi rakennuksen vasemmassa päädyssä. Vasemmalta lukien taloudenhoitaja ”Elsa-täti”, Otto ja Anna Syrén ylioppilaslakit päässään, puun alla Tyyne Syrén. Kuvälähde: Unnukka Writh.

Kuvassa vasemmalta lukien taloudenhoitaja Elsa-täti, Otto, Tyyne ja Anna Syrén. Kuvälähde: Unnukka Writh.

saksalaisten väritehtaiden varassa. Otto Syrén matkasi teuvalaisten talollisten tukemana Saksaan vuonna 1921. Opintomatka teki viimeistään Otto Syrénistä väritehtailijan. Vuonna 1921 hän vieraili ”viidessä suurimmassa ja huomattavimmassa” väritehtaassa ja suoritti niissä laboratoriokursseja ”erittäin kiitettävien arvolausein”.⁸

Hänen mukanaan siirtyi Suomeen väripussiteollisuuden alalla välttämättömiä tietoja ja taitoja niin paljon, että ne riittivät nostamaan suomalaisen kotiväri valmistuksen korkeampaan tasoon kuin mihin tämän alan teollisuus on tähän saakka kyetty kehittämään missään maassa, kuten virallisen kokeet ovat osottaneet.⁹

Lankojen värjäminen oli perustunut 1800-luvun puoliväliin saakka myös Keski-Euroopassa luonnonväriaineisiin, joiden käyttö oli vaikeasti toistettavaa. Saksassa oli menestyksekkäästi panostettu uusien kemiallisten väriaineiden kehitykseen. Maa hallitsi synteettisten värien kauppaa suvereenisti aina ensimmäisen maailmansodan päättymiseen saakka. Saksalaiset värit ja keksinnöt olivat löytäneet tiensä myös Suomeen.¹⁰

SYRÉNIN VÄRJÄÄMÖ – SYREENIN TEHTAAT

Otto Syrénin vanhempien värjäämössä Teuvalla oli vastattu etupäässä paikalliseen kysyntään. Saksasta saaduin opein Otto Syrén halusi päivittää liiketoimintaa myös kotikunnassaan Teuvalla vuodesta 1922 lähtien. Hän otti vanhan värjäämön ohjokset itselleen. Seuraavien vuosien kasvuvaiheessa tähtäin oli asetettu pitäjän kapeiden markkinoiden ulkopuolelle, koko Suomeen. Tavoitteen toteutuminen edellytti tuotantoprosessien järkiperaistamista ja

⁸ Ilkka, 11.01.1924.

⁹ Maan Sana, 6.10.1934.

¹⁰ <https://www.coloria.net/historia/varjays.htm>. Luettu 4.2.2020.

Otto Syrén rakennutti Teuvalle ajanmukaisen värjäämörakennuksen 1920-luvulla. Alakerrassa sijaitsivat tehdastilat, yläkerrassa oli asuntoja. Tehtailijan muutettua Helsinkiin päättyi rakennus liikemies Onni Kankaan omistukseen. Talon käyttöaste jäi myöhemmin melko vaatimattomaksi. Rakennus purettiin vuonna 1983. Kuvalähde: Nisulan valokuvaamo.

Kotivärit hyllykössään – Otto Syreenin menestyksen tae. Kuvallähde: Seinäjoen museot.

koneellistamista sekä uusia tiloja.¹¹ Ajanmukainen ja pääosin puurakenteinen tehdusrakennus valmistui 1920-luvun puolivälissä. Koko värjäämö talo alkoi elää koneiden rytmissä.¹²

Tuotekehittelyn ensimmäisenä läpimurtona voidaan pitää värjäuheilla täytettyjä pusseja, joiden valmistus käynnistyi Teuvalla vuonna 1922 sivutoimisesti kankaiden värjäämisen rinnalla. Myönteisen julkisuuden myötä – Tampereen Messuilla Kotivärit korjasivat ykköspalkinnon – menekki moninkertaistui. Värjäämön alkuvaiheiden ansiokotiteollisuusluonne vaihtui tehdasmaiseksi sarjatyöksi. Tehdassalissa väri lusikoitiin pusseihin, jotka varustettiin näytelangan palasella. Lopputulos oli, että ”väri tulee varmasti pusseissa löytyvän mallin mukaista sillä värilanka painetaan erikseen jokaisesta väriseoksesta ja on siten siis alkuperäinen näyte juuri siinä pussissa löytyvästä väristä, johon pussiin värilanka on kiinnitetty...”¹³

¹¹ Perttula 1986, 33. Lisäksi pitäjässä oli toinenkin värjäämö. Nykyisen kunnantalon paikalla sijainnut Nylenin työpaja.

¹² Perttula 1986, 33.

¹³ Lakeuden Sana 23.6.1933.

Kotivärit tekivät värjäämisestä vaivatonta. Väripussin kylkeen painetusta ohjeesta selviää, että ensin väri sulatettiin sekoittamalla kiehuvaan veteen, johon oli lisätty myös ruokasuolaa. Tähän väriliemeen upotettiin esikasteltu vaatekappale, joka haluttiin värjätä. Sitä kiehutettiin kuumassa vedessä ja jäädytettiin. ”Koko värjäysajan on värjättävää pidettävä yhtämittäisessä liikkeessä, jos mieli saada tasainen väri. Lopuksi virutetaan värjättävä kylmässä vedessä ja kuivataan.”¹⁴

Täydellisen värisarjan ostaja palkittiin puusta tehdyllä hyllyköllä, jossa väripussit pysyivät ojennuksessa. Ilman tätä innovaatiota maan valloitus olisi voinut jäädä puolittaiseksi.¹⁵ Väripussit murtautuivat nopeasti kauppoihin ja koteihin. Teuvalla niitä sai ostaa Syrénin omien liikkeiden lisäksi muun muassa Uljas Ahon putiikista kirkonkylässä.¹⁶ Väripussit myös säilyivät Syrénin Värjäämön tuoteperheen kestonenestyjänä. Pääomia kertyi muidenkin tuotteiden jalostamiseen, ylipäätään liiketoimintaan ja suurusuuntaiseen rakentamiseen.

Muita hyvän vastaanoton saaneita Syrénin Värjäämön myyntituotteita olivat muun muassa aniliinimusteet (Tähti-muste, Anili), pesupulverit, etikkahapot, kengänkiillokkeet (Felix), saapasrasvat ja maalien sävytykseen tarkoitettut maali- ja kotivärit eli Laatumaalivärit. Ne olivat sävytteitä, joilla maalista tai lakasta saatiin halutun väristä. Tämä oli Syrénin vastaisku siihen, että maalarit olivat Suomessa olleet tyytymättömiä maassa valmistettuihin maalituotteisiin ja olivat suosineet kaukaa aina Euroopasta ja Yhdysvalloista rahdattuja väriaineita.¹⁷

¹⁴ Syreenin Tehtaat, Teuva Yleisväri

¹⁵ Perttula 1986, 34.

¹⁶ Tiedonanto 8.1.1920 Erkki Aho.

¹⁷ Maan Sana 6.10.1934, 16.3.1935; Takala 2003, 62.

Happo- ja yleisvärien värimallit. Kuvalähde: Seinäjoen museot.

Aina tuotekehittely ei onnistunut. Erityisen hankalaksi osoittautui kestävien nahkavärien luominen. Syrénin väriaineet eivät meinanneet tarttua liukkaalle ja hylkivälle alustalleen. Osa nahkaväreistä ehti myös tuotantoon, sillä tamperelainen liikemies nosti kanteen väritehtailijaa vastaan; ei ollut kummankaan etu, että väriaineet valuivat päähineestä kasvoille. Oikeusjuttuun löydettiin sovitteluratkaisu käräjätalon ulkopuolella.¹⁹ Kun muistaa Syreenin ylitsepursuavan tarmokkuuden, jopa ajoittaisen ”vauhtisokeuden”, ei epäonnistumisia juuri sattunut tai niistä ei vain uutisoitu. Tiedetään toki, että kohtalokkaaksi kävi toisinaan horjahdus porisevaan värikattilaan, sillä turvavarusteita työntekijöillä ei liiemmälti ollut.²⁰

Mainonnalla oli keskeinen rooli Suomen valloituksessa. Sen perussävel oli lähes aina sama. Protektionismi oli perusteltavissa sillä, että tuonti oli vaarallista. Ulkomaisten hyödykkeiden massakulutus halvaannutti koko kansantalouden, joten oli suosittava kotimaista. *Helsingin Sanomissa* kiteytettiin:

Syrenin Värjäämö, Teuvan kirkonkylässä, työskentelee tämän puutteen (suomalaisen värjäämönteollisuuden puuttumisen) poistamiseksi.²¹ Kuten tunnettua, tuotetaan Suomeen joka vuosi äärettömän paljon ulkomaalaisia etupäässä saksalaisia värejä. Sen vuoksi on ilahduttavaa, että nyttemmin on saatavissa kotimaisiakin ensiluokkaisia värejä. Sehän merkitsee huomattavaa kansantaloudellista säästöä. Ja kun tehtaan johto on tätä nykyä tarmokkaan ja alaansa innoituneen miehen käsissä, sopii toivoa, että värien alalla saavutetaan yhä uusia voittoja.²²

Sanomalehtimainonnan ohella valtakunnallisilla teollisuusmessuilla jaettiin tietoa värjäämön tuotteista. Kansallisessa ilmapiirissä messujen painoarvo oli suuri.²³ Erilaisissa mitteissä Syrénin Värjäämö (Syreenin Tehtaat) menestyi hyvin, vaikka kilpakumppanit edustivatkin Suomen kemian- ja taideteollisuuden raskainta sarjaa aina Karhulasta, Iittalaan, Nuutajärveen ja Skinnarvikiin. Sekä Viipurin (1932) että Helsingin messuilta (1935) oli tuomisina kultamitali.²⁴ Etelä-Pohjanmaalla paikallislehdet uutisoivat näistä saavutuksista harvakseltaan. Vuonna 1929 kerrottiin Ilkassa, kuinka Turun messuilla ”*pohjalaisia katselijoita ilahuttavat paljon teuvalaisen Syreenin Värjäämön tuotteet*”.²⁵

Oliko Otto Syreenillä Teuvalla erityisasema, kun hän toi pitäjään kaivattuja pääomia ja tarjosi työtä monille? Otto Syreenin valta-asema ainakin omassa yrityksessään oli horjumaton, sillä se oli valettu johtosääntöihin. Hän oli väriyrityksen toimitusjohtaja ja johtokunnan puheenjohtaja myös vuoden 1935 organisaatiomuutoksen jälkeen, jolloin Syrénin Värjäämö muutti nimensä Syreenin Tehtaaksi.²⁶ Palkattuja työntekijöitä väritehtaassa oli enimmillään joitakin kymmeniä, etupäässä naisia. Tehtailijan tärkeimpiä luotettuja miehiä olivat muun muassa prokuristi Kaarlo Norrback ja tehdassalien puolella muun muassa Hermanni Parkki.²⁷

¹⁹ Tiedonanto Eino Leinonen 9.3.1986.

²⁰ Työn Ääni 25.2.1927.

²¹ HS, 17.11.1928.

²² HS, 17.11.1928.

²³ Harjunpää 2014.

²⁴ Maan Sana, 5.4.1939.

²⁵ Ilkka, 27.06.1929.

²⁶ Suomen kaupparekisteri. Virallisen lehden liite 1935.

²⁷ Eino Leinosen tiedonanto 9.3.1986; Haastattelu Kalervo Niemelä ja Kaisa Mattila 18.12.2019.

Mallipussien langoitus tarjosi työtä monelle. Suurin osa Otto Syreenin palkkaamista työntekijöistä oli naisia. Naisille ei lähialueella ollut tarjolla juuri muita teollisia työpaikkoja. Kuvälähde: Nisulan valokuvaamo.

Värilaatikoiden kokoamista. Laatikkokoneen ääressä Ilmi Heinola ja Inkeri Parkki. Kuvälähde: Nisulan valokuvaamo.

Kaiken kaikkiaan Syreenin yritystoiminta oli erityislaatuinen poikkeus Teuvan ja Etelä-Pohjanmaan elinkeinorakenteessa. Maakunta eli ja hengitti maataloudesta ja siitä jalostetuista tuotteista. Teollisuus oli yleensä tavalla tai toisella sidoksissa alkutuotantoon, se oli yleensä sesonkiluonteista ja jalostusasteeltaan matalaa mejjereineen, sahoineen, nahkatehtaineen ja puusepänerstaineen. Tähän kokonaiskuvaan Syrénin Värjäämö ei oikein istunut. Työ tehtaassa oli kokopäiväistä, tuotekehittäminen oli menestyksen tae; kaikki käyttöön tulevat ainesosat tutkittiin ja testattiin omassa aikalaisarvioissa korkeatasoisesti luonnehditussa laboratorioissa.²⁸ Lisäksi tehdas houkutteli työvoimaa aina naapurikunnista asti. Teuvalle saapui Jurvasta esimerkiksi Martta Uusimäki 1930-luvulla, sillä kotipitäjässä ansiomahdollisuuksia ei liiemmästi ollut tarjolla. Teuvalla asiat olivat paremmin. Otto Syreeni perehdytti henkilökohtaisesti jokaisen palkkaamansa työntekijänsä väritehtaalla.²⁹ Uusimäki kertoo:

Minähän olen Jurvasta tullut, kun ei Jurvassa ollut mitään työpaikkoja. Musta tuntuu kun mä tuli aikuiseksi, että pitää saada omaa rahaa, että ei täs ny enää auta olla... Siellä oli sellaisia painepusseja, minä langoitin niitä nurkkia. Niitä moni muukin teki siellä samahan (aikaan). Kyllä siellä oli ainakin yks mies... Kyllä siellä oli vähä sellanen (työnjohtaja) joka kiersi ja kattoo, että mitä ja kuinka pannahan... Eisunkahan ne palakat niin suuria olu... Sehän oli suurimpia työnantajia Teuvalla, no kyllähän se lakkitehraskin oli. Mä uskon, että tämä oli suureen tämä Syreeni.³⁰

Otto Syreeni oli päätöksissään horjumaton, omapäinen ja arvaamaton. Taipumattomuus näkyi niin yksityisen kuin julkisen elämän piirissä. Sakkorangaistus oli seurata siitä, ettei hän suostunut rokottamaan lapsiaan. Tuolloin Lääninhallitukseen laadittu valitus pelasti johtajan jatkoseuraamuksilta.³¹ Sama ehdottomuus näkyi myös tehtaan puolella. Työt oli aina suoritettava hänen haluamallaan tavalla. Ulkopuolelta tulleiden mestareiden ohjailua hän ei ottanut vastaan. Paikkakuntalaisille, joista eräät tunsivat hänet lapsuudesta saakka, ei aiheutunut suurta harmia, kun he tunsivat johtajansa tyylin ja mielenliikkeet. Työntekijöitään kohtaan hän oli yleensä rehti ja maksoi kohtuullista palkkaa. Häntä luonnehdittiin myös kansanmieheksi, joka tunsii henkilökohtaisesti työntekijänsä. Tästä kai johtuu sekin, ettei yrittänyttä myöskään moitittu, vaikkei asiat olisi mennytkään suunnitelmien mukaan.³² Martta Uusimäen mukaan Otto Syreeni oli ”oikein mukava. Kun se tuli sinne tehtahalle, kylä se aina kävi jokahitten tykönä vähä tervehtimäs ja puhumas. Se oli hyvin kansanmies”.³³

Syreenin menettelytavoissa oli silti entisajan yrityspatruunan otteita. Omassa sanomalehdessään *Maan Sanassa* hän muistutti, että ”jokainen parempiosainen puolestaan vointinsa mukaan olisi tukemassa avustuksillaan vähempiosaisia, täten osoittaakseen uuden maailmankatsomuksen uhratuva mieltä”.³⁴ Hänen kohdallaan kyse ei ollut pelkästään kauniista sanoista. Vuonna 1934 hän antoi Isänmaallisen kansanliikkeen paikallisosaston tehtäväksi jakaa tuhat kiloa ohrajauhoja varattomille kuntalaisille. Kun kansanapu sotavuosina suoritti valtakunnallista keräystä teki Otto Syreeni sillekin huomattavan 100 000 silloisen markan lahjoituksen.³⁵

²⁸ Maan Sana, 6.10.1934.

²⁹ Haastattelu Martta Uusimäki 11.2.2020.

³⁰ Haastattelu Martta Uusimäki 11.2.2020.

³¹ Suupohjan Sanomat, 13.10.1938.

³² Eino Leinonen 9.3.1986; Haastattelu Martta Uusimäki 10.1.2020; Perttula 1986, 34.

³³ Haastattelu Martta Uusimäki 11.2.2020.

³⁴ Maan Sana, 8.12.1934.

³⁵ Perttula 1986, 35.

Syreenin poliittinen vakaumus ei jäänyt arvailujen varaan, vaikkei kiireinen liikemies ehtinyt paikallispolitiikointiin aina osallistumaankaan. Vuonna 1931 hän oli ollut perustamassa Teuvalle Lapuanliikkeen paikallisosastoa yhdessä kolmikon Sameli Hakala–Vesteri Saksa–Jafet Suksi kanssa, mutta jättäytyi lopulta taka-alalle. Sen sijaan Isänmaallinen kansanliike sai hänestä innostuneen jäsenen ja kannattajan, joka oli ehdolla vuoden 1936 kunnallisvaaleissa. Hänen omasta putiikistaan sai ostaa aatteeseen sopivan univormun: mustan paidan ja sinisen kravatin.³⁶

Kaikki ne voimat, joiden hän ajatteli patoavan yksityisyritteliäisyyttä, olivat tuomittavia. Tuotteitaan hän ei suostunut myymään edistysmielisille osuuskaupoille (OTK). Niin vakuutunut hän oli siitä, että ”yksityinen yrittäjä pyrkiessään eteenpäin tulee hyödyttäneeksi koko yhteiskuntaa”. Hänen arvomaailmassaan ei ollut sijaa esimerkiksi osuustoiminnan kaltaiselle taloudelliselle jakamiselle ja yhteisvastuulle.³⁷

³⁶ Vuonna 1931 hän oli perustamassa Teuvalle Lapuanliikkeen paikallisosastoa. Hän myös kuului myös sen johtokunnan varajäsenistöön. Johtokunnan muodostivat kolmikko. Kaiken kaikkiaan osastoon liittyi tuolloin kolmisenkymmentä jäsentä. 21.27.1931; OTK:n viikkotietoja jäsenosuuskaupoille 27.10.1934. Eino Leinonen 9.3.1986 Timo Suovaaralle ja Heikki Perttulalle. Väitetään jopa, että Syreeni olisi ollut innostunut saksalaisesta kansallissosialismista, mutta tällaisten tulkintojen tekeminen vaatisi lisäaineistoja. Kerrotaan, kun ”Sänttin Antti meni jo aamulla klo 7 meijeriin ja Syreeni huusi Antille ”Heil Hitler” ja Antti... huusi ”Ei heil” kuin Hei Suomi vain”.

³⁷ Maan Sana 6.10.1934.

Hilma ja Otto Syrén, lapset Esko, Anna ja Osmo sekä taloudenhoitaja perhekuussa vuonna 1929 asuin- ja liiketalon portailla. Kuvälähde: Nisulan valokuvaamo.

Sotavuodet päättivät Otto Syreenin kaksi vuosikymmentä jatkuneen nousukiidon. Vuoden 1944 kaupparekisteri kertoo, että Otto Syreeni oli vankistanut asemiaan Helsingin maalaiskunnassa, jossa hän oli keskittymässä asunnonvuokraukseen. Pitkään jatkuneilla poikkeusajoilla oli vaikutuksensa väriteollisuuteen – tuotteiden kysyntään ja raaka-aineiden tarjontaan. Väritehtaat kaikkialla maassa painivat samojen vaikeuksien kanssa.³⁸ Tehdas joutui sulkemaan ovensa vuonna 1945 siitä yksinkertaisesta syystä, ettei väri- ja raaka-aineita ollut enää tarjolla. Osasyylinen oli myös valvontakomissio, joka takavarikoi loputkin värijauheista, sillä ne olivat alkuperältään saksalaisia.³⁹ Toiminnan saaminen uudelleen jalkeille osoittautui vaikeaksi. Kahden vuoden kuluttua takavarikoinnista sitä vielä keran (1947) yritettiin, kunnes seuraavana vuonna ovet naulattiin lopullisesti kiinni. Värien valmistus jatkui pääkaupunkiseudulla paljon pienessä mittakaavassa.⁴⁰

Perheen sisäinen kuohunta ja liiketoiminnan koettelemukset osuivat sotavuosina. Otto Syreenillä ja hänen ensimmäisellä vaimollaan Hilma Borgmanilla⁴¹ oli kolme lasta – Osmo⁴², Anna ja Esko.⁴³ 1930–1940-lukujen taitteessa hän erosi ensimmäisestä vaimostaan ja solmi avioliiton konttoristinsa Hilja Tuulikki Tikkan kanssa vuonna 1941. Tästäkin avioliitosta syntyi myöhemmin kolme lasta: Raili, Keijo ja Raimo.⁴⁴ On väitetty, ettei Teuva asuinpaikkana olisi miellyttänyt nuorta avio- vaimoa. On epäilty, että Otto Syreeni ajautui Teuvan kunnan kanssa yhä syvempiin verokah- nauksiin, maksoihan hän kunnallisveroa eniten yksityisistä liikkeenharjoittajista Teuvalla, tai sitten kyseessä oli pitkään jatkuneen tuumailun tulos: 1940-luvun alussa Syreeni oli alkanut suunnitelmallisesti laajentaa liiketoimintojaan Teuvan ulkopuolelle. Seinäjoelle oli valmistunut komea kivinen Kino-hotelli vuonna 1941, ja kauppalassa hän oli viihtynyt muutoinkin yhä paremmin. Vaikuttaa, että Otto Syreenin elämäntehtävä Teuvalla alkoi olla täytetty. Seinäjoen kautta hän päätyi Helsinkiin 1940-luvun puolivälissä. Pääliiketoiminta-ala vaihtui vä- hitellen asutossijoittamiseen. Hän rakennutti Käpylään useita vuokrataloja ja toimi asunto- osakeyhtiöiden hallitusten puheenjohtajana.

Otto Syreeni solmi toisen avioliiton konttoristinsa Tuulikki Tikkan kanssa vuonna 1941. Perheeseen syntyi kolme lasta: Raili, Keijo ja Raimo. Kuvalähde: Unnukka Writh.

³⁸ Takala 2003, 124–125.

³⁹ Haastattelu Antero Saksa 13.1.2020.

⁴⁰ Perttula 1986, 34; Viita 2006, 754.

⁴¹ Avioliitto solmittiin vuonna 1924.

⁴² Osmo Syreeni (1924–1943) oli Saksan jääkäri, joka katosi Ukrainassa.

⁴³ 12.6.1975, HS.

⁴⁴ 12.6.1975, HS. Heistä ainakin Tuulikki-vaimo ja Raili päätyivät myöhemmin Yhdysvaltoihin.

Kiinnostus värejä kohtaan ei kuitenkaan haalistunut. Otto Syreenin komeaa uraa ryydittivät monet keksinnöt. Hänen kehittelemänsä värinmäärittely- ja sekoitusmenetelmät saivat kiitosta, mutteivat kovin laajaa julkisuutta.⁴⁵ Kolmivärijärjestelmän kypsyttely vaati yli vuosikymmenen mittaisen aherruksen. Sen pohjaksi hän otti kolme vanhastaan tunnettua pääväriä eli kirkkaan punaisen, sinisen ja keltaisen. Näitä kolmea väriä sekoittamalla sai aikaan jopa 15 000 eri värisävyä. Otto Syreeni määritteli tuhansien kokeitten jälkeen värivoimayksiköt; jokainen värisävy oli tästä eteenpäin määriteltävissä kolmella numerolla, jotka ilmaisivat punaisen, sinisen ja keltaisen keskinäisen sekoitussuhteen.⁴⁶ Toinen keksinnöistä, kolmiulotteisesti mittaava kolorifotometri, oli apuväline värikemisteille. Helsingistä käsin hän osallistui myös kansainvälisiin keksijätapahtumiin, joista korkein tunnustus tuli vuonna 1958 Port de Versaillesta Grand Prix-palkinnon muodossa.⁴⁷ Ranskalainen tutkimuksen ja keksintöjen edistämisseura myönsi myöhemmin Otto Syreenille tutkimuksen ja keksintöjen ansioritarikunnan upseerimerkin.⁴⁸

Syreenin elämänmittainen tavoite oli lisätä tietoja väreistä ja niiden käytöstä. Hänelle värit olivat liiketoimintaan nivoutunut elämäntehtävä, harrastus ja filosofisten pohdintojen lähde. Otto Syreeni kuoli Helsingissä 7.6.1975.⁴⁹

SYREENIN ASUIN- JA LIIKETALO (1935)

Hypättiin taas autoihin ja niin tultiin Teuvan komeaan pitäjään. Sinne oli joukon näet kutsunut suurporvari Syreeni, jolla on siellä tunnettuja laitoksia, kuten pulskia liiketaloja, väritehdas, kauppaliike, kahvila, kirjapaino ja sanomalehti, komea yksityiskoti ja samanlainen emäntä.⁵⁰

Kävelimme sitten kirkonkylän valtatieä, jota komeat koivut reunustavat ”porvarinpaikalle” s.o. keskustaan. Siellä tulikin eteemme todellinen ”City” (s.o. suurkaupungin keskus). Syreenin Tehtaat, Teuvan Kauppa Oy, Teuvan Kirjakauppa, Maan Sana, Tammiston kello- ja sähköliike, puhelin keskus, pankit, posti, apteekki, kahviloita, elokuvateatteri, jota rakennetaan y.m. yhtenä rykelmänä torilla ja ”torilla” eli leveämmällä tiellä kauppayhtiön edustalla seisoi neljä linja-autoa parkkeerattuna muista autoista puhumattakaan.⁵¹

Nämä kaksi otetta sanomalehdistä kuvaavat, miten suuresti Otto Syreeni muovasi Teuvan kirkonkylän näkymiä. Ahkerana rakennuttaja tunnettu Syreeni loi Teuvalle kaupunkimaisia näkymiä omilla lähekkäin sijoittuneilla asuin- ja liiketaloillaan. Rakentajana hän oli viehätynyt eleettömästä ja harmonisesta, mutta myös näyttävästä kivirakentamisesta. Kaiken kaikkiaan hän pystytti Teuvalle 1920–1930-luvuilla ainakin viisi suurehkoa taloa. Niihin kuuluivat uusi värjäämö-rakennus, kolme asuin- ja liikerakennusta molemmin puolin Porvarintietä sekä elokuvateatterirakennus Teuvanjoen törmälle.

⁴⁵ HS, 4.3.1975.

⁴⁶ Maaseudun Tulevaisuus, 18.2.1954.

⁴⁷ HS, 1.11.1958.

⁴⁸ HS, 27.3.1962.

⁴⁹ HS 4.3.1970, 4.3.1975.

⁵⁰ Seinäjoki 27.11.1936.

⁵¹ Nimimerkki Turisti, Maan Sana 25.9.1937.

Uusia uria aukoviin saavutuksiin

rohkean yritteliäisyyden, sisun ja sitkeyden avulla.

Muutamia piirteitä Syreenin Tehtaitten tuotteista.

Jo vuosina koulupoikana kimmastivat tehtailija Otto Syreenin tekniikkemalliset kokelut ja analyysit, jotka sittemmin muodostivat hänen elämäntyönsä. Tehtailija O. Syreenin oli tiedemiehen tarkka havaintokyky sekä jatkuva innostus luoda jotakin aivan uutta ja parempaa, tyytymättä mihinkään saavutukseen ja jokamiehen saavutettavissa oleviin tuloksiin. Hän oli päättänyt poimustella tekniikkemalliseilla alalla uusien saavutuksiin ja voittaa työnsä uhrautamalla ja syventämällä itseään ja ollen tulevaisuus.

Näppä ylipiippaaksi päästyään astautuikin tehtailija Syreeni kokonnan tekniikkemallisten valmistajien tutkijaksi ja niiden edelleen kehittämiseen suurempiakin saavutuksia vastaan. Kotivirit oli hän ensiksi päättänyt valmistaa sille lause, että ne todellakin kykenevät raivaamaan pois suomalaisten kotien käyttämistä usein huoheet ja kallit ulkolaiset värit, joita vieläkin kaunain loistavien etiketein kaupataan, mutta joiden käyttö on järkevä naimismaininnasta jo melkein kokonan uusittam.

Saadaksen alalleen riittävän suuren ammattikokemuksen ja perehdyäkseen värinän säilyttämiseen, matkusti suuri ylipiippa Saksaan, josta yleensä on saatavissa kaikkein pätevintä teknillisen koulutusta niin kemiallisen kuin tekniikkemallien tiedon

ja taidon alalla. Useissa Saksan suurimmissa tehtaitta tutustuttuaan kotivirralian ammattilaisuuksiin löysi hän avaimen luoda sillä alalla korkein saavutus. Ja tulokseenhan Suomen toimittajat naiset valittiin hyviä omakohdaisesta kokemuksestaan tunnetut. Syreenin kotivirit ovat kaikkien suosimia, kaunimie viivahäikkäine piirteineen aina alkuperäisen värivaihteensa säilyttävien, riittoisine ominaisuuksineen ja sentään kiltteillä kestävien liitoineen. Tamaa kaikkea ovat monen monet suurinnyttelyt ja -messut todennet, joiden aima ja jatkuvasti yli kymmenen vuoden ajalla ovat esipalkinnot tunnustukseksi tulleet. Melkein jokainen kauppias Suomen niemellä on kauppansa seinään kiinnittänyt kodikkaan Syreenin väriväriä, mistä usein täytyy tyytyväisille ostaville asiakkaille myydä kaiken kilpailun reitisti voittaneita Syreenin kotivirejä, jotka todentotta kuin taikavaimolla ovat lyöneet itsensä Suomen naisten tietoisuuteen heidän parhaimpina apulaisinaan milloin vanha, haalistuneen vaalekappaleen uutteen kirkkaan eloisana ja sälelellänsä taitaankaaren kanssa kilpailuun värivaihtelun soveltamisessa, miltä tans arden tunteiden esineen suloisimman sopuisuudelliseen väriväriin pukeamisessa.

Kun kotivirit olivat valjaittamat itselleen turvallisien aseman ja osoittautuneet kilpailijoitaan

paremmiksi, silloin päätti tehtailija Syreeni ryhtyä valmistamaan laatumaalivärejä. Tässäkin toteutti koettu asia: tuli kyetä valmistamaan aikaisemmin kaupassa löytyviä parhempia ja tarkoituksenmukaisempia maalivärejä. Nyt onkin jo suurimmissa todettu, että Syreenin laatumaaliväriä, joille parhaillaan haetaan patenttia, ovat erittäin edullisia ja laadussaan halpoja. Tässäkin asiassa oli ennen käsitys, että maaleja voidaan vain purkettiin valmiiksi laitetuina pitää parhaimpina, saatava parhaanjohtavana muutetuksi ja valmistettava maalivärejä, joita korkeimmalla on valittu sellaiset källo- ja kuivaus-aimet, jotka kylmänäkin öden sulautuvat tavalliseen maaliöljyyn. Halvoissa paperipakkauksissa voidaan näitä laatumaalivärejä toimittaa kulluttajalle mitä edullisimmalla ja etenkin sisämaalaus, kuten huonekalujen y. m. s. voidaan näillä laatumaaliväreillä saada varmasti mitä onnistunein ja tarkoituksenmukaisin. Kuten Syreenin kotiväreihin, on myöskin nähdä laatumaaliväreihin nähden otettu jo useimmissa liikkeissä käytäntöön käytännölliset väritykset. Missä sellaista ei vielä onnestaan oles, toimittavat sen hyvin alustit Syreenin Tehtait, milloin kauppias asiasta mainitsee tehtaitten edustajalle tai kirjallisesti suoraan tehtaille.

Kenginkäikkökeihin nähden on taas Syreenin Tehtailta omaleksintönsä, korkeimmalla pal-

kinnolla, kulltamattilla iskettä suurimmissa palkitut Tehri-Felir kenginkäikköke, joiden valmistukseen käytetään tieteellisesti paremmaksi todettua ja kokenukseen pohjautunna nahk hyväksyttyä kokeiltua tärpättä, ja hoisten käikkökeiden tavoin veitä ja vahaa.

Olihan todettu yleisö uskuun, miten tärpättöiset kes kenginkäikkökeet olisivat makuu nalle vahingollisia, kun ne tarli kohtien tieteellisiin tutkimuksiin ja kokeiluihin nojautunna o päävastoina todettu nahkaa suu- jaavaksi aineeksi. Tämmäki Syreenin saavutus oli alalla: muistista.

Sellaiseksi muodostuu myöskin kirjoitusmestepulveri, jost on virallisestikin todistettu, että siitä saadaan helpon kustannuksin mitä oivallista ja värinsä hyvin pitävää kirjoitusmestepulveria. Syreenin kirjoitusmestepulveri tuleekin varmasti valloittamaan kaiken kynäkäyttävän kansan suosion. Sen se täydellä syyllä kaikkein hyvien puolelensa suoksi ansaitsee.

Olemme lyhyesti esitelleet Syreenin Tehtaitten erikoisempia saavutuksia ja haluamme lukeä joilleme vieläkin muistuttaa tärkeistä seikasta: Syreenin tuotteet ovat suuri-suomalaisia valmistajia, monivuotisten tutkijamusten ja kokeilujen saavutuksia ja siksiikin jokaisen suomalaisen suosimia laatuvaihteluita.

A. W. H.

Otto Syreenin rakennuttamistarmo hakee Etelä-Pohjanmaalla vertaistaan. Reilussa kymmenessä vuodessa Teuvalle nousi viisi jyrkää rakennusta - väritehdas, kaksi asuin- ja liikerakennusta, kauppa ja elokuvateatteri. Liiketoimiaan hän laajensi myös Seinäjoelle, jonne kohosi kookas Kino-hotelli (1941).

Tiilirakentamisen Otto Syreeni perehtyi 1920-luvun lopulta lähtien. Erityisen edustava oli hänen liiketoilokseen, konttorikseen ja omaksi kodikseen 1920-luvun lopulla (1929) pystytämä puhdaslinjainen ja klassistinen kivitalo Porvarinpaikan alkupäässä - tämä rakennus sijaitsee yhä vastapäätä Otto Syreenin taloa (ent. kunnantaloa). Rakennustöiden valmistelu oli itsessään paikallinen puheenaihe, sillä ”tänä keväänä (1929) aloitettiin rakennustyöt myöskin liikemies Syreenin värjäämölaitoksen taloa varten Teuvan kirkonkylässä. Liiketalosta, joka valmistuu syysksi tulee kaksikerroksinen ja yli 10 huonetta sisältävä”, kuten Vaasalehti vahvistaa.⁵² Talon muuraustyöt kulkivat tasatahtiin Teuvan osuusmeijerin rakentamisen kanssa. Osuusmeijeri rakennettiin keskusliike Hankkijalta saaduun piirustuksiin, Syreenin liiketalon suunnittelussa oli todennäköisesti mukana tavalla tai toisella itseoppinut teuvalainen rakennusmestari Matti Mansikkamäki, josta tuli tehtailijan rakennusurakoiden luottomies.

⁵² Vaasa, 14.6.1929

Matti Mansikkamäen ja Otto Syreenin työskentelytavat tukivat toisiinsa. Ensin laadittiin yleisluonteiset rakennuspiirustukset, jotka tarkentuivat paikan päällä vähitellen rakennussuunnitelmaksi. Suurpiirteisyys antoi mahdollisuuden tehdä mittavia muutoksia suunnitelmaan vielä rakennusten pystytysvaiheessa.⁵³ Väljien alkuperäissuunnitelmien muokkaamisen mahdollisti myös se, että maaseudulla rakentaminen oli aina vuoden 1949 rakennuslakiin kevyesti säädeltyä. Kauppaloissa ja kaupungeissa vaadittiin vuoden 1932 asemakaavalain kunnioittamista. Tämän myös tehtailija sai kouriintuntuvasti myöhemmin kokea. Kerrotaan, että vuonna 1941 Seinäjoen kauppalaan valmistuneen Kino-hotellin alkuperäissuunnitelman laatimiseen olisi osallistunut juuri Matti Mansikkamäki, mutta piirustuksiin oli haettava vielä arkitehdin allekirjoitus.⁵⁴

Yhteiskuulutuksella osuusmeijerin ja Syrénin asuin- ja liiketalon työmaalle haettiin laastin ja tiilen tekijöitä keväällä 1929.⁵⁵ Tehtävän otti suorittaakseen Elis Sipilä. Hän oli lupautunut toimittamaan työmaalle 50 000 rakennustiiltä 58 pennin kappalehinnalla. Odottelun jälkeenkään niitä ei alkanut työmaalle kuulua. Viimein tiilikuormat kaarsivat Porvarinpaikan alkupäähän, mutta laatu ja määrä jäivät kauaksi toivotusta. Seuranneessa oikeusjutussa (1929) oli kyse myös Otto Syrénin kokemattomuudesta. Kun hänen olisi pitänyt tilata kestäviä julkisivutiiliä, hän olikin alkanut kitsastella ja päätenyt halvimpaan tarjoukseen. Tässäkin riita-asiassa löydettiin sovitteluratkaisu.⁵⁶

Talo valmistui ajallaan. Ulkopuolelta tarkastellen huomio kiinnittyi sen linjakkuuteen ja harmoniseen ulkomuotoon. Sisälle siirtyessä paljastui sen uudenaikaisuus. Siinä oli sisävesi, keskuslämmitys ja kylpyhuone, jonne oli johdettu kylmä ja kuuma vesi. Rakennukseen Syrén sijoitti oman asuntonsa ja konttorinsa lisäksi vähittäiskauppaa: kenkäkaupan, vaate-, nahka- ja kangasosaston sekä myöhemmin myös kemikalion.⁵⁷

Otto Syreenin poika Osmo kaatui SS-miehenä Ukrainassa. Kuvattavaksi hän on asettunut isänsä rakennuttaman elokuvateatterin eteen. Se valmistui vuonna 1937 ja oli laatuaan pitäjän ensimmäinen. Rakennus purettiin 1960-luvun alussa uuden paloasema-kirjastorakennuksen tieltä.

⁵³ Tiedonanto Kalevi Somppi 21.1.2020.

⁵⁴ Purho, Lahtinen, Somppi, Lehto 2014, 11.

⁵⁵ Nummensalo 1956, 486; 26.3.1929 Vaasa.

⁵⁶ Viita 2006, 754.

⁵⁷ Viita 2006 756.

Vuonna 1929 valmistunut Syrénin liike- ja asuintalo – yksi Teuvan ensimmäisistä täystiilirakennuksista. Kuvälähde: Kalevi Somppi.

Teuvalaisille rakennusmiehille Syrénin rakennuskohteet tiesivät työtä. ”Näin avautuu työmiehille uusia työmahdollisuuksia ja muutenkin on se merkinä paremmasta ajasta.”⁵⁸ Hänen siirtojaan odotettiin aina malttamattomina – eikä niitä tarvinnut yleensä odottaa pitkään. Tonttipula oli yksi hidaste, joka poistui vuonna 1933, kun Syreeni sai haltuunsa maapalstan myös Porvarintien toiselta puolen, Teuvanjokeen viettävältä tontilta. Kyseessä oli nykyisen Otto Syreenin talon tontti.⁵⁹ Seuraavat kaksi vuotta kuluvatkin tiiviisti seuraavan rakennustyön merkeissä. Valmisteluihin kuului vanhan rakennuskannan raivaaminen; vanhat teuvalaiset tunsivat paikan siellä sijainneesta valokuvaamosta ja sekatarvakaupasta.⁶⁰

Rakennustöiden alkamispäivä ei ole tiedossa. Säilyneistä valokuvista selviää, että muuraukset eivät olleet vielä käynnissä keväällä 1934. Jo perustustyöt aiheuttivat päänvaivaa. Painavalle kivirakennukselle Teuvanjoen savikkolaakso ei ollut kantavin mahdollinen. Otto Syreenin henkilökohtaisen arkiston kadottua on tyydyttävä niihin tietoihin, joita hänen sanomalehtensä *Maan Sana* tarjoaa.

⁵⁸ Maan Sana 11.5.1935.

⁵⁹ Kauppakirja, vahvistettu Vaasassa 12.7.1933. Otto Syreeni jatkoi lähialueen maakauppoja myös vuonna 1937, jolloin hän osti lisää maata Hakala-nimisestä tilasta kaikkina siinä olevine rakennuksineen.

⁶⁰ Syreenin liiketalon paikalla sijaitsi aikaisemmin muun muassa Hyvärisen valokuvaamo, Rikströmin pyöräkauppa, Kuivasen kauppa. Kerrotaan, että Syrén osallistui ainakin perustusten suunnitteluun. Eino Leinosen tiedonanto 9.3.1986.

Teuvalla 1930-luvun puoliväli oli vilkasta rakentamisen aikaa. Maan Sana 11.5.1935.

Alkava rakennuskausi.

Edellisinä -puluvuosina ei taälläkään juuri uusia rakennuksia rakennettu, jossakin hiukan vanhoja uusittiin. Nyt alkava rakennuskausi sensijaan näytää lupaavalta.

Kunnan rakennustoiminnasta tänä kesänä mainittakoon: Komsin kansakoulun lisärakennus ja kättilön talon uusiminen.

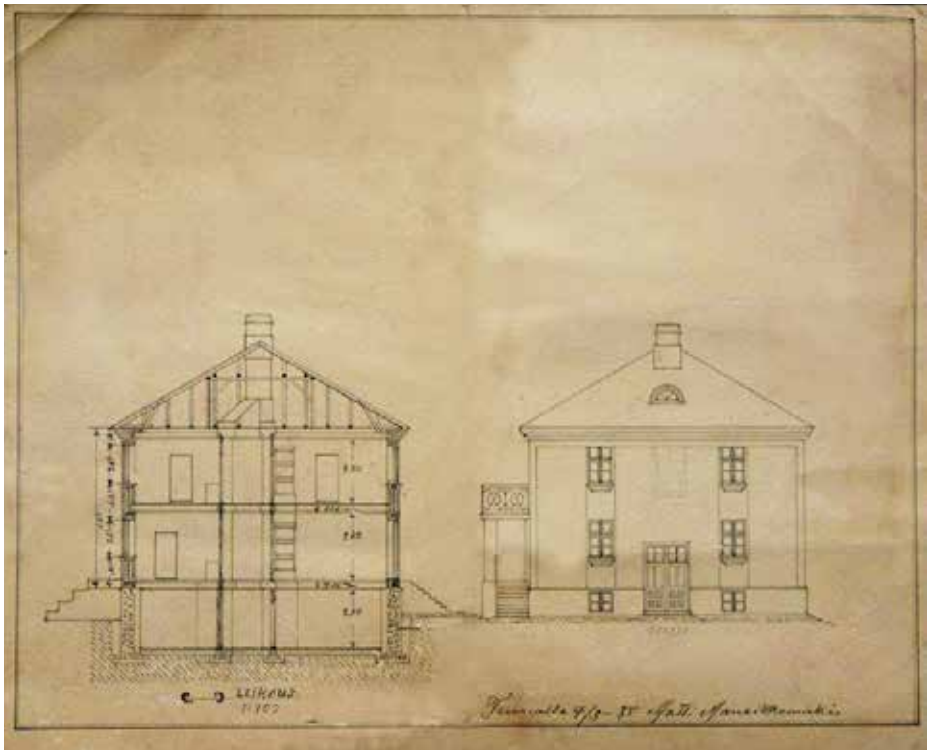
Asutushallitus rakennuttaa täällä tänä kesänä paikallisen asutuslautakunnan ehdotuksesta asuin- ja ulkorakennukset yhdelletoista uudistilalle.

Myöskin toisilla (luovuttamattomilla) tiloilla tehdään tänä kesänä alustavia töitä niin paljon kuin ehditään. Kaikkiaan yli 20:llä tilalla tullaan töitä tekemään.

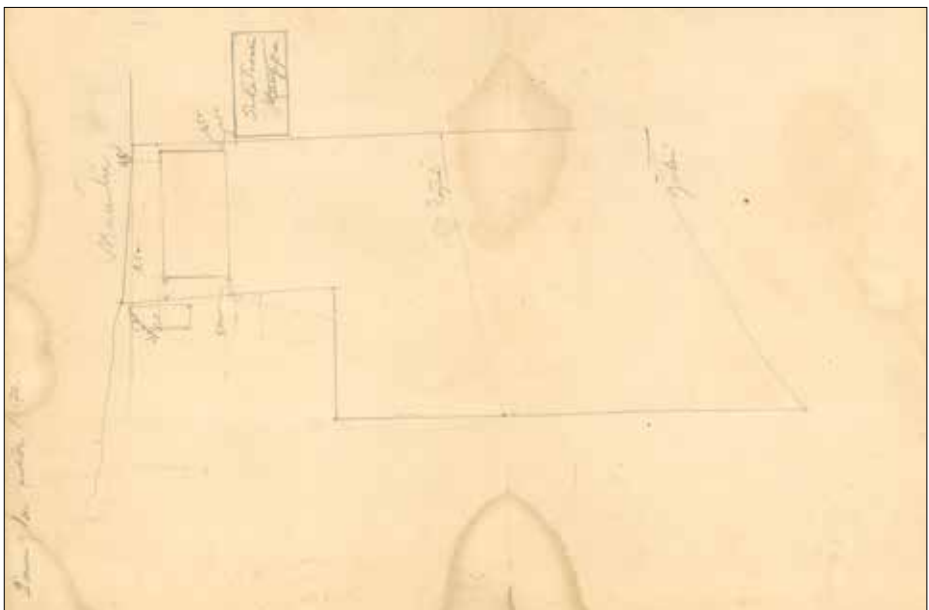
Lähiaikoina tullaan tilatomille antamaan näitä tiloja, joista kuulutuksilla myöhemmin tiedoitetaan.

Myöskin joka kylässä yksityiset rakentavat. Näistä mainittakoon m. m. Syreenin liiketalo, jonka työt jo ovat alulla. Talosta tulee 3-kerroksinen ja rakennetaan se tilestä. Se käsittää kaikkiaan noin 1000 neliometriä lattiapinta-alaa.

Tämä vilkas rakennustointa on ilolla merkille pantava. Näin avautuu työmiehille uusia työmahdollisuuksia ja muutenkin on se merkinä paremmasta ajasta.

Otto Syreenin talon luonnospiiirustusten laatija on Matti Mansikkamäki. Hän on päivännyt ne 4.3.1935. Piirustuksista selviää, että rakennus sai nykyisenkaltaisen hahmonsaa vähitellen. Piirustukset jalostuivat rakennussuunnitelmaksi vasta paikan päällä. Asemapiirrosluonnos yhdessä vanhojen valokuvien kanssa vahvistaa, että Mansikkamäki kantoi päävastuun rakennuksen ulkoasusta. Etelä-Pohjanmaalla – kaupunkien ja kauppaloitten ulkopuolella – ei Otto Syreenin lisäksi löytynyt montakaan yrittäjää, joka olisi pystynyt rakentamaan suuren kolmikerroksisen kivitallon 1930-luvulla. Kuvallähde: Kalevi Somppi.

Otto Syreenin talon asemapiirrosluonnos. Kuvallähde: Kalevi Somppi.

Toukokuussa 1935 lehdessä kerrottiin, että uudesta talosta tulisi kolmikerroksinen tiilirakennus, jonka pohjapinta-ala kattaisi tuhannen neliömetrin alan.⁶¹ Lehdessä päähuomion varasti kuitenkin kellarin kirjapainokerroksen valmistelu, sillä juuri muusta rakennukseen liittyvästä ei lehdessä uutisoitu.⁶² Rakennustyömaan valvojana tiedetään olleen Matti Mansikkamäki, joka laati keväällä 1935 luonnospäiirustukset taloa varten. Ne on päivätty 4.3.1935. Rakennuksen hahmo on niistä jo tunnistettavissa, ja yhtäläisyydet vastapäiseen liiketaloon olivat ilmiselvät. Rakennus ei kuitenkaan toteutunut sellaisena kuin se ensimmäisissä luonnospäiirustuksessa oli esitetty; ikkunoita lisättiin ja päädyn sisäänkäynnistä tuli yksiöviinen pariovien sijaan. Lisäksi katolle tehtiin terassi. Joka tapauksessa leveät betonianturat takasivat sen, että rakennus pysyi horjumatta paikoillaan. Massoitteellutaan ja yksityiskohdiltaan talo oli tyypiesimerkki siitä selkeälinjaisesta, klassisesta ja vähäeleisestä tyylistä, johon Matti Mansikkamäki oli kiintynyt.⁶³

Tunnetusti rahasta tarkka Otto Syreeni joutui tasapainoilemaan paisuvien kustannusten kanssa rakentaessaan asuin- ja liikekiinteistöään vuonna 1935. Hän suitsi menojen kasvua kierrätysmateriaalien luovalla käytöllä. ”Ei tuo Syreeni ollut niin nuuka aina värkin suhteen”, kuten aikalainen muisteli. Taloon päätyi ainakin välikaton niskoiksi vanhojen rakennusten hirsii. Yksi talon ovista oli peräisin vanhasta pohjalaistalosta. Eristeeksi haettiin läheiseltä sahalta puruja ja pelloilta olkia.⁶⁴

Kaikkialla Teuvalla

ja lähiympäristössä tunnetaan
että

Syreenin kaupat

myyvät kaikenalan tavaraa kilpailuhintoihin.
Ostavat maalaistuotteita päivänkurssihinnoilla.

Syreenin kaupat, Teuva.

Oy. Maan Sanan toimitalo.

Tässä juuri valmistuvassa toimitalossamme sijaitsee kirjapainomissa »Maan Sana» painetaan. Kirjapainossa on useita nykyaikaisia koneita, kuten Linotyp- ja Typograf latomakoneet, kaksi pikapainokonetta y. m. pienempiä koneita. Niiden avulla tulee tämä teuvalaisten oma äänenkannattaja säännöllisesti joka viikko ilmestymään vähintään viisi palstaisena, tai tämän numeron kokoisena mutta usein myöskin kuusi- ja seitsenpalstaisena.

Vielä huomautamme arv. lukijoillemme, että »Maan Sanan» kirjainvaihettajina ja avustajina toimii kaikissa kylissä kynän käyttöön kykeneviä henkilöitä, jotka ovat lupautuneet toimituksen apuna huolehtimaan siitä, että »Maan Sana», teuvalaisten oma äänenkannattaja tulee aina sisältämään jokaiselle kuntalaiselle tärkeää, kiinnostavaa ja hyödyllistä luettavaa.

Syreeni ylpeili etenkin kirjapainollaan, joka oli harvinaisuus maaseudulla 1930-luvulla. Kuvälähde: Maan Sana.

⁶¹ Maan Sana, 11.5.1935.

⁶² 9.11.1935.

⁶³ Tiedonanto Kalevi Somppi 21.1.2020; rakennuspäiirustukset.

⁶⁴ Perttula 1986, 34; Haastattelu Annele Uosukainen 2.12.2019.

Otto Syreenin talo. Kuvalähde: Nisulan valokuvaamo.

Vaikuttaa siltä, että Syreenin asuin- ja liiketalon rakentaminen eteni pienistä vastustuksista huolimatta sutjakkaasti. Valmistuessaan se oli piirun verran suurempi kuin Otto Syreenin siihenastiset aikaansaannokset. Oli tilava kellari, kaksi maanpäällistä kerrosta, ullakko ja kattoterassi, jolta saattoi kiivetä talon katolle ihailemaan Teuvan kirkonkylän maisemia. Niin myös tekivät Otto Syreenin vieraat ja myöhemmin kunnantalon virkailijat. *”Keväällä kun oli aurinkoosta mentihin sinne peltikatolle, sinne aiva ylimpähän, siellä oli kiva olla.”*⁶⁵ Taloon johti maantien puolelta kolme sisäänkäyntiä, joista keskimmäinen oli juhlallisin. Lisäksi päädystä nousivat rappuset talon ensimmäiseen kerrokseen.⁶⁶

⁶⁵ Haastattelu Liisa Laurila 13.1.2020.

⁶⁶ Tiedonanto Erkki Aho 8.1.2020.

Syreenin talon katolta Perälään päin avautuva näkymä. Etualalla puhelinkeskuksena toiminut Puhelinosuuskunnantalo. Kuvalähde: Nisulan valokuvaamo.

Joulukuussa 1935 talo vastaanotti ensimmäiset kutsuvieraansa. Otto Syreeni käytti tilaisuuden hyväkseen ja esitteli komeaa taloaan ja yritystoimintaansa kutsuvierailleen, pohjalaiselle kauppiaskunnalle. Avajaisjuhllisuuksia rytmittivät esitelmät ja musiikkiesitykset. Päivän kääntyessä illaksi kokoonnuttiin yhteisille juhlapäivällisille. Syreeni haki kauppiaskunnan tunnustusta vuonna 1934 perustamalleen sanomalehdelleen *Maan Sanalle*.⁶⁷ Teuvalaisetkin pääsivät tutustumaan rakennukseen niin ikään tupaantuliaiskahvien merkeissä.

*Teuvalaiset! Olen järjestänyt vapaat tupaantuliaiskahvit vasta valmistuneen toimitalon toiseen kerrokseen sekatarakaupan puoleiseen päähän. Kahvilappuja jaetaan sekä Kangas- että Sekatavaraosastoissa, joista apulaiset niitä järjestävät. Tervetuloa kauempaakin jouuostoksille, sillä silloin on mukava samalla pistäytyä ”tuliaisakahvilla”.*⁶⁸

Vielä vuoden 1935 lopulla Syreenit kiittelivät *Maan Sanassa* siitä huomaavaisuudesta, jota heidän perheensä oli kohdannut *uuteen kotiin muuttaessamme*.⁶⁹

Useimmille teuvalaisille Otto Syreenin asunnon ovi pysyi teljettynä. Uuden talon yläker-
taa – tehtailijan kotia – käännähti kuitenkin katsastamassa *Maan Sanan* toimittaja. Sanansa hän suuntasi yritysjohtajalle. Ympäristön kuvailun sijaan tarkastelija eli talon tunnelmista. Syreenin talo kokonaisuudessaan oli kuin ”*satulinna*” sellaisenaan niin vaikuttava ilmestys, jota maaseudulla tuskin tapaa.

*Kaikkialla sai huomata sitkeän ja määrätietoisen suomalaisen sisun ja lannistumattoman tahdon lujisuuden työn tulokset kauneuden kammitsoimana. Talon haltija-väki kulki kuin sadun keijukaiset, luoden päivänpaistetta, ja hyvän hymyn aurinkoa levittäen jokaisen keskuuteen...*⁷⁰

Otto Syreenin sukulaiset ovat kertoneet, että tehtailijan kodissa sisustus oli koreilevaa, herrakartanotyylä jäljittelevää. ”*Jokainen huone oli kuin taideteos*”. Oli statusesineitä, kuten tyylihuonekaluja ja tauluja. Myöhemmin Syreenien makuuhuoneen kattoon loihdittiin tähtitai-
vas.⁷¹ Varustukseltaan rakennus kuului Teuvan uudenaikaisimpiin. Siinä oli keskuslämmitys, sisävässat, kylpyhuoneet ja sisäsaunat.⁷² Tyhjästä varallisuutensa reilussa vuosikymmenessä luonut Syreeni kertoi komeilevalla sisustuksellaan, että yksityisyritteliäisyys oli koko yhteis-
kuntaa eteenpäin puskeva voima. Menestys saikin näkyä.

Suururakka oli perusteltavissa Syreenin liiketoiminnan kukoistuksella. Väritehtailun rin-
nalla hän oli panostanut 1920–1930-lukujen taitteesta lähtien voimakkaasti vähittäiskaup-
paan. Uuteen rakennukseen siirtyi sekataravaraosasto. Muut osastot oli viereisessä puisessa
kaupparakennuksessa, joka sijaitsi tehtailijan talon pohjoispäädyssä.⁷³ Kauppiasura jäi silti
lyhyeksi värjärimestarin taipaleeseen verrattuna; jo vuodesta 1936 lähtien Otto Syreeni ka-
vensi omistuksiaan kaupan alalla ja päivittäistavaroiden markkinoijana, jolloin hän myi pui-
sen liikerakennuksensa Teuvan Kauppa Oy:lle.

⁶⁷ Maan Sana 16.12.1935.

⁶⁸ Maan Sana 16.12.1935.

⁶⁹ Maan Sana 16.12.1935.

⁷⁰ Maan Sana 16.12.1935.

⁷¹ Haastattelu Annele Uosukainen 2.12.2019

⁷² Tiedonanto Leena Linnala 8.1.2020.

⁷³ Vähittäiskaupasta Syrén hellitti otettaan vähitellen, sillä hän myi vuonna 1936 omistuksensa muun muassa Teuvan Kauppa Oy:stä. Vastavalmistuneen talon vierellä käytiin kuitenkin kauppaa päivittäistavaroilla seuraavien vuosikymmenien ajan. Omistaja tosin vaihtui useamman kerran, kunnes vuodesta 1951 alkoi Lauri Piirron pitkäaikaisempi ura sekataravakauppiaina.

Otto Syrénin kaupan sekatarvareosasto. Sen hän myi vuonna 1936 Teuvan Kauppa Oy:lle. Kuvallähde: Nisulan valokuvaamo.

Uuteen taloon sijoittui myös ravintola-ruokala, jota mainostettiin esimerkiksi *Lakeudessa*:

Pitkät ja pimeät syysillat kuluvat hauskasti ja viihtyisästi ajanmukaisessa II-luokan ravintolassamme hyvän kahvin ja kauniin musiikin parissa. Ruokaa saatavissa a n - noksittain kaiken päivää.⁷⁴

Ravitsemusalakin oli Syreeneille ainakin etäisesti tuttua vuosikymmenien takaa. Otto Syrénin äiti – Anna Syrén (1864–1945) – oli teuvalaisten hyvin tuntema Syreenin mamma, joka piti Porvarinpaikalla omaa leipomoa ja kahvilaa vastavalmistuneen talon läheisyydessä tien toisella puolen. Kahvila, joka tunnettiin myös nimellä ”Syreenin matala”, oli myös Otto Syreenin joka-aamuinen pysähdyspaikka:

Otto-Herra teki sitte kivitaloon ja kohta toisenki. Aamuvarhaasella Otto lähti aamukävelyllä, flikat joutuu aukaasemahan kaffilan jo kello seittemältä, ku Otto-Herra tuli kävelyiltä aamukahveelle, flikkaan piti niata ja Otto-Herraksi piti puhutella.⁷⁵

Viimeiset vuotensa Anna Syrén vietti sekä uudessa kivitalossa että asunnossaan Lossanmäessä.⁷⁶ Suurimman osan vastavalmistuneesta talosta Otto Syreeni varasi itselleen, mutta tarvittaessa sieltä löytyi jokin nurkkaus sitä eniten tarvitsevalle, oli sitten kysymys hammaslääkäristä tai parturista.⁷⁷ Pidemmän ajan haaveena oli ilmeisesti ollut matkustajakodin avaaminen, ja tämä tapahtui juuri sotavuosien aattona vuonna 1939. Matkustajakoti oli tasokas.

⁷⁴ Lakeus, 28.8.1937.

⁷⁵ Paappanen 1992, 22.

⁷⁶ Maija Paappanen 1992, 22. Teuvan Jouluku.

⁷⁷ Maan Sana 28.9.1935; Perttula 1986, 34. Vuonna 1931 Otto Syrén oli perustanut Kangas-, vaate- ja kenkäkaupan.

Kauttakulkijalle oli käytössä kylmä ja kuuma vesi, ja erillistilauksesta saattoi varata myös kylpyhuoneen ja saunan. Jopa vuokra-auto odotti talon pihalla. Matkustajakodin mainoksissa muistutettiin myös talossa sijaitsevasta ravintolasta ja pihan perille pystytetystä elokuvateatterista. Teuvalle pysähtyvälle oli tarjota siis iltaohjelmaakin.⁷⁸

MAAN SANA JA ELOKUVATEATTERI

Eniten julkisuutta sanomalehdissä sai silti kellarikerroksen kirjapaino, joka toimi rakennuksessa vuosina 1935–1941.

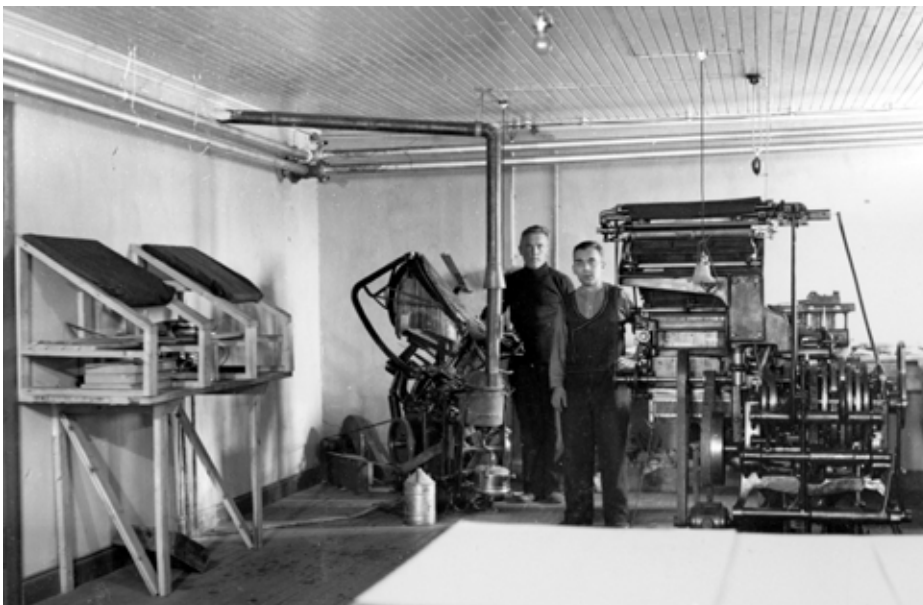
Maan Sanan kirjapaino ja uusi, kolmikerroksinen liiketalo valmistuu nopeassa vauhdissa ja Suuren ja kaikin puolin nykyaikaisen liiketalon pohjakerroksessa alkaa kirjapainomme saamaan jo teknillistestikin työkykyisen valmiuden.⁷⁹

Kirjapaino maaseudulla oli tuolloin harvinaisuus. Painokoneet Syreeni oli hankkinut ilmeisen edullisesti Lapuan liikkeen aktivistien tuhoamasta *Työn Äänen* kirjapainosta Vaasasta. Kirjapainoa tarvittiin Teuvalla aluksi väripussien etikettien painattamiseen. Otto Syreeni oli kuitenkin tuntenut vetoa kustannusalaan kohtaan jo pidemmän aikaa, mistä todistaa hänen *Yksityisyrittäjä*-lehteen lähettämänsä kirjoitukset. Paikallislehden perustaminen oli 1930-luvulla myös muodikasta. Aikansa kuvastimena toimi vuosina 1934–1941 ilmestynyt *Maan Sana* -sanomalehti.

Kunnallisten asiain tarkka seuraaminen on tullut ajan kysymykseksi. Jokainen, joka veroa maksaa tahtoo tulla myös selville mitenkä kunnan asiat hoidetaan... Että kunnallislehti ilmoitus- ja uutislehtenä täyttää sille asetetut vaatimukset, tulee sen ilmestyä

⁷⁸ Ilkka, 2.4.1939; Suomen liikekalenteri 1941; Maan Sana 9.3.1939.

⁷⁹ Maan Sana, 5.10.1935.

Maan Sana -sanomalehden kirjapaino ja toimitus sijaitsivat asuin- ja liiketalon kellarikerroksessa. Kuvassa T. Salonen ja T. Seppälä. Kuvälähde: Nisulan valokuvaamo.

säännöllisesti, silloin se vastaa ne vaatimukset, jotka siltä vaaditaan. Lehemme alkaa pienoisloissaan ilmestyä säännöllisesti joka lauantai ja tulee se tänä vuonna toistaiseksi näytenunderoina, sekä vuoden alusta, mikäli se näyttää kannatusta saavan tiluksesta sen suuruisena kuinka kulloinkin ilmoitukset ja asiat vaativat. Näin ollen voivat ilmoittajat esim. ensiviikon lehteen jättää ilmoituksensa Syreenin kauppoihin.⁸⁰

Maan Sana oli Otto Syreenin luomus. Alkuperäiseen lehden johtokuntaan kuuluivat myös hänen vaimonsa ja Onni Hakola. Seuraavana vuonna lehti sai taustatukseen kauppiasvetoisen hallintoneuvoston – tämä tapahtui osana uuden talon vihkimisjuhllisuuksia. Lehden taloudesta ja hallinnosta vastasivat Otto Syreenin lisäksi Onni Hakola, Aarne Hautala ja Eero Mattinen. Toimitusjohtajana ja mainospäällikkönä työskenteli myöhemmin myös Aukusti V. Heikka. Eräät pitivät Syreenin lehteä jopa sanomalehtikentän ”häirikönä”:

Mä pelekäsin vähä mennä sinne Teuvalle, sillä siel’ on nykyään jos ennenkin, kovia poikia. Siel’ on se Syreenin Otto ruvenny ny ”Maan Sanalla tappamahan koko Suupohjan ja koko E.-Pohjanmaan kunnallis- y.m. leheret.⁸¹

Seuraavat vuodet kuitenkin osoittivat, ettei lehdestä aiheutunut suurtakaan vahinkoa kilpailijoille. Sen tavoitteet ja toimituksellinen linja olivat alusta lähtien hukassa: oliko se liikeväen mainospainotteinen tiedotuskanava vai lyhytikäisen *Teuva-Jurva*-paikallislehden perillinen? Asioiden kulkua tuskin helpotti sekään, että päätoimittajien vetovuorot olivat niin lyhyitä. Felix Korhonen, Aarne Hautala ja Eino Leinonen yrittivät vuorollaan luotsata *Maan Sanaa*.⁸² Lehden levikki kattoi enimmillään noin 3500 vuosikertaa. Määrän kasvattamiseksi värvättiin kiertäviä asiamiehiä, lisättiin ilmaisjakelua ja perustettiin Seinäjoelle sivukonttori. Vuodesta 1936 lähtien lehti ilmestyi kaksi kertaa viikossa.⁸³ Yrittäjännumero oli painokoneiden suurin voimainponnistus peräti 15 000 kappaleellaan. Kuusipäiväiseksi lehti laajeni vuonna 1938 kaatuakseen sota-ajan koettelemuksiin. Lopun alkua oli enteillyt sekkin, että uutiset lainattiin lähes suoraan Isänmaallista kansanliikettä lähellä olevista uutiskanavista *Ajan Suunnasta* ja *Lakeuden Suunnasta*.⁸⁴

Aikalaiskuvauksista tiedetään myös, millaista kirjapainon arki oli ja miltä siellä näytti.⁸⁵ Pohjakerrokseen sijoittuivat Linotyp- ja Typograf -latomakoneet ja pikapainokoneet.⁸⁶ Koko avaran talon kellarikerroksesta kirjapaino ja *Maan Sanan* toimitus veivät suurimman osan. *Maan Sanan* toimittaja sanailee:

Sain täs yhtenä päivänä tilaisuuden tutustua tämän Maan Sanan valamistukseen. Lehden»pää« itte ohojasi mua sinne painosalihin ja koetti mulle selittää eri koneeta ja niiden tehtäviä. Ensiksi, kun menimme Syreenin uuden kivitallon kellarikerrokseen, «oli siinä vasemmalle puolen antava huone. Otaksuun sen lehden ”postitusosasto”, koska siinä oli niin paljon kaikkia papereita. Sitten oikealta puolelta eteenpäin

⁸⁰ MS 25.8.1934, 16.3.1935. Huomatkaa, että ilmoitus Maan-Sanassa on tehokas, koska sitä lähetetään 1000 kpl. painoksena käytännöllisesti katsottuna jokaiseen kotiin. MS 25.8.1934. Maan Sanan tilaushinnat olivat vuonna 1934 koko vuosikerta 15 mk, puolivuosisikerta 8 mk 3 kk. 5 mk. Lehden päätoimittajana toimi ainakin Aarne Hautala.

⁸¹ Teuva-Jurva 7.2.1934.

⁸² Perttula 1986, 34.

⁸³ Perttula 1986, 34.

⁸⁴ Viita 2006, 782–784.

⁸⁵ Kauppalehden protestilista 1935.

⁸⁶ Maan Sana, 9.11.1935.

Otto Syreenin talo ehti toimia myös yhtenä teuvalaisen kotirintamatyön keskuksista. Talon ylätasanteella loivat ilmavalvontatehtävissä. Kuvälähde: Nisulan valokuvaamo.

lähtevässä huoneessa oli varsinaiset painokoneet. Ensin oli pieni painokone, jota ei nyt vissiin enää paljon käytetä, kun siinä kohta sen takana oli uusi, paljon suurempi konet, joka paasas kidastansa valamihia Maan Sanoja aiva yhtenänsä. Yksi mies seisoo koneen vasemmalla puolella ja laittoo koneen päälle puhtahan valakoosia paperia. Sillä konet sen otti sisällensä ja ykskaks se tulli valamisna Maan Sanana takaasin. Ja kaksi niitä tuli aina kerralla, kahta korvan komiasti prääntättynä koneen pöydälle. Kyllä siinä konees oli rattahia ja rullia sitten eri tavalla. Toises pääs konetta oli sellaanen nimittääsinkö sen nyt vaikka ”tekstipöydäksi”, joka liikkuu erestakaasin. Se käy aina koneen sisällä ja painoo kaikki kiriootukset lehtehen. Kattoon tätä kaikkea aivan silimät ympyrääsnä ja piänes peloon henges. Viimein uskalsin kysyä: »Paljonko se valamista nuata yhydes tunnns» »Noo, tällä kertaa « sain ystävällisen vastauksen »niitä tulee vain seitsemän à kahdeksansataa mutta kohta me saamme suuremmankin moottorin ja sitten valmistuu tuhatviisisataa tunnnsa« ... Oli siinä vielä koneetta ja pöytiä monen moisia, mutta kattoon sitä suurta konetta niin tohoruksis etten paljon niitä huomannu... Sitten huane teki vinkkelimukan vasemmalle. Oli pöytiä, lokeroita ja kojeita jos jonkin moisia. Kurkistin keski lattialla olevan hyllyn lokeroihin ja huamasin ne olevan täynnä kirjaimia. Jo oli tukun »puustavia.« Kaksi naista ja kaksi miestä siinä oli ahkeras työn touhus. Jotakin tarkkaa työtä ne tekivät, mutta en oikein tiedä mitä, enkä uskaltanut kysymällä heitä häiritä. Sitten taas oli huone vasemmalla. Siellä oli sitten latomakoneet. Niitä sanottiin Linotype ja Typograf koneiksi... Niin, että sellaanen se oli Maan Sanan uusi painosali. Kyllä kelepaa olla teuvalainen, kun on jo kiriapainot ja kaikki omas pitäjähäs.⁸⁷

Otto Syreenin asuin- ja liikerakennuksen takana oli vielä 1930-luvun lopulla rakentamatonta tilaa. Sinne oli valmisteltu vuokratilaa kaikessa hiljaisuudessa ja rakentaminenkin oli päässyt käyntiin. Omaan vastaanottorakennusta oli kärkekynyt muun muassa pitäjän hammaslääkäri. Erään tarinan mukaan vuonna 1937 kaksi kristiinankaupunkilaista miestä hakeutui Otto Syreenin puheille tarkoituksenaan perustaa Teuvallekin elokuvateatteri. Vuokratilat he halusivat vuokrata kirkonkylän suurporvarilta Otto Syreeniltä. Tulijoille vastaanotto oli tyylyttö, mutta Otto Syreenille vierailu osoittautui sitäkin tärkeämmäksi. Hän nappasi idean elokuvateatterista itselleen. Todennäköisesti asiat eivät kehkeytyneet aivan näin suoraviivaisesti, sillä Teuvalla olivat vierailleet ahkerasti kiertävät elokuvannäyttä-

Asemapiirros. Teuvan kunta osti Otto Syreeniltä asuin- ja liikerakennuksen sekä entisen elokuvateatterirakennuksen vuonna 1947.

⁸⁷ Maan Sana, 12.10.1935.

jät 1930-luvulla. Tuolloin Otto Syreenillekin oli todennäköisesti ehdotettu elokuvateatterin rakentamista, joka toteutui vuosikymmenen jälkimmäisellä puoliskolla. Elokuvateatteriin tehtiin alapäin viettävä permanto, ikkunat pimennettiin ja konehuone varustettiin elokuvakoneistolla. Työt valmistuivat vuonna 1937. Samassa yhteydessä perustetun osakeyhtiön Teuvan Elokuvat Oy:n osakkaiksi tulivat rekisteritietojen mukaan Kaarlo Norrback, Eino Leinonen ja Otto Syreeni.

Teuvan elokuvateatteri oli valmistuessaan maakunnan kärkikastia.⁸⁸ Sen ensimmäisessä näytöksessä 8.10.1937 nähtiin Joel Rinteen ja Ansa Ikosen tähdittämä melodraama *Ja alla oli tulinen järvi*. Väritehtaan työntekijät pääsivät elokuvanäytökseen poikkeuksellisesti ilmaiseksi keskellä työpäivää. Mukaansatempaava esitys keskeytyi kuitenkin kesken kaiken – loppukohtauksiin sai liput lunastaa Otto Syreeniltä! Näytöksiin virtasi tuvan täydeltä väkeä läheltä ja kaukaa. Liikemiehenä Otto Syreeni uskoi vankkumattomasti elokuvien vetovoimaan. ”*Suuri haave oli päästä joskus elokuviin, mutta ne eivät olleet lasten asioita*”, eräs aikalainen muistelee.⁸⁹ Syreenin elokuvanäytännöt päättyivät samaan aikaan, kun hän päätti luopua kaikista omistuksistaan Teuvalla eli 1940-luvun puolivälissä. Elokuvateatterin tilat vuokrasi myöhemmin Toivo Salonen. Elokuvakoneisto jäi Teuvalle ja ilahdutti seuraavina vuosina etenkin Horonkylän asukkaita. Uusi ajanmukainen elokuvateatteri valmistui Teuvan nuorisoseurantalon yhteyteen vuonna 1949.⁹⁰

Kun 1940-luvun alkoi kääntyä jälkimmäiselle puoliskolle, alkoi olla varmaa, ettei Otto Syreenin tulevaisuus olisi enää omassa kotikunnassa. Poikkeusajat olivat koetelleet liiketoimintaa ja sekoittaneet yksityiselämää. Sotavuosina hänen asuin- ja liiketalostaan oli tullut yksi Teuvan kotirintamatyön hermokeskuksista, jonka katolla lotat olivat suorittaneet ilmalvalvontaa varusteenaan kiikarit, puhelin ja muistiinpanovihko. Lisäksi talon uuneissa olivat paistuneet sadat leivät, joita rintamalla kaivattiin.⁹¹ Talo palveli Otto Syreenin perheen kotina kymmenisen vuotta. Tähän jaksoon mahtuu hengästyttävän paljon aktiviteetteja. Syreenin talon ympäristössä käytiin kauppaa, majoitettiin matkustajia, tarjottiin ravintolapalveluita, painettiin ja toimitettiin sanomalehteä, näytettiin elokuvia, vietettiin perhe-elämää, hoidettiin väritehdasta ja punottiin uusia liikemiesstrategioita ja siirtoja. Teuvan kirkonkylän painopiste oli Syreenin liikerakennusten ympäristössä – siellä se myös säilyi, sillä Otto Syreenin talosta tuli Teuvan kunnan ensimmäinen oma kunnantalo.

SYREENIN TALO TEUVAN KUNNANTALOKSI

Tehtailija Otto Syreeni oli tietoinen kunnan tilantarpeista ja siitä, että sen toiminnot olivat hajaantuneet useisiin osoitteisiin eri puolille kirkonkylää. Pieni luottamusmiesvetoinen kuntaorganisaatio pyöri hyvin ennen sotia tähänkin tapaan. Teuvalla kuntakokouksia oli istuttu seurakuntatalolta vuodesta 1916 alkaen, eikä edes kunnantoimistolla ollut ollut vakituista toimipaikkaa. Tosin asioimiseen varattu aikakin oli rajoittunut pariin tuntiin kahdesti kuukaudessa. Tilanne alkoi kuitenkin muuttua sotien aikaan. Tilapäiseksi aiotusta avustustoiminnasta tulikin pysyvää, lakisääteistä. Uudet lait velvoittivat kuntia huolehtimaan siitä, että niillä oli tarjota soveltuvat tilat kunnantoimiston lisäksi neuvolalle, palotoimelle, kirjastolle ja kansanhuollolle. Lisäksi palapelien yhtenä liikkuvana osasena oli nuorten jatkokoulutus; toimintaansa aloitteleva Teuvan Yhteiskoulun tilojen metsästys sai onnellisen ratkaisun, kun se sijoittui seurakuntatalolle.

⁸⁸ Suupohjan Sanomat, 7.10.1937.

⁸⁹ Teuvan Joulu 1999, 13.

⁹⁰ Viita 2006, 1034.

⁹¹ Haastattelu Kaisa Mattila 18.12.2019.

Ensimmäisen kerran Otto Syreeni tarjosi taloaan Teuvan kunnalle kesäkuussa 1946 hintaan 5 000 000 markkaa. Tarjoukseen sisältyi ainoastaan kolmikerroksinen asuin- ja liikerakennus. Vuoden väännön jälkeen kunta sai sisällytettyä kauppakirjaan myös elokuvateatterirakennuksen. Ote kauppakirjasta kertoo (17.4.1947):

Täten valtuutan prokuristi Kaarlo Norbackan puolestani myymään Teuvan pitäjän kirkonkylästä Hakalan tilasta rek.No 1 (8) omistamani 9/1152 osa manttaalia sekä 5/2252 osa manttaalia, joista kuitenkin on vähennettävä viime vuonna Teuvan Kauppa Oy:lle myymäni maa-ala, ja viime mainitulla eli 5/2252 osa manttaalin tilalla olevan kivitalon sekä elokuvateatterirakennuksen 5 miljoonan markan kauppahinnasta käteisellä sekä näillä ja muilla parhaaksi katsomilla ehdoilla.⁹²

Teuvan kunnan taloutta oli ennen sotia hoidettu tasapainoisesti. ”*Ei taloutemme ole mitenkään luisuvalla pinnalla*”, oli kunnan asioita läheltä seurannut itseoppinut rakennusmestari Jafet Kuusipuska kiteyttänyt.⁹³ Silti viiden miljoonan markan kauppasumman tiedettiin heijastuvan veroäyrin hintaan. Rakennus ei ollut silti pelkkä menoerä. Osa siitä päätettiin antaa saman tien vuokralle.⁹⁴

Kaupassa kunnalle siirtyi ainoastaan välitön ja kiinteä irtaimisto, sillä Otto Syreeni vei tärkeimmät esineet mukanaan. Kookkaan päärakennuksen irtaimisto oli ainoastaan 150 000 markan arvoinen. Siihen kuului muun muassa sähköistetty seinäkello kaikkine lisälaitteineen, kiinteät hyllyt ja tiskit, kaksi puhelinconetta, talon tarpeisiin ostetut sähkö, vesijohtoja puhelinosuudet sekä rehukeittimet. Pelkästään viereisen elokuvateatterin koneiston arvo oli suurempi kuin koko Otto Syreenin talon irtain omaisuus. Aikalaisarvioissa elokuvateatteri nähtiin vähäpätöisenä kiinteistönä, sillä sen arvo oli vajaa kymmenesosa kivisestä päärakennuksesta.⁹⁵ Tämä arvostuksen puute saattoi heijastua sen myöhempään kohtaloon. Vuokralaiset löytyivät – talossa toimi leipomo ja Toivo Salosen polkupyöräkorjaamo – mutta vuonna 1960 kunta päätti rakennuksen purkamisesta. Rakennus myytiin huutokaupalla poissiirrettäväksi uudisrakennuksen tieltä.⁹⁶

Otto Syreeni luopui sotien jälkeen muistakin omistuksistaan Teuvalla. Johtaja Onni Kangas osti väritehtaan ja kaksikerroksisen asuin- ja liikerakennuksen vastapäästä kunnantaloa. Rakennukset olivat tämän suvun hallussa vuoteen 1973 asti, jolloin uudeksi omistajaksi tulivat Lauri ja Anna Vainiola. He myivät talon Teuvan Säästöpankille vuonna 1989.⁹⁷

Onni Kangas oli Syreenin tapaan vaikutusvaltainen teuvalainen liikemies, joka perusti pitäjään yhdessä Helge Saarikosken kanssa vuonna 1948 Suupohjan Kehruutehtaan.⁹⁸ Omistajanvaihdoksista huolimatta yläkerta säilyi vuosikymmenestä toiseen yksityisasuntona ja alakerta vuokrattavana liiketilana. Rakennuksessa ehti toimi Syreenin jälkeen muun muassa Kansallis-Osake-Pankki, Laura Orrelan lanka ja -vaatetusliike, Irma Mansikkamäen Kemikalio ja Paperi, Muotiliike Maija, farkkuliike Björkses ja lahjatavaraliike Lahja-Teema.⁹⁹

⁹² 17.4.1947, kauppakirja valtakirjalla.

⁹³ Lakeus 23.4.1938.

⁹⁴ Kyse oli koko alueen kaupasta mukaan lukien piharakennuksessa sijainnut elokuvateatteri ja sen alakerassa toiminut leipomo sekä pyöräkorjaamo, jossa oli toiminut Toivo Salosen pyöräkorjaamo. Leipomo vuokrattiin vuonna 1948 Elmi Upalle ja Aili Hautalalle. KHPK 11.6.1948.

⁹⁵ Rakennuslautakunnan pöytäkirjat, 30.4.1947.

⁹⁶ Elokuvateatterirakennus sai olla rauhassa aina vuoden 1961 kesään saakka, jolloin se myytiin huutokaupalla poissiirrettäväksi korkeimman 91 000 markan ostotarjouksen tehneelle. KHPK, 21.6.1961.

⁹⁷ KHPK 21.6.1960; Tiedonanto Jorma Saarikoski 21.1.2020.

⁹⁸ Haastattelu Leena Linnala 14.1.2020.

⁹⁹ Tiedonanto Maunu Vainiola 7.2.2020.

Kansanhuoltolautakunta pätevoitti Teuvan kunnantoiimistoon. Orrellassa otetussa kuvassa istumassa vasemmalta lukien Aili Palletvuori, Aura Suksi ja Eero Riihimäki, takana Pirkko Valkama ja Heli Järvi-Laturi. Kuvälähde: Nisulan valokuvaamo.

Teuvan kunnantoiimisto uudessa toimipaikassaan 1940- ja 1950-lukujen taitteessa. Vasemmalta lukien Vesteri Saksa, kunnan keskeisin virkamies, kunnansihteeri K. A. Teirilä, Kähkönen, Jussi Yli-Mikkilä, Paavo Suovaara, Aila Teirilä ja Laurila. Kuvälähde: Nisulan valokuvaamo.

Hankalampaa oli löytää käyttöä vanhalle väritehtaalle, vaikka senkin yläkerrassa oli asuntoja. Alakerrassa toimi polkupyörä- ja autokorjaamo sekä yksi ensimmäisistä Teuvan amatillisen kurssikeskuksen koulutuspisteistä aina siihen saakka kunnes se purettiin keväällä 1983.¹⁰⁰

Teuvan kunnan muutto Syreenin taloon ei kirvoittanut suuria uutisotsikoita. *Suupohjan Sanomat* kuitenkin totesi vuonna 1947, että ”*Teuvan kunnan O. Syreeniltä ostamassa ki- vitalossa ovat puhdistus ym. työt käynnissä. Kunnan toimistot tulevat siirtymään tähän rakennukseen niin pian kuin mahdollista...*”¹⁰¹ Ennen sitä rakennus koki ensimmäisen muodonmuutoksensa, sillä sellaisenaan talo ei julkiseen käyttöön soveltunut. Teuvan kunnan rakennuslautakunta ja etenkin rakennusmestari Jafet Kuusipuska sai tehtäväkseen laatia muutostöiden suuret linjat pian kaupanvahvistamisen jälkeen.

Rakennuksen pääkäyttäjiksi nimettiin Teuvan kunta, kansanhuolto ja valtion viranomaiset. Teuvan kunnassa oli perinteinen maalaiskunnan miehitys: kunnankirjuri, huoltosihteeri, taksoitussihteeri, kirjanpitäjä ja toimistoapulaiset.¹⁰² Kansanhuoltolautakunta oli asetettu Teuvalle muun maan tapaan vuonna 1939. Sotavuosina se oli pyörittänyt kaikille kansalaisille tutuksi tullutta arkipäivän byrokratiaa, johon kuului ostolupakorttien jako, säännöstelyn alaisten tavaroiden jakelu ja myynnin valvonta.¹⁰³ Säännöstely jatkui muutaman vuoden vielä sotien jälkeen, siksi kansanhuolto sai rakennuksen ensimmäisestä kerroksesta maantien pohjoispäästä oman huoneensa.

KUNNANTOIMISTO

Ensimmäisen kerroksen pääkäyttäjä oli kunnantoinmisto rakennuksen eteläpäässä. Sinne kuljettiin tienpuolelta katsottuna oikeasta sisäänkäynnistä. Valtuustolle ja kunnallislautakunnalle (myöhemmin hallitukselle) tilat löytyivät myös ensimmäisestä kerroksesta. Entisessä ravintolasalissa kokoontui valtuusto, pienemmässä huoneessa sen liepeillä kunnallis- lautakunta. Tosin ravintolasalista alas kellarikerrokseen vievät rappuset oli ensin poistettava. Muutostöiden yhteydessä vahtimestarille järjestettiin asunto rakennuksen pohjoispäästä joen puoleisesta nurkkauksesta. Myös arkistoholvi laitettiin kunnantalon kellariin.¹⁰⁴

Rakennuksen toista kerrosta käsiteltiin helläkätisemmin, sillä se säilyi etupäässä asuin- käytössä. Osaa huoneista osastoitiin pienemmiksi ”hellahuoneiksi”. Tiloja pilkottiin myös kellarikerroksessa, jota muokattiin palokunnan tarpeita silmällä pitäen; avattiin uusi sisään- käynti paloautolle ja välikattoon kiinnitettiin paloturvallisuuden ja äänierityksen paranta- miseksi Toja-levyt, jotka vielä rapattiin.¹⁰⁵ Muutostyöt vaikuttavat paperilla suurilta, mutta todellisuudessa rakenteisiin ei juuri kajottu. Uusi virtaviivaisempi ilme syntyi lopulta melko pienin muutoksin eli tapetoimalla seiniä ja maalaamalla pintoja.¹⁰⁶

Sen sijaan ulkopuoliset työt saivat odottaa 1950-luvun puolelle. Vuonna 1951 päätettiin kunnantalon korjauttaa ulkoapäin ja maalauttaa se kahteen kertaan kalkkivärillä.¹⁰⁷ Rakennus oli näyttävä, mutta sisälsi myös riskirakenteita, jotka alkoivat paljastua pian talon pää-

¹⁰⁰ Rakennuksen yläkerta säilyi sen sijaan asuinkäytössä. Siellä ehti asua muun muassa tehtaillija Helge Saarikoski. Myöhemmin värjäämö- rakennuksessa aloitteli vuonna 1959 toimintaa amatillinen kurssikeskus autonasentajalinjallaan. Haastattelu Leena Linnala 14.1.2020. Rakennus on purettu. Tiedonanto Maunu Vainioli 7.2.2020.

¹⁰¹ *Suupohjan Sanomat* 3.5.1947.

¹⁰² KVPK 19.4.1947.

¹⁰³ Viita 2006, 988–989.

¹⁰⁴ Haastattelu Leena Linnala 15.1.2019; Tiedonanto Lauri Suksi 8.1.2020.

¹⁰⁵ Rakennuslautakunnan pöytäkirjat 29.4.1948.

¹⁰⁶ Rakennuslautakunnan pöytäkirjat 26.5.1947.

¹⁰⁷ KHPK 27.6.1951.

dyttyä uuden omistajan haltuun. Olosuhteita uhmaavaa rakennustapaa edusti muun muassa kattamaton ylätasanne, jonka vuotavaa lattiaa oli kiireesti tilkittävä 1950-luvun alussa.¹⁰⁸

Uuteen kunnantalon muuttoa tervehdittiin Teuvan luottamus- ja virkamieskunnassa ilolla. Ensimmäisen kerran Teuvan kunnanvaltuusto ja -lautakunta kokoontuivat talossa syksyllä 1947. Kunnanvaltuuston osalta tämän historiallisen tapahtuman päivämääräksi on päätynyt 6.10.1947. Tilanteen ainutlaatuisuutta korosti sekin, että monet pitkän linjan kunnallismiehet olivat tekemässä tilaa nuoremmille.¹⁰⁹ Kunnanvaltuusto oli ollut vuodesta 1919 lähtien Herman Hakalan komennossa, mutta vuonna 1946 hänen tehtävänsä oli ottanut pankinjohtaja Toivo Mikkilä, jonka vastuulla puheenjohtajuus oli aina vuoteen 1968 saakka, jolloin häntä seurasi jälleen Hakala, tällä kertaa Herman Hakalan poika Eero Hakala. Hänenkin kaudelle kertyi mittaa viitisentoista vuotta. Aikaansaavina valtuuston puheenjohtajina muistetaan myös Heikki Korpi 1980–1990-luvuilla, Aulis Ranta-Muotio ja Esko Lehtimäki.¹¹⁰ Hallituksen puheenjohtajia 1980–1990-luvuilla sekä 2000-luvun alussa ovat olleet Pekka Mattila, Erkki Koppelomäki, Antti Koivu, Ahti Vierola ja Esko Lehtimäki. Valtuuston ja hallituksen puheenjohtajuus seuraili poliittisia voimasuhteita. Teuvalla se tarkoitti Maalaisliiton (keskusta) ja kokoomuksen valta-asemaa vuosikymmenestä toiseen.

Koko 1950-luvun valtuusto ja hallitus työskentelivät kunnantalon alakerrassa, kunnes uuden vuosikymmenen alkajaisiksi koitti muutto rakennuksen yläkertaan. Tämä oli suotavaa senkin vuoksi, että toisinaan kovaäänisten istuntojen melu ja tupakansavu kantautuivat yläpuolisiin vuokrahuoneistoihin, mikä teki niissä asumisen ajoittain tukalaksi. Talon eristykset olivat vajavaiset.¹¹¹

Talon ensimmäisiin muuttajiin kuuluivat nimismies Jorma Valanne sekä kunnan metsäteknikko Päiviö Suksi perheineen vuonna 1948. Suksen perhe asui rakennuksessa aina vuoteen 1955 saakka.¹¹² Kolmilapsisen perheen käyttöön tulivat talon monet mukavuudet; heidän asuntoonsa kuuluivat muun muassa pesuhuone ja sisäklosetti – nehän olivat monelle teuvalaiselle vielä ylellisyyttä. Vuoden 1950 väestölaskenta kertoo, että teuvalaisista kotitalouksista keskuslämmityksellä varustettuja oli kolmasosa, sisäklosetti löytyi noin neljännekseltä.¹¹³ ¹¹⁴ Suksen perhe sai käyttöönsä kolme huonetta. Paraatitilat – neljä huonetta yläkerrasta, joista yhdestä oli tehty keittiökomero – menivät pitäjän nimismiehelle, joka sijoitti myös kansliahuoneensa talon yläkertaan. Nimismiehen kansliaan kuljettiin talon pääsisäänkäynnin kautta. Nimismiehen asuinhuoneet olivat edustavat, avarat ja valoisa. Jyhkeää ilmettä korostivat leveät ikkunapenkit. Toisessa kerroksessa oli vielä kolmaskin pienempi vuokrahuoneisto.¹¹⁵

Kunnan asiakirjoista selviää, että Valanteen oli luovuttava tilavasta neljän huoneen huoneistostaan muutaman vuoden jälkeen (1951). Valanne siirtyi Kurikkaan. Samaan aikaan Teuva oli saanut uudeksi kunnansihteeriksi Päiviö Heliön. Hän ei ollut paikkakuntalaisia, joten kunnan oli järjestettävä virka-asunto.¹¹⁶ Työsuhdeasunto oli luontoisetu, joka antoi kunnalle etulyöntiaseman sen kilpaillessa osaavasta työvoimasta. Heliön edeltäjä paikkakun-

¹⁰⁸ KHPK 28.5.1952.

¹⁰⁹ Tapauksen johdosta tarjosi kunnallislautakunta valtuuston jäsenille kahvit. Suupohjan Sanomat 8.10.1947. Kunnallislautakunta oli kokoustanut uusitussa rakennuksessa jo 18.9.1947.

¹¹⁰ Sotien jälkeen valtuuston puheenjohtajana toimivat pitkään sekä Toivo Mikkilä (vuodet 1946–1968) että Eero Hakala (1969–1984), joka kunnostautui myös hallituksen puheenjohtajana (1957–1965). Tejuka 5.8.1992.

¹¹¹ Haastattelu Kaleruo Niemelä ja Kaisa Mattila 18.12.2019; Perttula: Teuvan kunnanvaltuuston historiikki; Viita 2006, 792.

¹¹² Tiedonanto Lauri Suksi 8.1.2020.

¹¹³ Suomen virallinen tilasto. Väestötilasto. Vuoden 1950 yleinen väestölaskenta VI. 86.

¹¹⁴ KHPK 15.4.1961. Uuden paloaseman ja vanhan kunnantalon viemärit yhdistettiin kaup. Sepän ja kunnantalon rajalla olevaan viemäriin, että asuntotalon ja suunnitellun uuden kunnantalon viemärit rakennetaan nuorisoseuran ja kunnantalon tontti rajaa. KHPK 19.4.1961.

¹¹⁵ Asunto oli muun muassa matematiikan opettaja Mirjam Niininevan käytössä. Nimismiehen kansliaan kuljettiin talon keskeltä ylös. Tiedonannot Lauri Suksi, Leena Linnala 8.1.2020.

¹¹⁶ KHPK 4.1.1951.

talainen K. A. Teirilä ei ollut sellaista kuitenkaan tarvinnut.¹¹⁷

Heliön toimikauden alkajaisiksi kunnantoinmisto haki vielä rutinejaan. Heliö seurasi tarkkaan kaikkea mitä talossa tapahtui. Järkähtämättömyydestään ja taloudellisuudesta tunnettu Heliö piti huolen siitä, että laajeneva kunnallishallinto pysyi menoraamien sisällä. Henkilökunnan määrää voitiin kunnantoinmistossa kasvattaa. Heliön kausi päättyi vuonna 1966, jolloin hänet valittiin Isojoen ensimmäiseksi kunnanjohtajaksi.

Kunnantoinmistossa asiointi arkipäiväistyi, kun sillä oli kiinteä toimipaikka ja aukioloajat päivittäin 8.30–13.00. Virkamieskunnan hierarkian saattoi aavistaa kunnantalol istumajärjestyksestä: varsinaiset vastaanottotilat sijaitsivat heti sisääntuloaulassa, jossa työskentelivät myös palkanlaskija Aino Laurila ja puhelinvaihteenhoitaja hoitaja Liisa Mansikkamäki. Takahuoneen rauhassa virkamieskuntaa johti kunnansihteeri Heliö, jolla oli olisi ollut haluja myös Teuvan ensimmäiseksi kunnanjohtajaksi.¹¹⁸

Täs oli asiakastiski. Suovaaran Paavo tuprutteli täällä, sosiaalisihtheeri. Tämän mä muistan täs oli sitten Päiviö Heliö, kunnansihteeri, ylin virkamies silloin kun mä menin. Mä muistan kun se jotakuta huusi, joka ovesta tuli naisia. Täältä kirjapidosta, käytävästä ja tästä. Sitten tässä vastapäätä oli kunnanhallituksen puheenjohtaja, jolla oli määrättynä aikana vastaanotto. Sitten kunnanjohtaja tuli vuonna kuuskytkuus, vuoren aluus.¹¹⁹

Kunnantalolle olisi 1950-luvulla ollut enemmän tulijoita kuin seinät antoivat myöten. Kellarikerrokseen suunniteltiin jopa putkaa, mutta tästä aiikeesta ei päästy yksimielisyyteen.¹²⁰ Taloon tekivät visiitin myös veroviranomaiset.¹²¹ Vuokrasuhteiden lyhytkestoisuutta selittää kunnan tarpeiden ensisijaisuus. 1950-luvun puolella alkoi näyttää kuitenkin siltä, että etenkin työsuhdeasuntojen puute hidasti kunnan kehittämistä – ainakin se tuotti käytännönläheisiä ratkaisuja virkojen täytössä. Aika suosi teuvalaistaustaisia meritoituneita hakijoita, joita vuodet kansanhuoltolautakunnassa olivat totuttaneet yhteisten asioiden hoitamiseen.¹²²

Pitkäaikainen kunnanvaltuuston puheenjohtaja, yrittäjä ja maanviljelijä Eero Hakala. Kuvallähde: Tejuka.

¹¹⁷ Tiedonanto Leena Linnala 8.1.2020; Perttula 1989: Teuvan kunnanvaltuusto 1919–1989; Viita 2006, 741.

¹¹⁸ Haastattelu Esa Kulmala 10.2.2020.

¹¹⁹ Tiedonanto Liisa Laurila 13.1.2020.

¹²⁰ KHPK 11.6.1948.

¹²¹ Poistuivat talosta kuitenkin jo vuonna 1950.

¹²² TE-JU-KA, 5.3.1953, 30.4.1947.

Näin oli myös Paavo Suovaaran kohdalla. Ahkerana kotiseutumiehenä tunnettu virkamies yleni tehtävästä toiseen; vuonna 1948 hän siirtyi kunnankirjurin apulaiseksi ja arkistonhoitajaksi, toimi huoltosihteerinä ja nimitettiin Teuvan kunnan ensimmäiseksi sosiaalisihteeriksi. Yhdessä kunnansihteerinä Päiviö Heliön kanssa ja Paavo Suovaara oli kunnantalon näkyvin virkamies 1950-luvulla.¹²³

KANSANTERVEYSTYÖTÄ, LUKUHARRASTUKSIA JA PALONTORJUNTAA

Rakennuksen toiseen kerrokseen sijoittui myös neuvola, johon kuljettiin tien puolelta raput ylös. ”*Terveyssisar siinä kuluki ja kattoo kunnan tuolilla. Ja kalanmaksajia mä oon saanu sieltä joskus*”, muistelee eräskin teuvalainen.¹²⁴ Neuvolan käytössä oli kahdesta kolmeen tienpuoleista huonetta vuosina 1953–1960.¹²⁵ Neuvolan ja sosiaalisihteerin viran perustaminen Teuvalle oli valtion normittamaa ruohonjuuritason kansanterveystyötä, jonka tähtäin oli fyysisen ja henkisen terveyden edistäminen. Kirjaimellisesti kohderyhmä oli koko kansa, käytännössä äitien ja lasten terveys oli etusijalla niin Teuvalla kuin muuallakin Suomessa.¹²⁶ Vuosina 1943–1944 annetut lait yleisestä lääkärihoidosta, kunnallisista terveyssisarista sekä kunnallisista äitiys ja lastenneuvoloista velvoittivat kunnat huolehtimaan myös asianmukaisista vastaanottotiloista.¹²⁷ Maassa koettiin sotien jälkeen terveystalojen rakentamisbuumi.¹²⁸ Niiden puolestapuhujiin liittyivät kansanvalistajat ja lääkärit teuvalaistaustaisen Severi Savosen (1886–1964) tapaan. Kalliit rakennushankkeet laitettiin Teuvalla kunnantalon oston jälkeen jäihin, mutta edistysaskeleena voi pitää neuvolan kotiutumista Tuokkolan talosta kunnantalon suojiin.¹²⁹

Terveyssisarena kunnantalolla työskenteli muun muassa Sinikka Kujala. Vaasalaissyntyisen nuoren naisen toi Jyväskylän kautta Teuvalle avoimena ollut kirkonkylän terveyssisaren vakanssi. Asuntokin järjestyi kulkutautisairaalan yhteydestä. Työnkuva oli moninainen, sillä terveyssisar kulki paljon omassa piirissään, joskin työhön toi rutiinin vierailut kouluilla ja neuvolan pitäminen kunnantalolla. ”*Ruiskut pestiin, neulat teroitettiin hiekkapaperilla ja laitettiin steriloituina putkiin... myös koulutyö tehtiin ennen luokissa; erillisiä vastaanottoiloja ei ollut*”, muistelee kirkonkylän entinen terveyssisar.¹³⁰

Kunnantalo mahdollisti myös sen, että kirjastosta tuli kunnallisen vapaa-ajan toiminnan peruspilari. Kunnankirjasto siirtyi rakennuksen kellariin vuonna 1951 viereisestä puhelinosuuskunnan talosta.¹³¹ Teuvan kirjasto oli muuton aikoihin ehtinyt saavuttaa lähes sadan vuoden iän. Sen alkutaivalta oli luonnehtinut tilapäisyys; kirjat olivat olleet lainattavissa milloin pappilasta, milloin kirkonkylän kansakoululta tai nuorisoseuran talolta. Vuodesta 1920 lähtien reilun kahden vuosikymmenen ajan pysyvämpi toimipaikka löytyi puhelinosuuskunnan kiinteistöstä. Kirjaston otti hoteisiinsa Emilia Suksi. Puhelinosuuskunnan talolla oli ahdasta, kirjoillekin oli varattu ainoastaan yksi pieni huone.¹³²

¹²³ Tosin Teirilän ja Heliön välillä toimi sijaisena lyhyen ajan myös Paavo Suovaara.

¹²⁴ Tiedonanto Liisa Laurila 13.1.2020.

¹²⁵ Viita 2006, 816–817.

¹²⁶ 7.6.1945, IL.

¹²⁷ Ahola 2014, 11–12. 22.3.1958, IL.

¹²⁸ Ahola 2014, 9.

¹²⁹ Harjula 2007, 66; Piha, Venho 1985, 122, 113–114, 187–189; Kirkonkylän neuvola sijoitettiin kustannustehokkaasti uuteen kunnantalon. Terveystalon aika koitti vasta myöhemmin. *Terveystalo tuli Teuvalla samalle kohtaa kuin kunnantalo, mutta joen toiselle puolelle. Siellä asui terveydenhoitaja. Sosiaalisihteeriksi asui siellä viime aikoihin yläkerrassa.* Lisää kansanterveystyöstä katso esim. Harjula 2015, 152–153.

¹³⁰ Tejuka 16.11.1994.

¹³¹ Tiedonanto Lauri Suksi 8.1.2020.

¹³² Ilkka, 18.2.1963.

Kiinteistökauppojen jälkeen oma kirjistorakennus ei ollut enää 1940–1950-lukujen taitteessa toteuttamiskelpoinen tavoite.¹³³ Kunnantalon suojissa Teuvan kirjastohistoriassa kääntyi uusi sivu. Kohennettavaa toki jäi, edelleenkään ei ollut omaa lukusalia, mutta kauttaaltaan tilat olivat kellarikerroksessa suotuisat. Lukeminen saattoi yleistyä kansanharrastuksena, vaikka aluksi kirjaston käyttäjiä olikin ainoastaan muutama sata vuodessa. Käyttäjämäärät on kuitenkin suhteutettava kirjaston rajallisiin aukioloaikoihin. Kirjastopäiviä olivat aluksi vain sunnuntait, myöhemmin myös sovitut arki-illat. Vähitellen lainat, lainaajien ja kirjojen määrät kasvoivat Mielikki Suksen alaisuudessa. Kantakirjaston hyllyt pullistelivat 1950–1960-lukujen taitteessa jo tuhansien niteiden painosta.¹³⁴

Toinen kellarikerroksen pidempiaikaisempi toimija oli palokunta. Palokunnan huoneistoasiat olivat nekin olleet pitkään levällään. Yleisen järjestyksen säilyttäminen kuului kunnan tehtäviin, siksi myös palokunnan kalusto- ja virka-asiat näkyivät valtuuston asialistoilla 1930-luvulla. Palopäällikön virka oli perustettu Teuvalle vuonna 1937 ja samoihin aikoihin oli hankittu ensimmäinen moottoriruisku. Vuonna 1948 koitti muutto kunnantalon alakertaan, jonne karautettiin myös Teuvan ensimmäisellä paloautolla – sammutusautoksi muokatulla Ford Susset kuorma-autolla.¹³⁵ Ilmeisesti muuttoa pidettiin väliaikaisena, sillä 1950-luvun alussa esillä oli myös entisen elokuvateatterin muokkaaminen paloasemaksi.¹³⁶ Kirjaston ja palokunnan yhteiselo kunnantalon kellarikerroksessa reilun vuosikymmenen aina vuodenvaihteeseen 1962–1963, jolloin ne muuttivat pihan toiselle puolelle uudisrakennukseen.¹³⁷

*Ennen kuin oli palotaloo, paloauto oli siellä kunnantalon eteläpuolen. Sinne mentihin nuorisoseuran puolen päästä... Oli se ennen aika meteli ku sieltä paloauto lähti. Siellä kirjaston puolella aiva kuin olis menny vattanpohjahan. Lähti sireenit päältä sieltä.*¹³⁸

Talon ullakkokerros jätettiin entiselleen. Siellä oli kesähuoneita, joissa pidettiin kangaspuita ja varastoititiin käytöstä poistunutta vanhaa tavaraa: asiakirjoja, mainoksia ja sanomalehtiä.

Varsinaista juhlasalia rakennuksesta ei ollut, mutta entinen ravintolasali eli kunnantalon valtuuston kokoushuone sopi kiertäville taidenäyttelyille, jollaisia järjestettiin 1950-luvulla kaikkialla maaseudulla. Esimerkiksi vuonna 1953 Suomen Taidegraafikot ry:n järjestämä kiertonäyttely ”Suomen nykygrafiikka” pysähtyi kunnantalolle. Teuvalle nähtiin ehkä ensimmäistä kertaa suomalaista modernia taidegraafiikkaa aikansa kärkinimien Tuomas von Boehmin, Tuulikki Pietilän, Tapio Tapiovaaran ja Lennart Segerstrålen teosten johdattelmina.¹³⁹ Moni koululainen sai ensikosketuksensa kotimaiseen kuvataidekenttään:

*Mulla on sellaanen muistikuva 1940-luvun lopulta tai 1950-luvun aluusta, että me Kauppilan koulusta ajettiin pyörällä kirkolle ja siellä oli siellä kunnantaloolla tämän taiteilija Erkki Tantun näyttely... Se oli se asemamestari Lydén, sen sukulaispoika... Meitähän oli isoo joukko, kun Kauppilan koulu oli satakunta oppilasta.*¹⁴⁰

¹³³ KHPK 19.9.1951.

¹³⁴ Te-Ju-Ka 1961, Viita 2006, 811.

¹³⁵ Vuonna 1957 valittiin palopäällikkö-vahtimestarin yhdistelmävirkaan Jussi Niemelä. Hänen työtään jatkoivat vuodesta 1974 alkaen Matti (tarkista) ensin talonmiehenä, palotarkastajana ja sitten palopäällikkönä.

¹³⁶ KHPK 27.4.1951.

¹³⁷ Tiedonanto Lauri Suksi 8.1.2020.

¹³⁸ 13.1.2020.

¹³⁹ TE-JU-KA, 28.11.1953.

¹⁴⁰ Liisa Laurila 13.1.2020.

Kunnantalon lähitienoota. Etualalla vuonna 1950 valmistunut Nuorisoseurantalo, R-kioski, Puhelin-
osuuskunnantalo ja kunnantalo.
Kuvälähde: Nisulan valokuvaamo.

Kunnantalo oli ensisijaisesti virastotalo, jonka arki soljui omalla painollaan 1950-luvulla. Se oli Teuvan kuntaorganisaatiolle totuttelua uuteen moninaiseen tehtäväkenttään, joka ulottui ennalta ehkäisevästä terveystyöstä sosiaaliseen avunantoon, kirjastotoiminnasta palontorjuntaan. Otto Syreenin talon hankkiminen tarjosi kunnalle reilun vuosikymmenen mittaisen aikalisän, jolloin kuntataloutta eivät kuormittaneet jatkuvat rakennusrästit, kuten niin monessa muussa pitäjässä jälleenrakennuskautena. Palveluiden lisääntyminen ja talon muuttuminen ensisijaisesti julkiseksi tilaksi teki siitä viimeistään kaikkien teuvalaisten rakennuksen – mutta myös rakennuksen, joka oli jatkuvien saneerausten kohteena.

Osa remonteista jäi asiakirjamaininnaksi, osa ilmenneistä puutteista korjattiin rutiinimaisesti. Jäljet Syreenien ajasta alkoivat vähitellen peittyä uusien maali- ja tapettikerrosten alle. Käytännössä tämä tarkoitti rakennusten persoonallisten yksityiskohtien, kuten vanhan ravintolasalin kaarihovin, katoamista. Etenkin 1960-luvulta eteenpäin talo sai anonyymimpaa ja virastomaisempaa ilmettä. Aika alkoi suosia teollisia materiaaleja ja perinpohjaisempia saneerauksia, joita myös Teuvan kunta testasi omissa rakennuksissaan.

Liekö syy ollut kierrätysmateriaalien liiallisessa käyttämisessä alun alkaen vai silkasta osaamattomuudesta, mutta talon sisätilojen suunnitteluvirheet paljastuivat vähitellen 1940–1950-luvuilla. Kaakeliuunit antoivat yläkerran yksityisasunnoille niiden arvokkaan sävyäksen. Sellainen oli esimerkiksi kunnan metsäteknikon Päiviö Suksen asunnossa. Se jouduttiin purkamaan lattiavasojen notkistumisen seurauksena. Muutenkin vaikutti siltä, että talo oli rakennettu hyvin kiireisissä tunnelmissa, mistä oli maksettava jälkiveroa.¹⁴¹

KUNNANTALON YMPÄRISTÖ

Osa kunnantalolla ilmenneistä puutteista korjautui samalle tontille rakennetun uudisrakennuksen myötä. Sen koko oli 5 x 17 metriä.¹⁴² Rakennuksen suunnitteluun ohjeistettiin vuonna 1947 Jafet Kuusipuska, mutta rakennusluvan saaminen osoittautui pulakautena työlääksi. Työt jakautuivat eri vuosille. Valmistaa alkoi lopullisesti olla vasta vuonna 1951.¹⁴³ Rakennukseen tulivat puuliiterit, sauna, pesuhuone, käymälä, varasto, jossa säilytettiin neuvolan äitiyspakkauksia, suoja viidelle hevoselle ja sikala.¹⁴⁴ Tämänkin rakennuksen piirsi J. Kuusipuska, jolla oli siis yksittäisistä rakennusmestareista suurin vaikutus kunnantalon ympäristöön sen julkisen käytön alkutaipaleella.¹⁴⁵

Puutarhanhoitoon kunta panosti sen minkä pystyi. Paljolti pihapiiri sai jäädä sellaiseksi kuin se oli ollut Syreenien aikana, yksittäisiä porttirakennelmia lukuun ottamatta.¹⁴⁶ Yhä 1950-luvun alussa rakennuksen pohjoispäätä suojasi korkea lautaseinä. Sellainen oli ollut myös rakennuksen eteläpäädyssä, mutta huonokuntoisena se painui maahan 1950-luvulla. Otto Syreenin toinen vaimo oli penännyt yksityisyyttä aitaamalla talon päädyiltä, mutta ohikulkijoissa korkeat lauta-aidat herättivät ihmetystä. Yritystä Syreeneillä oli ollut loihtia puutarhasta komean talon veroinen, sillä pihapiiriin oli istutettu syreeneitä, pähkinäpensaita, marjapensaita ja omenapuita.¹⁴⁷ Uusi isäntä – Teuvan kunta – tavoitteli vuorostaan helppohoitaisuutta ja taloudellisuutta.¹⁴⁸ Kunnan virkamiesten luontoisetuihin kirjattiin oi-

¹⁴¹ Haastattelu Leena Linnala 14.1.2020.

¹⁴² RLTK 8.7.1947.

¹⁴³ KHPK 12.7.1947, 27.6.1951.

¹⁴⁴ Haastattelu Leena Linnala 14.1.2020; Viita 2006, 796.

¹⁴⁵ Tiedonanto Leena Linnala 8.1.2020.

¹⁴⁶ Haastattelu Leena Linnala 14.1.2020.

¹⁴⁷ Haastattelu Leena Linnala 14.1.2020.

¹⁴⁸ Tiedonanto Leena Linnala 8.1.2020. Pääasiassa ne olivat Syreenin aikaisia istutuksia. Kunnan panos oli rakentaa puutarhan eteläpuolelle jyrkät portinpylväät ja niiden väliin saranoidun ja haalla avattavan rautaportin. Uuden nuorisoseurantalun valmistumisen jälkeen nämä rakennelmat siirrettiin uuden talon pohjoispäädylle, kun kunnantalolle avattiin kulku myös tästä suunnasta.

Kunnantalon ympäristöä kirkonkylän suunnalta. Kuvalähde: Nisulan valokuvaamo.

keus pitää lehmää talon ympäristössä, mutta esimerkiksi kesäksi 1950 lähitienoo vuokrattiin vähävaraiselle lehmäomistajalle, jolla ei ollut omaa laidunmaata.¹⁴⁹ Vähimmäisvaatimuksena oli, että talon lähimmät nurmikentät leikattiin kahdesti kesässä, myös pensaisaidat oli pidettävä moitteettomassa kunnossa.¹⁵⁰ Tämä ”luonnontilaisuus” vaihtui 1950-luvulla jälleen hoidetumpaan miljööseen. Työt alkoivat vuonna 1952 ruokamullan karräämisellä ja nurmikoiden istuttamisella. Kunnan metsäteknikko Päiviö Suksen kädenjälki alkoi näkyä mitä ilmeisemmin myös kunnantalon ympäristössä.¹⁵¹

Puutarhatyöt ja päivittäiset askareet hoiti kunnantalon vahtimestari, joka asui talon ensimmäisessä kerroksessa. Asunnosta portaat laskeutuivat pannuhuoneeseen, sillä talon lämmityksestä huolehtiminen kuului hänen vastuulleen. Talo lämpeni keskuslämmityskattilalla, jossa polttoaineena käytettiin turvetta ja myöhemmin halkoja. Alun perin oli ajateltu, että vahtimestari-palopäällikön virka voitaisiin yhdistää, mutta vahtimestarin työssä oli riittävästi tekemistä itsessäänkin. Toisiin ajatuksiin tultiin vuonna 1952, jolloin virat laitettiin samaan nimikkeeseen.¹⁵² Työhön haettiin ”raitista, rehellistä ja luotettavaa” työntekijää, jollaiseksi arvioitiin vuonna 1947 ensimmäinen viranhaltija Paavo Nevala. Hän ehti hoitaa tehtävää ensimmäiset viisi vuotta, jolloin häntä seurasi Reino Santala. Vahtimestarin työkenttänä oli koko talo. Hän avasi ja sulki ovet, sytytti ja sammutti valot, kolasi lumet, veti lipun salkoon ja lämmitti saunan. Hänen oli vastattava, että rakennuksessa oli miellyttävä työskennellä ja asua: siellä oli oltava siistiä ja lämmintä.¹⁵³ Vahtimestarin ohjesäännöissä korostettiin erityisesti sitä, että talon pihanpuoleinen eteinen ja siitä yläkertaan johtavat rappuset oli pidettävä järjestyksessä.¹⁵⁴

¹⁴⁹ KHPK 30.5.1950. Kunnankirjurin K. A. Teirilälle päätettiin luontaisetuina antaa kunnalle ostetun tilan jokirinta lehmänlaitumeksi samoin Paavo Nevalalle annettiin oikeus edellä mainitun tilan puutarhan niittämiseen. KHPK 25.6.1947.

¹⁵⁰ KHPK 29.6.1951.

¹⁵¹ KHPK 7.5.1952.

¹⁵² KHPK 28.5.1952, 7.7.1954.

¹⁵³ Tiedonanto Lauri Suksi 8.1.2020.

¹⁵⁴ KHPK 29.6.1951.

VALTION VIRASTOTALONA

Kunnantalon seuraava suurempi murrosvaihe ajoittuu 1960-luvulle, jolloin Teuvan kunnan ja valtion paikallishallinnon toiminnot alkoivat lomittua. Sodanjälkeistä yhteiskunnallisista kehitystä leimasi laajeneva julkinen sektori, joka otti kasvupyrähdysten 1960-luvulla, jolloin valtion paikallispalvelut lisääntyivät voimakkaasti. Tarvittiin virkamiehiä ja virkamiehelle työhuoneita. Tuolloin luotiin monet niistä kattavista hyvinvointipalveluista, joita oli pian sotien jälkeen pohjustettu. Palveluiden lisääntyminen joudutti julkisrakentamista. Tarjolla oli kaksi vaihtoehtoa: rakentaa kokonaan uusi virastotalo tai sijoittaa valtion toiminnot olemassa oleviin kiinteistöihin. Molemmat vaihtoehdot saivat Teuvalla kannatusta.¹⁵⁵ Etenkin 1970-luvulla valtion virastotalo näytti toteutuvan myös Teuvalla, sillä vuosien ajan oli kokouset pidetty palaverit ja katsastettu sopivia tontteja, mutta tätä pidemmälle ei päästy. Valtionhallinnon keskittäminen 1990-luvulla hautasi viimeisetkin toiveet omasta virastotalosta.¹⁵⁶

Hallintotasojen päällekkäisyyksien purkaminen oli ymmärrettävä tavoite. Vuoden 1960 alusta voimaan astunut verouudistus kuului merkittäviin kokonaisreformeihin. Se yhdisti valtion ja kunnan veronkannon yhteiselle verolautakunnalle. Jokaiseen kuntaan nimettiin oma verolautakunta ja tutkijalautakunta. Kun muistetaan, että veroviranomaiset olivat aikaisemminkin kokoontuneet Teuvan kunnantalolla, luontevaa jatkoa yhteistyölle olikin, että verovirasto muutti pysyvästi kunnantalolle.

Keskustelut käynnistyivät vuonna 1959, ja seuraavana vuonna verotoimisto avasi ovensa kunnantalon ensimmäisen kerroksen pohjoispäässä. Virasto vuokrasi itselleen noin kolmasosan alakerrasta. Muun muassa valtuusto luovutti sille oman kokoushuoneensa. Varsin pian

¹⁵⁵ Haastattelu Liisa Laurila 13.1.2020.

¹⁵⁶ Vuorinen, Juha (Museovirasto). <http://www.valtiollerakennettu.fi/valtion-rakennukset/byrokratiakaytavilla>. Luettu 28.1.2020.

1960-luvulla kunnanhallituksen ja valtuuston kokoushuoneet siirtyivät rakennuksen yläkertaan. Kuvassa oikealta Teuvan kunnan pitkäaikainen kunnansihteeri Liisa Laurila, koulutoimenjohtaja (myöhemmin sivistystoimenjohtaja/lukion rehtori) Erkki Nevanperä, kunnanhallituksen puheenjohtaja, rehtori Erkki Koppelomäki ja Vaasan läänin viimeinen maaherra vuosina 1991–1997 Tom Westergård. Kuvalähde: Tejuka.

se kuitenkin muutti talon kellarikerrokseen, kun sen tilat menivät sosiaalitoimistolle.¹⁵⁷ Hilka Kaupin luotsaamana verotoimisto toimi talossa aina 1980-luvulle saakka, jolloin se siirtyi Osuuspankin kiinteistöön.¹⁵⁸ Teuvan oma veropiiri lakkasi olemasta vuoden 1995 alusta lukien, jolloin siitä tuli kihlakuntarajoja myötäillen osa Kauhajoen veropiiriä. Oma toimipiste Teuvalla säilyi vielä muutaman vuoden ajan tämän jälkeenkin.¹⁵⁹

Verotoimiston siirtyminen kunnantalon käynnisti tilajärjestelyiden sarjan. Näkyvin muutos oli kunnanvaltuuston ja hallituksen muuttaminen talon yläkertaan. Kunnanrakennusmestarien huoleksi annettiin käytännön toteutus. Suunnittelutyön saivat tehtäväkseen kunnanrakennusmestarit Kalevi Ketola ja Väinö Lemponen, jonka toisen kerroksen saneeraus suunnitelma hyväksyttiin valtuustossa keväällä 1963.¹⁶⁰ Huone kerralla myös yläkerrasta tuli julkisempaa tilaa – askel tähän suuntaan oli ollut kirjanpitäjän siirtyminen yläkertaan 1950-luvun puolivälissä.¹⁶¹

Keväällä 1960 kunnanhallitus oli katsonut, että rakennuksen toinen kerros soveltui hyvin Teuvan kihlakunnan käräjien pitopaikaksi. Käytännössä tämä merkitsi sitä, että koko nimismiespiiri siirtyi rakennukseen. Omassa lausunnossaan kunnanhallitus korosti sitä, miten uuden valtuustosalin yhteydessä olevassa huoneessa oikeuden puheenjohtaja, Kauhajoen tuomiokunnan tuomari, saattoi valmistautua istuntoihin, joissa paikallinen nimismies toimi syyttäjänä. ”Ja sitten se valtuustosalin ja sen vieres niin sanottu tuomarinhuone. Ennen kun pirettiin käräjiä niin tuomarille piti olla sellaanen huone, johon se sai yöpyä.”¹⁶² Yläkerran aulatilat toimivat istuntopäivinä odotushuoneena 1990-luvulle saakka, jolloin käräjät siirtyivät Orrelaan.¹⁶³ Oikeudenistunnot rytmittivät muutenkin kunnantalon elämää. Niitä järjestettiin kerran kuukaudessa. Käsiteltävien asioiden runsauden selittää sekä Teuvan tuolloin korkea väkimäärä¹⁶⁴ että siviilipuolen asioiden runsaus. Muun muassa avioerot vaativat oikeuskäsittelyn.¹⁶⁵

Pitkän lautamiesuran tehneisiin teuvalaisiin kuului muun muassa Niilo Mikkilä, joka jatkoi oikeutta vuodet 1967–1993. Uraltaan hän muisti vain kaksi tapausta, jossa lautamiehet ja tuomari olisivat olleet päätöksestä erimielisiä, joten asioista päättäminen sujui Teuvalla varsin hyvässä hengessä. Oman kihlakunnanoikeuden viimeisen kokouksen (1993) asialista edusti hyvin tapauksia, joita puitiin lähes jokaisena käräjäpäivänä. Mukana oli omaisuusrikos, yksi kuolleeksi julistaminen, muutama rattijuopumus ja vääreennös- ja petosjuttu.

Kunnansihteeri sai säilyttää asuntonsa yläkerrassa 1960-luvulla vielä muutaman vuoden – vuosikymmenen puolivälissä talossa asunut Heliö muutti Isojoelle. Vuosikymmenien ketju, jolloin yläkerta oli käytetty asumistarkoitukseen, ei kuitenkaan vielä katkenut. Nimismies Eino Lounila asui yläkerrassa vielä muutaman vuoden 1960-luvun puolella, pienessä huoneessa talon yläkerran eteläpäädyssä. Hänen seuraajansa Väinö Haukka, Raimo Louko, Mauno Saarimäki, Jorma Turtonen ja Markku Kaunisto eivät työsuhdeasuntoa enää tarvinneet. Nimismiehen toimenkuva oli vielä 1960-luvun alussa laaja. Hän toimi paikallisena poliisipäällikkönä, ulosottomiehenä, yleishallintovirkamiehenä ja sekä yleisenä syyttäjänä

¹⁵⁷ Yleisön palveluhuoneen ja sosiaalisihteerin toimistohuone sekä arkistotilaa kellarista, yhteensä noin sadan neliön alalta.

¹⁵⁸ KHPK 14.8.1959.

¹⁵⁹ 11.1.1995.

¹⁶⁰ KHPK 24.4.1963.

¹⁶¹ Yläkerrassa olevan ent. Suksen asunnon keskimmäinen huone kunnostetaan ja siihen järjestetään työpaikka kirjanpitäjää varten ja että keittiön lattia, seinä ja (mikäli tarpeellista) katto maalataan ja käytetään toistaiseksi kunnantoimiston tarpeisiin. KHPK 6.6.1956.

¹⁶² Liisa Laurila 13.1.2020.

¹⁶³ Esa Kulmala 10.2.2020.

¹⁶⁴ N. 8000 asukasta.

¹⁶⁵ Esa Kulmala 10.2.2020.

nä. Teuvan nimismiespiirissä vetovastuu vaihtui tiuhaan, sillä sieltä haettiin kokemusta korkeampiin vakansseihin ja suurempiin kihlakuntiin. Nimismiehen kanslia toimi talossa toisen kerroksen eteläpäädyssä aina vuoteen 1981 asti, jolloin nimismiespiiri muutti pihan perille paloaseman yläkertaan.¹⁶⁶

Nimismiespiirin mukana taloon siirtyivät myös poliisit. Kunnantalossa aloitti työuransa muun muassa Esa Kulmala Kauhajoelta vuonna 1965. Poliisin toimenkuva oli nimismiehen viran tapaan monipuolinen. Hän avusti järjestyksenpidon lisäksi ulosotossa,

oikeudenkäynnissä – sijaisti jopa nimismiestä syyttäjänä. Poliisit piti kiireisenä myös rikostutkinta. Teuvalla kunnianhimoisena tavoitteena oli ratkoa omin voimin jopa vakavammat henkirikokset. Yhteistoimintasuuntia olivat Jurva ja Isojoki–Karijoki. Ylirajaisen yhteistyön mahdollisti sekin, että Teuvan ensimmäinen poliisiauto – Saab 96 – saatiin käyttöön vuonna 1973. Aluksi kunnantalolla virkaansa hoiti neljä poliisia, mutta 1970-luvulla miesvahvuus kasvoi kuuteen. 1970-luvulla työtehtävät alkoivat myös eriytyä. Vuonna 1974 Teuvalle saatiin ylikonstaapelin virka, johon valittiin juuri Esa Kulmala, joka hoiti tehtävää seuraavat vuosikymmenet.

Nimismiespiiri säilyi pitäjässä aina suureen aluehallintouudistukseen saakka 1990-luvun puoliväliin saakka, jolloin se muutti vähin äänin Kauhajoelle.¹⁶⁷ Vuodesta 1995 lukien Teuva, Jurva, Kauhajoki, Karijoki ja Isojoki muodostivat yhden kihlakunnan, ja Teuvan ja Isojoen nimismiespiirit lakkasivat ja poliisitoimi keskitettiin Kauhajoelle. Teuvan entinen nimismiespiiri kuihtui sivutoimipisteeksi.¹⁶⁸ Se, mikä säilyi kunnantalolla pisimpään, oli oikeusaputoimisto, jonka tehtävät kylläkin ositettiin Teuvan, Jurvan ja Karijoen yhteiselle oikeusavustajalle. Kunnalta oikeusaputoimi siirtyi vuonna 1998 kokonaan valtiolle.¹⁶⁹

Valtionhallintoon kuului myös Kansaneläkelaitos, jonka piirimies Aale Ketonen päivysti kunnantalossa jo ennen kuin Sairasvakuutustoimisto muutti kunnantalolle. Kansaneläkelaitoksen tehtäväkenttä laajeni vuoden 1964 sairasvakuutuslain myötä. Aikaisemmin Kelan asiakkaita olivat olleet työkyvyttömät ja eläkeläiset, nyt etuuksien piiriin kuului koko kansa. Sairasvakuutustoimisto alkoi etsiä Teuvalta ensimmäistä toimipaikkaansa vuonna 1963. Ne järjestettiin kunnantalokellarista, joka oli juuri tyhjenemässä, kun kirjasto ja palokunta

Vuonna 1981 nimismiespiiri siirtyi kunnantalolta paloaseman yläkertaan. Kuvassa nuorempi konstaapeli Jarmo Ketola.
Kuvälähde: Tejuka.

¹⁶⁶ Esa Kulmala 10.2.2020.

¹⁶⁷ Paloaseman yläkerrasta nimismiespiirin muuttokuormat kulkivat 1990-luvulla seuraavan kerran Lähivakuutusyhdistyksen kiinteistöön Mukkalantielle.

¹⁶⁸ Halunsa rakennukseen siirtymisestä oli ilmaissut myös käräjäoikeus, jonka istuntosaliksi kunnanhallitus esitti keväällä 1960 kunnanvaltuuston kokoushuonetta ja tuomarin huoneeksi maantienpuoleista kulmahuonetta sekä syyttäjä ja asiamiesten huoneeksi sen vieressä olevaa huonetta ja ylä- sekä ala-aulaa käräjäyleisön tiloiksi. KHPK 5.3.1960. Tejuka 30.12.1992, 1995.

¹⁶⁹ Tejuka 19.2.1997.

Vuonna 1963 käyttöön vihitty paloasema-kirjastorakennus on Helge Railon arkkitehtitoimiston käsialaa. Rakennus kuului kunnantalon kokonaissuunnitelmaan, jolla pohjustettiin myös uutta kunnantaloa. Se ei kuitenkaan toteutunut. Kuvallähde: Teuvan Joulu 2013, 56.

olivat muuttamassa pihan toiselle puolen. Kauko Ilkan luotsaaman Sairasvakuutustoimiston aika kunnantalon kellarissa jäi muutama vuoteen, kun se muutti vastavalmistuneeseen Ketolan liiketaloon. Valtion virkamiehistä myös työasiamies oli tavattavissa kunnantalolla yläkerroksessa määrättyinä päivinä – joskaan työttömyys ei ollut Teuvan kunnan huolista suurin; työvoimatoimistossakin työ oli myös tukipalveluiden puututtua silkkaa työnvälitystä.¹⁷⁰

PALOASEMA-KIRJASTORAKENNUS

Kunnan mahdollisuus tyydyttää valtion viranomaisten tilantarvetta perustui sen ennakoivaan rakentamiseen. Samaan aikaan kun valtio havitteli osaa kunnantalosta itselleen, kunnantalon takapihalle oli valmistumassa suurehko uudisrakennus, jonka pääkäyttäjiksi oli nimetty sekä kirjasto että palokunta. Rakennuksesta oli kaavailtu paljon muutakin. Siitä oli tarkoitus tehdä monitoimirakennus, johon sijoitettaisiin myös sauna, puku- ja pesuhuoneet, pesutupa, talonmiehen asunto, kaksi asuntoa virkamiesten käyttöön, putka ja kuulusteluhuone.

Talon suunnittelusta vastasi Helge Railon (1916–2001) arkkitehtitoimisto Helsingistä. Julkisiin tiloihin ja erityisesti sairaaloihin keskittyneelle arkkitehdille Teuvalta saatu toimeksianto oli rutiinityö. Vastaavia piirustuksia hänen toimistostaan lähti eri puolille maata.¹⁷¹ Varsinainen pystytysvaihe eteni kangerrellen vuodesta 1961 lähtien, mutta vuoden 1962 lokakuussa alkoi maali häämöttää. Kiinteistön vihkiäiset siirtyivät seuraavan vuoden puolelle. Uudisrakennuksen urakoi Wäinö Hautaniemi Närpiöstä.¹⁷² Rakennus oli ulkopuolelta tar-

¹⁷⁰ KHPK 5.5.1964. Pienet muutostyöt annettiin jälleen kerran kunnanrakennusmestarin – tällä kertaa Wäinö Lemposen – huolenaiheeksi toukokuussa 1964; Tejuka 18.12.1991.

¹⁷¹ KHPK 3.2.1960. Helge Railon rakennushankkeista Seinäjoella Ilkka 28.8.1960, 5.8.1962; Rauhala 2011, 32–33; Veijo Martikainen. 17.3.2001, HS.

¹⁷² Teuvan kunnan kunnalliskertomukset vuodelta 1961, 13; Teuvan kunnan kunnalliskertomus vuodelta 1962, 14. Teuvalla rakennettiin vilkkaasti 1960-luvun alussa. Samaan aikaan työn alla oli Yhteislukion koulurakennus, kunnan palo- ja kirjastorakennus ja Teuvan Osuuskaupan keskusvarastorakennus. Myös asuntorakennustoiminta oli muodostumassa ennätysmäiseksi. Aravataloja oli asemakaavoitetuilla alueilla vireillä useita. TE-JU-KA, 13.4.1961.

kastellen paloaseman tarpeisiin räätälöity. Siihen kuului tilat kolmelle paloautolle, korkea letkujenkuivaustorni ja autojen huoltotila. Kirjastolle oli varattu 150 neliometriä yläkerrasta. Talon suojiin sijoituivat muun muassa lasten ja nuorten osastot, lehtienlukupaikka ja käsi-kirjasto. Kolme vuosikymmentä paloasema palveli pääpiirteittäin tässä asussa. Ensimmäinen suurempi laajennus ajoittuu 1990-luvun alkuun, jolloin palopäällikkönä toimi Matti Ketonen.¹⁷³ Paloasema-kirjastorakennus liittyi kunnantaloon sekä toiminnoillaan että asunnoillaan, joissa asuivat vuorollaan sekä kunnan että valtion virkamiehet, sillä asutuspula oli 1960-luvun alussa Teuvalla yhä huutava. Kunta varasi siitä heti asunnot kunnanrakennusmestarilleen, kirjanpitäjälleen, konekirjoittajalleen ja talousopettajalleen sekä ammattikursikeskuksen rehtorille. Pitäjässä oli tuolloin ainoastaan kaksi rivitaloa.¹⁷⁴

Kirjasto-paloaseman rakentaminen oli osa kunnantalon tontin kokonaissuunnitelmaa. Aiesuunnitelmissa toistuvat osaset olivat kunnantoimistotalo ja kunnanvirkaillijain asuntotalo. Paloaseman yhteyteen kohonnut lämpökeskus suunniteltiin niin tehokkaaksi, jotta siitä saataisiin tulevaisuudessa lämpöä ”uuteen kunnan virastotaloon” ja nykyiseen kunnantaloon. Myös kunnantalon viemäriatkaisut tähtäsivät 1960-luvun alussa siihen, että niihin kytkettäisiin myös uusi kunnantalo.¹⁷⁵ Kunnantalon pihamaan uudistaminenkin vei siihen suuntaan. Maisemasuunnitelman kunnantalon-paloaseman tontille laati Lahden myöhempi kaupunginpuutarhuri, hortonomi Arvo Toivola. Piha silattiin asfaltilla ensimmäisen kerran vuonna 1964. Myöhemmin takapihaa kaunistettiin oleskelutilalla koristealtaineen 1970–1980-lukujen taitteessa. ”*Ihmiset, jotka kulki kävellen kävi siinä istumassa. Se oli sellainen kaunis paikka.*” Vaatimus toiminnallisuudesta ja muun muassa parkkipaikoista pakotti harventamaan tontin vanhaa puustoa. Vihjeitä Otto Syreenin aikakaudesta puutarhasta ei juuri enää tapaa.¹⁷⁶

Ympäristön voimakasta muokkaamista puolsi kehitysoptimismi. Uutta rakentamalla voitiin kaventaa elintasoeroja ja parantaa asumismukavuutta. Toivottiin, että ilmapiiri taasoittaisi tietä myös Teuvan modernille kunnantalolle. Lupauksena tulevasta oli pidetty juuri Teuvanjoen rinteeseen kohoavaa, edustavaa paloasema-kirjastorakennusta. Kunnantalossa näkyivät 1960-luvulla kolmen vuosikymmenen käytön jäljet kuluneina ja patinoituneina pintoina. Päiviö Heliön puheille toiseen kerrokseen kavunnut kunnantalon tuleva virkailija muisteli ensivisiittään. Ero vanhan rakennuksen ja taka-alalla uutuuttaan hohtavaan kirjasto-paloaseman välillä oli hätkähdyttävä:

Mähän menin sitte tapaamahan Heliötä, siellä rakennettiin jokirannas, mä olin aiva varma, että nyt tuloo uusi kunnantalo sinne. Enhän mä tälläiseen vanhahan taloohin rupia hakemahan... Mä muistan kun mä menin sinne Heliön työ rappuja sinne ylähä – ajattelin, kyllä on vanha kauhia taloo. Mä muistan ne korkkimatotkin niis oli reikiä, tuolta tuloo hiiriä. Ei ollu olleenkaan hyvä kuva siitä, kun mä sinne menin.¹⁷⁷

Rakentamisohjelma ei sellaisenaan toteutunut, sillä 1960-luvun loppupuoliskolla vahvistui ajattelutapa, jossa tähdellisempänä pidettiin kunnan elinkeinoelämän ja peruspalveluiden kehittämistä kuin satsaamista näyttäviin hallintorakennuksiin. Etenkin Teuvan ensimmäi-

¹⁷³ Te-Ju-Ka, 21.2.1963, 4.9.1991. Tejuka 1993. Teuvalla laajenuksesta ehdittiin haaveilla parinkymmenen vuoden ajan, ja uudelle paloasemallakin ehdittiin varata tontti, kun suunnitelmat pyörivät kuntasuunnitelmissa saamatta rahoitusta valtiolta.

¹⁷⁴ Teuvalla oli 1960-luvun alussa kaksi rivitaloa; toinen niistä oli opettajien asuntola Yhteiskoulun takana. KHPK 28.9.1962.

¹⁷⁵ Teuvan kunnan kunnalliskertomus vuodelta 1962, 14; KHPK 19.4.1961.

¹⁷⁶ KHPK 2.7.1963, 1.10.1964, 30.7.1964.

¹⁷⁷ Haastattelu Liisa Laurila 13.1.2020.

Teuvan ensimmäisen kunnanjohtajan Heikki Peltoniemen kausi ajoittuu vuosiin 1966–1989.

nen kunnanjohtaja Heikki Peltoniemi uskoi, että kunnantalo ajoi yhä asiansa. Hän aloitti virassaan vuonna 1966. ”Peltoniemi ei kannattanut sitä, että kunnan varoja laitettaisiin oman toimitalon rakentamiseen. Kunnan toiminnot menisivät välttävimmissäkin tiloissa. Muuta yritettiin kohentaa.”¹⁷⁸

Työparikseen hän sai teuvalaisen Liisa Ristiluoman (myöh. Laurila), jonka valinta järjestyksessään kolmanneksi kunnansihteeriksi sinetöitiin lokakuussa 1966.¹⁷⁹ Peltoniemen kausi kunnanjohtossa kesti aina vuoteen 1989 saakka, Liisa Laurilan vuoteen 2005. Seuraavat vuosikymmenet kunnantalossa työskenneltiin uuden kunnanjohtajan tahtiin. Heikki Peltoniemen työhuone oli talon ensimmäisen kerroksen eteläpäädyssä, jonka vieressä oli myös kunnansihteerin toimipiste.

Ullavalla syntynyt ja vuonna 1956 sosionomiksi valmistunut Peltoniemi oli osaava ja aikaansaava talousmies, jolla oli takanaan monipuolinen työura aina tukkisavotoilta taloushallintoon. Teuvalle hän tuli Maalaiskuntien Liiton tilintarkastajan tehtävistä, mutta hän oli ehtinyt perehtyä myös kuntajohtamiseen. Teuvalla hänet opittiin tuntemaan ennakkoluulottomana uudistajana, jonka kädenjälki näkyi peruspalveluissa ja niihin liittyvissä rakennuksissa. Hän halusi edistää kuntavetoisia hankkeita sairaalasta ja uimahallista paikalliseen asuntotuotantoon. Henkilökohtaisen sitoumuksen lisäksi kyse oli myös maalaiskuntien elinolojen tervehdyntämisestä 1960-lukujen murroskauden jälkeen; syntynyttä liikkumavaraa ja valtionrahoitusta Peltoniemi halusi heti hyödyntää, vaikkei ”monta kertaa ei ollut rahasta tietoaakaan, ruvettiin kumminkin tekemään”.¹⁸⁰ Eräs tuokiokuva paljastaa, millaista yhteisistä asioista päättäminen oli 1960–1970-luvuilla kunnantaloon kokoushuoneessa:

¹⁷⁸ Haastattelu Liisa Laurila 13.1.2020.

¹⁷⁹ Haastattelu Liisa Laurila 13.1.2020.

¹⁸⁰ Haastattelu Liisa Laurila 13.1.2020.

Teuvan katukuvaa vuodelta 1983. Kuvälähde: Pertti Kiurun kokoelmat.

Mä muistan niitä alakuvuusia niin, silloinhan sai tupakoida. Siellä oli sininen savu, kun talousarviotakin tehtiin. Peltoniemellä kunnanjohtajalla sillä oli laskukone, nauhoja meni pitkältä kun se aina vaan laski, budjettia tehtiin siinä sitte. Kukin sai sanoa, mikä oli mielipide. Ja sitten kun loppuu tupakit, niin Nellyn kioskilta haettiin lisää. Ja sitten mä muistan, että Peltoniemi ja Rinta-Seppälä poltti tuota Philip Morrista, joku poltti Kerhoa. Oli kova savu.¹⁸¹

Peltoniemen kauteen ajoittuu kuntien lakisääteisten tehtävien räjähdysmäinen kasvu. Oli juoksevia asioita, pitkän tähtäimen kuntasuunnittelua, lukuisia toimialoja ja vapaa-ajan-toimintaa. Peltoniemen alaisuudessa kunnantoimisto laajeni keskusvirastoksi, joka kokosi alleen keskeiset toimialat sosiaaliviranomaisista rakennustoimistoon ja nuoriso-, urheilu- ja raittiustoimistoihin. Näille kaikille tuli löytää vanhasta kunnantalosta myös toimitilat – ja monesti siinä onnistuttiinkin. Käytännössä se tarkoitti, että rakennusta oli saneerattava ja pilkkottava pienempiin yksiköihin kovakätisesti.

SANEERAUKSET 1972 JA 1990

Se oli yleensä niin, että melekein joka vuosi oli siellä kunnan kirvesmiehet töis, jotain paikkaa aina muutettiin. Siirrettiin jotain ovia tai näin. Mäkin muistan kun nimismies Haukka sanoi, että tänne (nimismiehenhuoneeseen) täytyy laittaa kokolattiamatto – niin sitten laitettiin matto.¹⁸²

Kunnan omana työnä tehtyjen saneerausten toteuttamisesta vastasi yleisten töiden lautakunta, joka sai näin jaettua kunnan työllistämisvelvoitetta. Muutostyöt suunnitteli enimmäkseen kunnan rakennusmestari Väinö Lemponen. Teuvalle kunnanrakennusmestarin virka oli perustettu uuden rakennuslain myötä vuonna 1948. Virkaan vuonna 1951 valittua Lemposta

¹⁸¹ Haastattelu Liisa Laurila 13.1.2020.

¹⁸² Esa Kulmala 10.12.2020.

työllistivät kunnalliset ja yksityiset toimeksiannot etenkin omakotitalojen suunnittelu aravalakien puitteissa.¹⁸³ Teuvan kunnantalolla Lemponen tunnettiin värikkäänä ja mieleenpainavana hahmona, joka oli varsin vastustuskykyinen kaikelle sille kritiikille, jota virkamies aina työssään kohtaan.

Sellaanen tarina on kerrottu, että ihmiset soitti kyliltä, että johonakin oli huonosti jokin asia... Lemponen pani luurin tähän (pöydälle) ja teki jotakin muuta ja välillä kävi sanomassa, että Haloo! Taas teki jotakin muuta, sieltä tuli paljon negatiivista (kyliltä), muttei se niitä kuunnellut. Se vain myhäili. Ja moni asia meni hyvin päin.¹⁸⁴

Toisinaan suosittiin myös paikallisia palveluntuottajia. Esimerkiksi kalusteet ja puusepäntuotteet kannatti tilata omasta kunnasta, jossa oli alan osaamisesta yllin kyllin. Näin tehtiin esimerkiksi silloin, kun valtuustosalia kunnostettiin 1960-luvun jälkimmäisellä puoliskolla. Kalusteita tilattiin paikalliselta huonekalutehtailija Helge Siljamäeltä.¹⁸⁵

Siihen mennessä perusteellisimman muutosohjelman esitteli Väinö Lemponen kunnanhallitukselle toukokuussa 1972. Rakennuksen käyttöaste oli tunnetusti korkea, haaveet virastotalosta ja omasta kunnantalosta elivät omaa elämänsä, mutta yhä todennäköiseltä alkoi vaikuttaa, ettei kumpikaan niistä toteutuisi. Ensimmäistä kertaa sitten 1940-luvun tarkastelussa oli koko rakennus kaikkine toimintoineen ja tiloineen. Lemponen yritti ratkoa keskeiset epäkohdat, jotka liittyvät moniin sisäänkäynteihin, sokkeloisuuteen ja toimistotilojen niukkuuteen. Julkisivukin kaipasi ehostusta. Nyt päätettiin poistaa kunnantoinmiston ja sosiaalitoimiston – joka oli muuttanut verotoimiston tilalle – omat sisäänkäynnit. Talon käytön kannalta dramaattisempi muutos oli entisen pääsisäänkäynnin tukkiminen; yläker-taan vievät jyrkät rappuset poistettiin. Kunnantaloon rakennettiin leveä rappukäytävä talon keskiosaan. Lemposen suunnitelmaa hallitsee pyrkimys jakaa toimistoalaa sekä lisätä talon toiminnallisuutta.¹⁸⁶ Suunnitelmat eivät herättäneet vastalauseita, ja yleisten töiden lautakunnassa pyrittiin aloitusta kiirehtimään.¹⁸⁷ Kunnantalon peruskorjaus kirjattiin vuoden 1973 talousarvioon, ja kustannuksiltaan se oli 125 000 markkaa.^{188 189} Rakennustöihin tartuttiin heti alkuvuodesta 1973. Täysin kustannusarvio ei pitänyt, merkittävästä ylityksestä ei ollut kuitenkaan kyse ja suurin osa kattavasta remontista valmistui vuoden 1973 aikana.¹⁹⁰

Kellarikerros oli rakennuksen vaikeimmin hyödynnettävää ja työstettävää tilaa eikä siihen Lemposenkaan suunnitelmissa pureuduttu kovin syvällisesti. Poikkeuksetta kaikki toimijat havaitsivat tilat ahtaiksi. Näin oli myös Hankkijan kohdalla. Se oli ainut yksityinen yritys, jonka tiedetään viivähtäneen kunnantalolla 1940-luvun jälkeen. Teuvalla tämä reilun vuoden kestänyt manööveri varmisti, että maatalouskauppaa harjoittava Hankkija asettui virallisesti Teuvalle.¹⁹¹

Hankkijan paikallisorganisaation luominen Suupohjaan ajoittuu 1960-luvun lopulle. Vuonna 1968 se oli aloittanut Kauhajoella, josta se tähyili lähialueille. Teuvan myyntipiste aloitti vuonna 1971 ilman vakituista toimitilaa. Seuraavana vuonna kunnantalon kellarikerroksessa palveli jo hyvin varusteltu Hankkijan myymälä. Tähän huoneistoon oli käynti talon

¹⁸³ Haastattelu Kalervo Niemelä ja Kaisa Mattila 18.12.2019.

¹⁸⁴ Liisa Laurila 13.1.2020.

¹⁸⁵ KHPK 21.3.1967.

¹⁸⁶ KHPK 23.5.1972.

¹⁸⁷ KHPK 11.6.1972.

¹⁸⁸ Te-Ju-Ka, 22.12.1972.

¹⁸⁹ TE-JU-KA, 22.12.1972.

¹⁹⁰ TE-JU-KA 2.11.1973, 4.1.1972.

¹⁹¹ Liisa Laurila 13.1.2020.

Teuvan järjestyksessään toinen kunnanjohtaja Markku Lindberg kuvassa vasemmalla. Teuvan johdossa hän oli vuosina 1989–2005. Lindberg luotsasi kunnan läpi vaikeiden lamavuosien. Kuvassa keskellä kunnanhallituksen puheenjohtaja Erkki Koppelomäki ja oikealla kunnankamreeri Seppo Saarinen.

takapuolelta niin sanotusta pienestä ovesta. Hankkijan isot oranssiset kyltit kunnantalon kummassakin päädyssä saivat teuvalaiset epäilemään, josko Hankkija olisi ominut itselleen koko talon!¹⁹² Varsin pian oli havaittavissa, ettei virkatalon ja maatalouskaupan yhdistelmä palvellut kumpaakaan tahoja.

Tekniseltä puolelta oli rautaportaat alas, hajut tulivat alhaalta... Siellähän oli tämä hankkijan rehuvarasto ja myymälä. Siellä haisi lujaa kananrehut ja sianrehut. Hankkijan ensimmäinen toimipiste oli siellä kunnantalon kellaris, nurkas, Piirron kaupan puolella. Se oli vuonna seitkytkäksi. Se kauppa oli siellä vähä toista vuotta. Sitte siirtyy Leinosen taloohin.¹⁹³

Kunnan ote elinkeinoelämästä tiukkeni 1970–1980-luvuilla. Teollisuuden edistämisen lisäksi se tarkoitti sitä, että myös kuntien maatalouspolitiikasta tuli yhä elimellisempi osa elinkeinopolitiikkaa. Moni kunta teki 1970-luvun aikana historiansa ensimmäisen maa- ja metsätalouden kehittämissohjelman, jolla inventoitiin maatalousoloja ja luodattiin elinkeinon tulevaisuuden näkymiä.¹⁹⁴ Teuvan kunnantalolle palkattiin ensimmäiset virkamiehet toimimaan yrityscentän ja kunnan välimaastossa. Esimerkiksi elinkeinoasiamiehen toimi kuntaan saatiin vuonna 1975, jolloin tehtävässä aloitti Pentti Komsu. Tätä yrityscentän kannalta suotuisaa aikaa kestitkin aina 1990-luvun alun lamavuosiin saakka, jolloin myös elinkeinoasiamiehen tehtävä jätettiin täyttämättä. Paisuva elinkeinosektori täytti sitä vajetta, jonka muun muassa nimismiespiirin jäljiltä tyhjentyneet huoneet, olivat jättäneet. Tilalle tulivat maatalousasiamiehen, lomatoimiston ja elinkeinoasiamiehen toimipisteet.¹⁹⁵

¹⁹² Päivi Lahti-Kuusisto 68, 143.

¹⁹³ Liisa Laurila 13.1.2020.

¹⁹⁴ Ruuskanen 2010, 98–101.

¹⁹⁵ Tejuka

Silti uusi aikakausi teki 1980–1990-lukujen taitteessa tuloaan. Vuonna 1989 kunnanjohtajan virkaan valittiin Markku Lindberg, joka joutui kipuilemaan seuraavan vuosikymmenen ajan vanhojen velkojen ja uusien menojen kanssa. Hän oli sitä mieltä, että Teuvaa oli johdettu liian löysällä talouskurilla. Vastavalittu kunnanjohtaja vakuutteli *Helsingin Sanomissa*, että kunnassa ”*äyrihintaa oli sitkeästi pidetty liian alhaisena, vaikka kunnassa oli investoitu raskaasti*”.¹⁹⁶ Lehtien palstoilla hän kertoi erehtyneensä pahan kerran kunnan kantokyvystä. ”*Kun tulin Teuvalle, kunnan talousarvio- ja kassalainat olivat lähes 10 000 markka per asukas. Sen päälle oli vielä hirvuisen määrä tilivelkoja; lähes 10 miljoonaa markkaa.*”¹⁹⁷

Kunnassa alkoi tiukka säästökuuri, joka sävytti kaikkea kunnallista elämää melkein Lindbergin työn jatkajan Veli Nummelan kauteen saakka (2005–). Kunnan taloudellisen liikku-
mavaran ahtaudesta huolimatta Lindbergin aloitteesta kunnantalolla toteutettiin seuraava suurremontti 1990-luvun alussa.

Kunnantalon yleisilmeeseen Lindberg painoi peukalonjälkensä. Ensimmäistä kertaa rakennuksen visiointi jätettiin ulkopuolisille ammattilaisille, mikä toi suunnitteluun rahtusen verran lisää rohkeutta. Seinäjokelainen arkkitehtitoimisto Motiivi Oy oli aloittelemassa toimintaansa. Sille Teuvan kunnantalon saneeraus oli ensimmäinen tilaustyö. Arkkitehti Jorma Keskikiikosen mukaan suunnittelua ohjasi ennen kaikkea halu säilyttää rakennuksen ulkopuoli pääpiirteittäin ennallaan. Tämä toteutuikin talon pihan puolella, mutta takapuolelle loihdittiin näyttävä sisäänkäynti, jonka kautta kuljettiin uudistettuihin vastaanottotiloihin. Sisääntuloauloihin haluttiin luonteikkautta. Suursaneeraukselle ladattiin kovat tavoitteet. Johtajatuksena oli eittämättä kohentaa kunnanviraston ja sen sisätilojen toimivuutta, mutta myös terveydellisiä olosuhteita – ”*lisätä viihtyvyyttä, edistää sisäistä tiedotusta, motivaatiota ja työpaikkailmaston paranemista sekä parantaa imagoa*”. Rakennuksen ongelmakohta oli yhä kellarikerros, joten ensimmäistä kertaa kerrottiin myös rakennuksen sisäilmaongelmista, jotka paikantuivat talon maanalaisiin osiin. ”*Ilmanvaihto ja ilman kosteuden terveellistäminen*” kuuluivat myös tavoitteisiin.¹⁹⁸ Rakennuksen kellarikerroksen pintamateriaaleihin tämä remontti jätti vahvan jäljen, mutta toimintoihin muutoksilla oli vähäisempi merkitys.

Yleisönosastonkirjoituksista selviää, että eräät teuvalaiset olisivat ottaneet komeilevan sisäänkäynnin sijaan toimivammat asiointitilat, jos olisivat itse saaneet päättää.

Sosiaalivirastohan pitäisi olla hädänalaisten auttamispaikka. Kuinka sitten kun asiakas viimeisillä voimillaan matkassa, vanhus, vaikeavammainen jne.? Hävetkää! Myöskään ei ollut minkäänlaista naulakkoa, mihin olisi päällystakkinsa laittanut. Olin hiestä märkänä vähän ajan kuluttua pienessä asiointiputkassa... Kyllä kunnalla on varoja laittaa ylileveät rappuset sementtivaluineen rappusten sivuille terveitä varten, muttei asiakkaille vessaa ja vaatenaulakkoa sosiaalivirastoon.

Erityisesti esteettömyys puhutti: ”*Vaikka meillä hätää kärsivillä ei olekaan isoa lompkaa avattavaksi tilipäivänä, niin tarpeet ne on meilläkin*”.¹⁹⁹ Rakennuksen asema kirkonkylän maamerkinä oli keskeinen, ja muutostyöt kirjoittivat kommentoimaan kulloisiakin muutostöitä 1990–2000-luvuilla.²⁰⁰

¹⁹⁶ HS, 8.4.1992.

¹⁹⁷ Tejuka 27.1.1993.

¹⁹⁸ KHPK 8.2.1990, 4.4.1990; Tiedonanto Jorma Keskikiikonen 30.1.2020.

¹⁹⁹ Tejuka 30.1

²⁰⁰ Tejuka 17.12.1997.

TEMPO TEUVA

Kunnantalon ympäristö muokkautui voimakkaasti 1990-luvulla. Vanha rakennuskanta väistyi. Otto Syrénin rakennuttama kaupparakennus, joka tunnettiin myös Lauri Piirron vähittäistavari-
liikkeestä, purettiin 1990-luvun alussa. Tilalle nousi Nousevan Kuuhun liike- ja asuinrakennus, jonka perustajaosakkaana oli myös Teuvan kunta. Uudisrakennus valmistui vuonna 1993.

KUNNANTALO TYHJENEE

Talon käyttöasteen notkahdus ajoittuu 2000-luvulle. Se oli ainakin osittain seurausta valtion hallinnon pakenemisesta pitäjän rajojen ulkopuolelle. Teuvalla syyttävä sormi osoitti valtion suuntaan, joka ”keskittämismassaan” vei palvelunsa yhä suurempiin yksiköihin. Teuvan kohdalla tämä tarkoitti Kauhajoen suuntaa. ”*Teuva menetti vuosi sitten oman veropiirinsä, kuun sitä tuli osa Kauhajoen veropiiriä. Ensi vuonna menee sitten sivutoimipistekin perässä eikä kukaan huuda perään. Vai huutaako?*”, kirjoitettiin *Tejukassa* vuonna 1996.²⁰¹

Kunnantalolle seuraukset olivat välillisempiä, sillä sen tiloista valtionhallinto oli pois-tunut suurimmaksi osaksi jo 1980-luvulla. Käyttöasteen laskuun johti myös kunnan oma rakennustoiminta. Se haki piristysruisketta osallistumalla 2000 neliömetrin suuruisen Kiinteistö Oy Nousevan Kuohun rakentamiseen perustajaosakkaana. Kunnan käyttöön suu-rehkosta asuin-, liike- ja toimistotalosta jäi noin 450 neliömetrin laajuiset tilat, jotka mahdol-listivat myös kunnallisten toimintojen hajauttamisen. Rakennuksesta löytyi pian myös Kelan toimipiste, ja tiloja varasivat myös Rautakirja Oy ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri ja säästöpankki. Talo valmistui vuonna 1993 arkkitehti Antti Talvitien piirustusten pohjalta.²⁰²

Tämän uudisrakennuksen alta purettiin 1990-luvun alussa muun muassa hirsinen kaup-parakennus, jossa Otto Syreeni oli pitänyt kauppaa. Siihen saakka suhteellisen hyvin säilynyt kirkonkylän osa alkoi muokkautua ilmeiltään yhä kirjavammaksi ja kerroksellisemmaksi.²⁰³ Vuosituhannen vaihdetta kohti käännyttäessä lehdissä kerrottiin, että ”*Teuva selvisi ah-dingosta*”. Monen laihan vuoden jälkeen voitiin palata investointien tielle, tavalliseen päi-väjärjestykseen. Kunnantalon seuraava suurempi peruskorjaus ei kuitenkaan enää toteutu-nut.²⁰⁴ Kunnantalon kohtaloon myönteinen vire ei enää kantanut, vaan 2010-luvun puolella rakennuksen käyttöaste entisestään laski. Teuvan kunnan hallinto- ja elinkeinotoimi siirtyi Nousevaan Kuohuun vuonna 2010. Rakennuksen viimeiseksi käyttäjiksi jäivät Suupohjan Seutupalvelukeskus, maaseututoimi, jäteasiamies, vapaa-aikasihteeri ja päihdeterapeutti. Paikallislehti uutisoi vuonna 2016, että ”*Syreenin talo tyhjenee*”. Viimeiset kunnan henkilö-kuntaan kuuluvat työntekijät jättivät talon taakseen seuraavan vuoden aikana.²⁰⁵ Rakennus päätyi yleiseen myyntiin, mutta ostotarjouksia ei hyväksytty.²⁰⁶

Nykyiseltä nimeltään Otto Syreenin talo on kulkenut läpi vaiheet, joissa yhdistyvät mien-lenkiintoisella tavalla paikalliset ja valtakunnalliset kehityskulut. Talo rakentamisen mahdol-listi paikallisen liikemiehen tarmokkuus, osaava paikallinen työvoima ja suunnitteluapu. Siitä tuli kirkonkylän maamerkki kauppoineen ja ravintoloineen aikana, jolloin kirkonkylässä elet-tiin voimakasta uudistumisen aikaa. Paikallishallinnon ja kunnallisen elämän keskuksena se tunnettiin 1940-luvulta aina 2000-luvun puolelle. Talo on muistoja tulvillaan; kuka muiste-lee ensimmäistä neuvolakäyntiään talon yläkerrassa, toinen tiukkasävyistä puhutteluun kä-räjäistunnossa, kolmas lukuharrastuksensa alkutaivalta, neljäs ehkä tiivistunnelmaista val-tuustonistuntoa. Kaikki nämä kokemukset ovat muokanneet tapaa, jolla talosta yhä tänään puhutaan. Otto Syreenin talo johdattaa teuvalaisuuteen – se on yhä tärkeä muistin paikka.

²⁰¹ Tejuka 24.1.1996.

²⁰² Tejuka 23.9.1992.

²⁰³ Tejuka.

²⁰⁴ Haastattelu Kalervo Niemelä ja Kaisa Mattila 18.12.2019; 27.5.1998.

²⁰⁵ Tiedonanto Marjo Nevala 19.2.2020.

²⁰⁶ Tejuka 14.12.2016, 20.6.2018.

II SYREENIN TALON INVENTOINTIKERTOMUS

LIISUKKA OKSA

AJAN KERROSTUMIA OTTO SYREENIN TALOSSA

Näkyvää ja paikallishistoriallisesti merkittävää Otto Syreenin taloa (Porvarintie 26 A Teuva) ei ole aikaisemmin inventoitu tällä tarkkuudella. Rakennushistoriallisen selvityksen kenttä-tutkimukset ja raportointi tehtiin alkuvuodesta 2020. Työstä vastasi rakennuskonservaattori Liisukka Oksa (FM).

Talon tarinaa tutkittiin eri tavoin. Rakenteisiin perehdyttiin olemassa olevista avauksista ja kellarin lattiaa selvitettiin betonilaattaan tehdystä kairauksesta. Alapohjaa otettiin esiin vanhassa porrashuoneessa olevasta aukosta, ja betoniseinän rakennetta tutkiin sisä- ja ulkopuolen lohkeamista sekä kadunpuoleisen portaikon alta. Värikerroksia määriteltiin pintaa rikkovin pistokokein eri tilojen kiviseinäpinnoilta ja vertailukohteenä levypinnoilta sekä ovista, listoista ja ikkunoista.

Inventointityö sisältää raportin kerätystä aineistosta ja erillisinä sähköisinä tiedostoina huonekortit. Huonekortteihin sisätilat on kuvailtu nykyasussaan, ja niistä selviävät tilojen aiemmat pintavärit NCS-värikoodeineen. Paikalla otetut kuvat ja raporttia varten laaditut piirustukset löytyvät huonekorteista. Raportin värimallit on koostettu sähköiseen muotoon. Tässä muodossa ne eivät vastaa todellisia sävyjä. Parhaimman tuloksen saa vertailemalla koodeja painettuun NCS värikarttaan.

Rakennuksen historiallista kehystä on hahmoteltu tukeutumalla samaan aikaan laadittuun talon historiaselvitykseen, Ossi Viidan kirjoittamaan *Teuvan historian* toiseen osaan, eräisiin kunnalliskertomuksiin, piirroksiin ja valokuviin. Eniten informaatiota on tarjonnut kuitenkin rakennus itsessään. Rakennuksen eri vaiheet on sidottu tässä selvityksessä pintavärien, rakennusosien ja materiaalien kautta laajempaan historialliseen kehykseen.

Piirros Liisukka Oksa

Vuosilukujen ja tilojen koon sekä käyttöhistorian suhteen on yhä epävarmuustekijöitä. Alkuperäisiä rakennuspiirustuksia ei ollut tässä inventoinnissa käytössä. Rakennusta on myös muutettu useaan eri otteeseen. Lähes kaikki alkuperäinen on peitetty tai muutettu.

Syreenin talo on säilynyt hyvin ulkoisilta puitteiltaan ja kantavilta osiltaan. Rakennuksen ympäristö ja pihapiiri on muokkautunut voimakkaammin. Teuvan keskusta on nykyään eri aikakausien rakennusten kokonaisuus – suurin osa niistä on rakennettu Otto Syreenin talon (1935) valmistumisen jälkeen. Otto Syreenin talon pihapiirissä ja sen lähistöllä rakennuskanta on nuorentunut. Otto Syreenin talo on edelleen hyvä esimerkki aikakautensa rakentamisesta.

RAKENNUKSEN YLEISKUVAUS

Talo rakennettiin alkujaan liike- ja asuinrakennukseksi vuonna 1935. Avajaisien aikaan rakennuksen kellarissa toimi *Maan Sana* -sanomalehden kirjapaino ja toimitus. Ensimmäisessä kerroksessa sijaitsivat ravintola ja kauppa varastoineen ja ylin kerros oli asuinkerrokseksi. Teuvan kunta osti rakennuksen kunnantaloksi vuonna 1947. Kunnantalona se palveli aina 2010-luvulle saakka. Kunta on edelleen rakennuksen omistaja.

Syreenin talo on suurelta osin aumakattoinen, tiilirunkoinen ja rapattu rakennus, jossa on kolme käyttökerrosta ja kylmä ullakko. Rakennusala on 332 m², kerrosala 996 m² ja määräalaa 1100 m². Rakennuksen puuvälipohjat ovat purutäytteiset ja kellarin holvina betonilaatta. Kellarikerroksen metrin levyiset seinät ovat ulkopuolisilta osiltaan valettua betonia ja sisäpuolelta tiiltä. Keskuslämmitetyn talon kellaritiloissa sijaitsi valmistumisesta saakka kattilahuone, joka poistettiin 1960-luvulla uuden, erillisen lämpökeskuksen valmistuttua. Vuodesta 1981 lähtien rakennus on ollut liitettyä kaukolämpöverkkoon.

Vuosikymmenet kunnantalona ovat jättäneet leimansa erityisesti rakennuksen sisätiloihin, joita on muutettu asuin- ja liiketiloista toimisto- ja istuntosalikäyttöön. Julkisirakennus sai uutta talotekniikkaa, sisäänkäynnin leveine porraskäytävillä ja lokeroitua toimistotilaa.

MUUTOSAJANKOHDAT

1. Rakennus toimi Otto Syreenin asuin- ja liikerakennuksena vuosina 1935–1947. Rakennuksen kellarissa toimivat *Maan Sana* -sanomalehden kirjapaino ja toimitus, ensimmäisessä kerroksessa sijaitsivat kauppa varastoineen sekä ravintola. Matkustajakoti avautui vuonna 1939 ja sijaitsi talon toisessa kerroksessa. Vuodet 1935–1947 rakennus oli punertavan ruskea ja rapattu, sisäänkäyntejä oli useita ja ovellisia parvekkeita kaksi. Ylimpänä katolla oli terassiosa. Pihanpuoleiselta terassilta oli neljä sisäänkäyntiä sisälle ullakon eri tiloihin. Ullakkokerroksen kaksiruutuisia ja kellarikerroksen kolmiruutuisia ikkunoita lukuun ottamatta kaikki muut ikkunat olivat ristikarmillisia. Kellarikerroksen ponttipaneelikatot olivat maalattuja, osittain myös seinät. Liiketilöiden (krs1.) seinät olivat yleissävyltään punaruskeita. Asuinkerroksessa (krs 2.) oli maalattuja pintoja ja tapetointeja. Mukavuuksiin kuuluivat juokseva kylmä- ja kuumavesi, vesiklosetit, kylpyhuoneet, sisäsaunat ja keskuslämmitys. Samalla tontilla paloaseman paikalla sijaitsi elokuvateatteri-leipomorakennus.

2. Kunta osti talon vuonna 1947, ja muutostyöt suunnitteli *Jafet Kuusipuska*. Entiseen kauppaosaan muutti kunnantoinmisto, ravintolasaliin kunnanvaltuusto- ja hallitus ja kellariin kirjasto sekä paloasema. Toisessa kerroksessa oli kolme asuntoa, nimismiehen kanslia ja neuvola. 1950-luvun alussa kunnantaloa kohennettiin ulkopuolelta, ja pihapiiriin rakennettiin erillinen ulkorakennus. Sisäpuolella aikakausi näkyy väliovina, ikkunoina, valaisimina ja värikerroksina.
3. Verotoimiston muutettua rakennukseen siirtyi valtuuston kokoushuone kerrosta ylemmäksi. Vuonna 1961 alkoi kunnantalon lämpökeskuksen, paloaseman, kirjaston ja asuintalojen rakennustyö. Kunnantaloon kotiutui valtion paikallishallinto: nimismiehen kanslia, työnvälitysmiehen toimisto ja verotoimisto.
4. Vuosina 1972–1973 suunniteltiin seuraava laajempi saneeraus. Remontin suunnitteli kunnan rakennusmestari Väinö Lemponen. Porrashuoneet muutettiin (rakennusmuutospiirustukset) ja uusia tilaratkaisuja tehtiin. Aikakausi toi taloon lämpöpattereita, valaisimia, lastulevyväliseiniä, kassaholvin ja vinyylilaattoja. Rakennus maalattiin nykyisen kaltaiseksi vaaleaksi, sisäänkäyntejä poistettiin, ja näyteikkunat pienennettiin.
5. 1990-luvun alussa toteutettiin perinpohjainen remontti, jonka suunnitteli arkkitehtitoimisto Motiivi Oy Seinäjoelta. Kunnostustöihin kuuluivat maalaustyöt, tilamuutokset, levytykset, akustiikkalevyt, valaisimet, lokeroivat ovet, tapetit ja upotuskoristellut muovimatot. Pihanpuoli sai uuden sisäänkäynnin. Rakennettiin uusi infotiski. (1990 muutospiirustus).

Rakennus toimi kunnantalon aina 2010-luvulle saakka. Viimeiset kunnan toiminnot muuttivat talosta vuonna 2017. Kuntokartoitusta taloon ei ole tehty. Aluetta koskeva asemakaava on vuodelta 1991. Yleiskaavassa talo on S3-aluetta, eli sitä on vaalittava alueen ominaisuuksia ja olemassa olevaa rakennuskantaa huomioiden.²⁰⁷

ULKOMUOTO

Syreenin talo on suurelta osin aumakattoinen rakennus, jossa on tasanne katon harjalla ja pihanpuolella lappeen parveke. Katteena ovat punatiilet ja tasanteilla musta huopa. Yläpohja muodostaa pihanpuoleisen ulkoterrassin lattiana toimivan tasakaton. Rakennus on tiilirunkoinen ja roiskerapattu. Kadunpuoleinen julkisivu on symmetrinen, ja sisäänkäynti on rakennuksen keskellä. Pihan puolella sisäänkäynti ja parveke sijaitsevat keskiosan sijasta hieman lähempänä eteläpäätä.

Rakennuksen ulkomuodossa on tapahtunut muutoksia. Tästä huolimatta rakennus on säilyttänyt alkuperäisenkaltaisen hahmonsaa. Muutokset paikantuvat lähinnä oviaukkojen määrän vähenemiseen ja kookkaiden näyteikkunoiden katoamiseen. Julkisivun hallitsevin muutos lienee pihan puolelle rakennettu näyttävä sisäänkäynti kiviportaineen ja istutuslaattikoineen.

Piha-alueella muutokset ovat olleet suurempia. Syreenien aikana talon takapihalla sijaitsi elokuvateatteri-leipomorakennus, siellä oli myös puisia talousrakennuksia. Teuvan paloasema valmistui 1960-luvulla, ja sen yhteyteen tuli myös lämpövoimala, joka lämmitti paloaseman lisäksi kunnantaloa.

Julkisivuja on korjattu useaan otteeseen – kulumisen, likaantumisen, rappauspinnan halkeilun ja muutostöiden seurauksena. Pieniä halkeamia on edelleen ilmestynyt ikkunoiden yläpuolisiin ja alapuolisiin rappauksiin. Myös vanhojen aukotusten kohdilla on havaittavissa säröjä, jotka vaikuttavat lähinnä esteettisiltä. Näkyvimmat halkeamat ovat pihanpuoleisen oviaukon sisäpuolisessa ovenpielessä.

²⁰⁷ Tejuka 9.1.2019.

Pihanpuoleinen julkisivu. Katon erikoisuutena ovat terassi ja tasot, jotka muuttavat kattomuodon yläpohjan tasalla sekä katon harjalla tasakatoksi. Katon harjalla tasanne muodostuu savu- ja ilmanvaihtohormien sisälle. Metallinen suojakaide on kiinnitetty savupiippuihin. Tiilipiiput kulkevat läpi talon sydänmuurien osina ja nurkkapilareina. Katon pinnoitteena on tiili, tasanteilla musta kattohuopa. Alemmasta terrassitasosta on aiemmin päässyt ullakon sivuosiin. Pihanpuolen sisäänkäynnissä on tapahtunut laajoja muutoksia. Nykyinen portaikko on alkuperäistä kookkaampi ja portaiden kulkusuunta on vaihtunut sivulta eteen. Kuva Liisukka Oksa.

Kadunpuoleisessa sisäänkäynnissä on edelleen vanha peiliovi. Oven yläpuolella on aiemmin sijainnut ovellinen parveke. Nykyiset katoksen yläpuoliset sisemmät ikkunanpuitteet ovat jälleenrakennuskauden tyyliä. Rappauspinnan alaosassa on edelleen havaittavissa aiempien ovien paikat (kapeat ikkunat) ja näyteikkunoiden paikat (leveät ikkunat). Useimmat alakerroksen ulkopokat ovat uudempiä. Lähes kaikkien ikkunoiden sisäpokat ovat uusitut (lämpölasit 1 ja 2 krs huonetiloissa). Kellarikerroksen ikkunoista voi havaita katutason nousseen. Kuva Teijo Laaksonen.

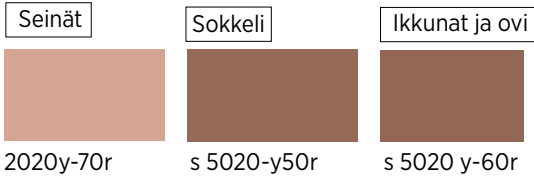

Itäpäädyn yläkerrassa ulkopokat ovat edelleen vanhoja. Ensimmäisen kerroksen rappauspinnassa on havaittavissa vanhan oven paikka, toinen ikkunarivi vasemmalta. Sisäpuolella kellarikerroksen seinissä, keskimmäisen ikkunan kohdalla olevassa ulkoseinässä on kosteus aiheuttanut pinnan rautumista. Saman tilan sisäseinän oviaukon alareunassa laastia murenee. Kellarikerroksen muurien alaosissa on muutenkin muita kerroksia enemmän laastipinnan kosteusvaurioita. Kuva Teijo Laaksonen.

Länsipäädyn kellarikerroksessa on vain kaksi ikkunaa. Rappauspinnasta on pääteltävissä julkisivun aikaisemmat piirteet: oven paikka on ollut ensimmäisen kerroksen kohdalla, pihan puolelta katsottuna toisessa ikkunarivissä. Pihanpuoleinen, vasen kellarinikkuna on kokonaan uusittu. Parvekkeella on aiemmin ollut ovi, joka on sittemmin korvattu ikkunalla. Kuva Teijo Laaksonen.

JULKISIVUT VÄREISSÄ

1935 Kalkkimaalin sävytykseen on käytetty rautaoksidipunaista.

1950 + Seuraavassa vaiheessa rakennus maalattiin keltaiseksi.

1970 + Nykyisenkaltaisen värityksen rakennus sai oletettavasti jo 1970-luvulla.

Rappauspinnassa näkyy paikkauksia. Vaalea maalikerros on paksu. Nykyinen maalipinta on karkeilta osiltaan ruiskutettu pinnoite.

1. Talon valmistuessa (1935) ulkoväritys oli punertavaa kalkkimaalia, jota sävytettiin punaisella rautaoksidipigmentillä. Tasaisesti rapattuja ikkunakehyksiä ja listoituksia korostettiin valkoisella kalkkimaalilla. Sokkeliosuus oli seinäpintaa selvästi tummempi. Ikkunoiden puitteet ja ovet olivat punaruskeat. Alkujaan rakennukseen oli nykyistä enemmän sisäänkäyntejä ja osa kadunpuoleisesta ikkunoista oli kookkaita näyteikkunoita.

Yksityiskohta Panu Hemmingin maalauksesta 1995. Sijainti nykyisen kunnantalon seinällä. Kuva Liisukka Oksa.

2. Seuraavassa 1950-luvun loppupuolelle ajoittuvassa vaiheessa rakennus maalattiin yhtenäisen keltaiseksi eikä ikkunoiden ympäristöjä tai listoituksia korostettu. Ikkunoiden väritys oli edelleen tummanruskea. Katosta kannattelevat pilarit olivat valkoiset.

Mustavalkokuvassa kokonaan keltainen rakennus näyttää hyvin vaalealta. Piirros Liisukka Oksa.

3. Viimeisessä vaiheessa rakennus maalattiin hyvin vaalealla, hieman kellertävään taitetulla sävyllä. Listoja ja ikkunakehyksiä korostettiin valkoisella. Ikkunoiden puitteet maalattiin myös valkoisiksi. Osa ovista muurattiin umpeen ja näyteikkunat muutettiin pienemmiksi. Ensimmäisen kerran talo maalattiin nykyisen kaltaiseksi todennäköisesti 1970-luvulla. Vaaleaa maalipintaa on korjattu useaan otteeseen. Kivisil- ja Yki-maaleja löytyi edelleen rakennuksen kellarista (ks. Liite 1).

Kuva Teijo Laaksonen.

RAKENTEITA JA RAKENNUSOSIA

Rakennuksessa on tiilimuurirunko. Rakennuksen keskiosassa on sydänmuuri (2x) ja tiilipilareita. Sydänmuurissa ja tiilipilareissa kulkee talotekniikkaa sekä savu- ja ilmanvaihtokanavia.

Alakerroksissa ulkomuuri on leveimmillään kaventuen ylömpiin kerroksiin mentäessä. Rungon portaittainen kaventuminen luo tasakertoihin kiinnityskohdat lattiarakenteille. Kellarikerroksen muuri on ulkopuolisilta osiltaan valettu betonista ja sisäpuolelta muurattu tiilestä.

Savu- ja ilmanvaihtohormit kulkevat läpi rakennuksen osana sydänmuureja. Ensimmäisen ja toisen kerroksen kadunpuoleisessa muurissa ja päädyissä piiput näkyvät seinäpinnasta erottuvina pilasteina. Nurkkaosien piipuissa ilmanvaihtokanavat ovat kehän sisäpuolella ja savukanavat ulkopuolella. Nykyisin piiput (kahdeksan) on suojattu hatuin. Ylimpänä katolla, piippujen ja muurien kehän keskellä, on kateilla varustettu tasanne. Katon kadunpuoleiselle lappeelle eli nykyisten tiilipiippujen rinnalle on tullut uusia peltikuorisista ilmanvaihtokanavia (2 kpl).
Kuvat Teijo Laaksonen.

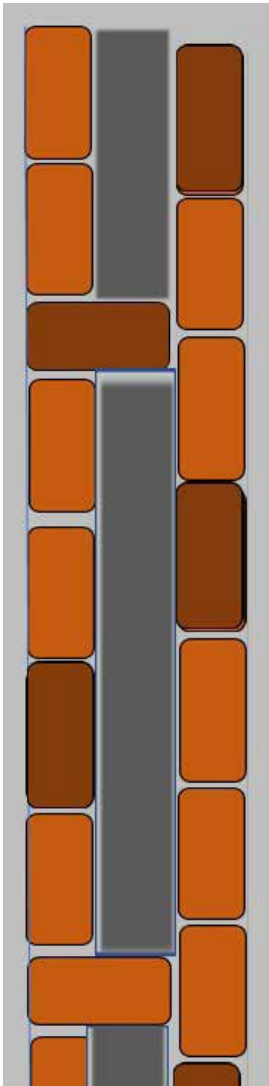

Pihan puoleiselta tasanteelta on kulkureitti katon harjalle. Terrassille on aiemmin päässyt useammasta ovesta. Ikkunan vieressä kummallakin sivulla oli seinän vierustalla holvattu oviaukko, josta pääsi ullakon sivuosiin. Myös keskiosasta on aiemmin ollut toinen ovi terrassille. Nykyinen talotekniikka on viety ulkoseinille. Tiilikate on uusittu 1990-luvun lopulla, ja sen alle on laitettu aluskate sekä reunapellit. Kuvat Teijo Laaksonen.

MUURIT

Kellarikerroksen ulkoseinä on metrin paksuinen ja ensimmäisen kerroksen kantava ulkoseinä on kahden kiven seinä (60 cm). Ulkomuuri kapenee niin, että toisen kerroksen puolen- toistakiven seinä on 30 cm (1,5 kiveä) ja ullakko-osuudella enää yhden kiven seinä (28 cm). Kunnantalon tiilen koko on 265 x 125 x 75. Seinän vahvuus ullakon muurissa on 28,5 cm. Sisempi sydänmuuri ullakkotiloissa on onntto ja tiilet on aseteltu kyljelleen. Rakennetta sitovat tasaisin välein olevat sidekivivarvit. Tiilien polttoaste vaihtelee eikä saumoja ole siistitty jälkisaumauksella.

Sydänmuurien sisällä kulkee hormeja. Ensimmäisen ja toisen kerroksen ulkoseinät ovat kahden kiven paksuiset täystiilimuurit. Aukkojen ylitykset on tehty tiilistä holvaamalla.

Otto Syreenin talon tiilimuurauksia ullakkotilaan näkyvästä muurista. Saman muurin päädyissä ja keskellä kulkee savu- ja ilmanvaihtokanavia. Ovien ja ikkunoiden ylitykset ovat holvattuja. Kuvat Teijo Laaksonen, piirros Liisukka Oksa.

Muurin sisällä on tyhjä onkalo. Sydänmuurin päädyissä ja keskiosassa kulkevat savu- ja ilmanvaihtokanavat. Ullakolla on nähtävissä kaksi vahvaa sydänmuuria, ja nämä muurit on yhdistetty vastaavalla muurauksella tiiliseksi kehäksi. Betoniset palkit ovat tiilik ehän alla. Savu- ja ilmanvaihtokanavat ovat sydänmuurien nurkkaosissa. Jykevämmässä pihanpuoleisessa sydänmuurissa kulkee kookkaampi piippu ja hormisto. Muurien ovi- ja ikkuna-aukot ovat holvatut.

Kevyet väliseinät on toteutettu puolen kiven tiiliseinäinä. Kevyet seinärakenteet ovat muuttuneet niin sijainniltaan kuin materiaaleiltaan. Yleisin kevyt väliseinäntyyppi on koolauksien varaan kiinnitetty lastulevyseinä. Edellä mainitun kaltaisia väliseiniä tehtiin 1970–1990-luvuilla. Kellarin uusimpien väliseinärakenteiden (1990) pintamateriaalina on kipsilevy.

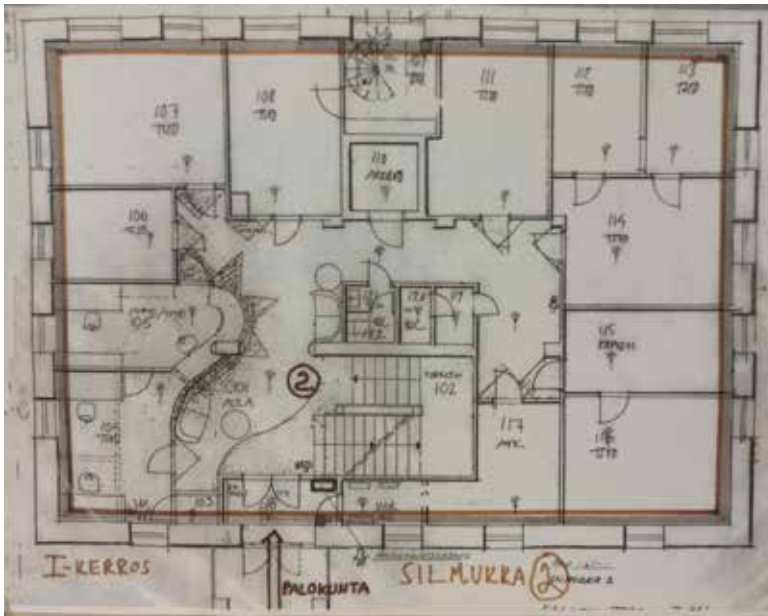
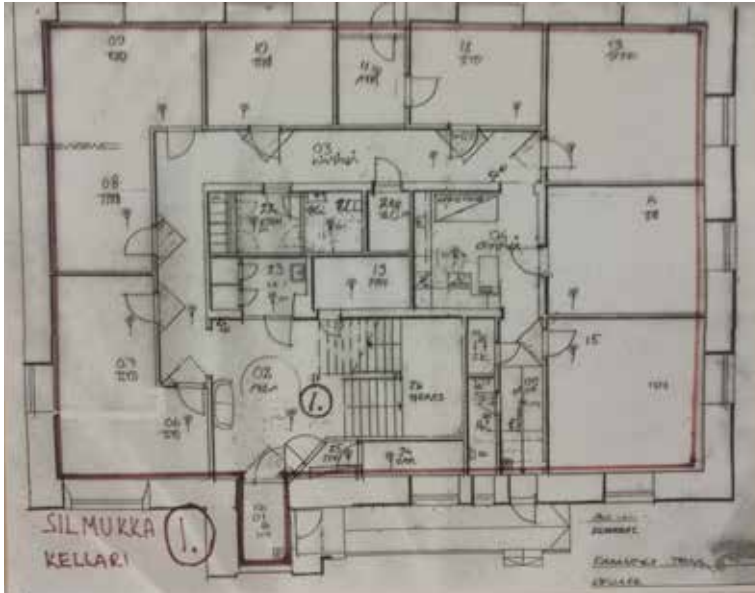

Kattotuolirakenteita on vahvistettu ja osittain uusittu katon korjauksen yhteydessä. Nykyisen katteen alla on vaalea aluskate. Lattian täytteistä löytyy lasivillalevyjen alta muun muassa paperisilppua, sanoma- ja -aikakauslehtiä, joista nuorimmat sijoittuvat vuoteen 1974. Vintillä näkyvät myös uudemmat peltiset ilmanvaihtokanavat. Myös kuorimatonta kuusta on käytetty kattorakenteiden vahvistukseen. Kuvat Teijo Laaksonen.

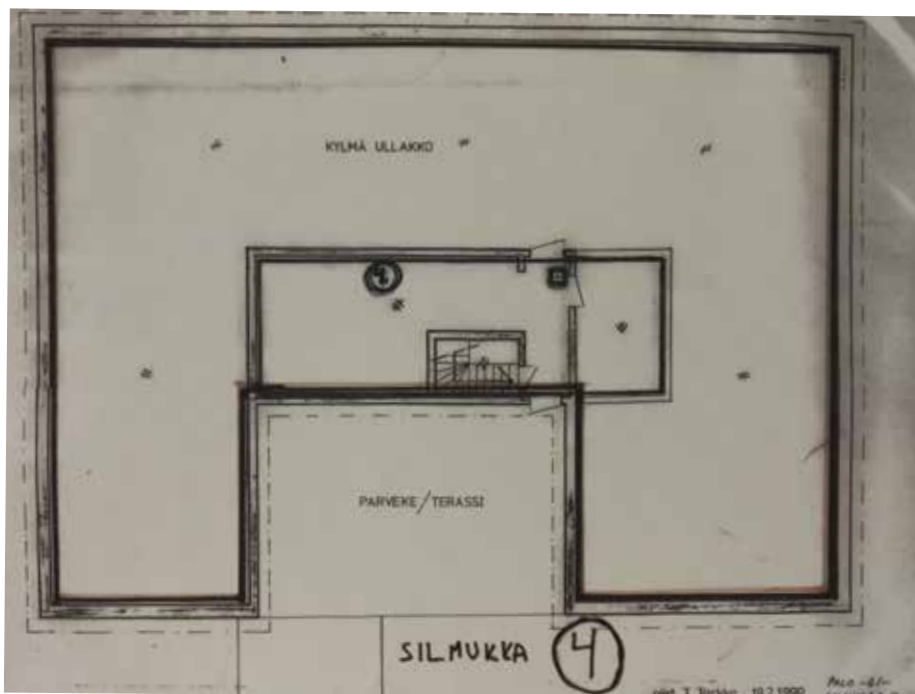
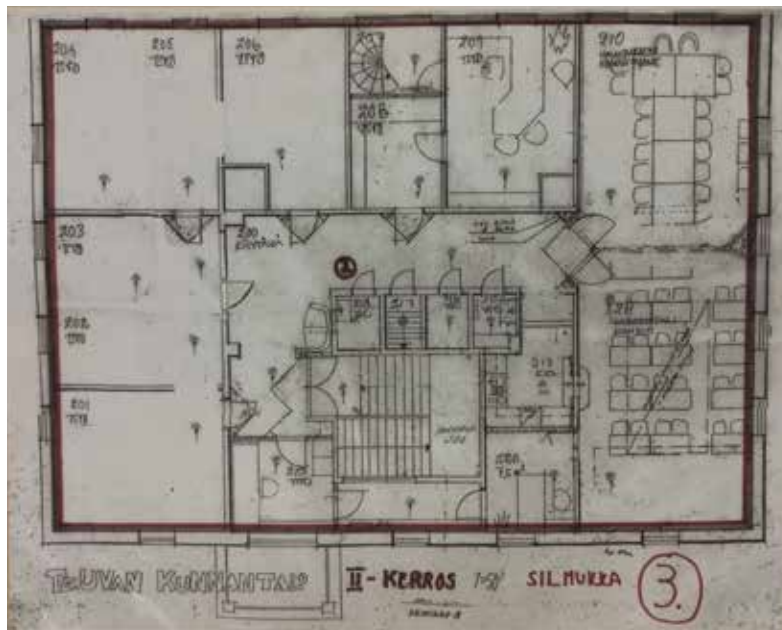
Kattotuolit tukeutuvat sisämuurirakenteeseen sekä ulkomuuriin. Sisäpuoliseen muuriin nojaavat myös hirsiset palkit, joihin selkäpuut on kiinnitetty. Kattotuolin kypäläosa jatkuu jonkin matkaa muuriin sisälle.

Puinen yläpohja on täytetty purulla ja kunttakerroksella. Ullakon palopermantoon on käytetty hienojakoista hiekkaa. Pohjan kokonaisvahvuus on noin 40 cm. Sen vahvuus kuitenkin vaihtelee täytön mukaan. Purun ja noin 7–10 cm kunttakerroksen lisäksi ullakon pohjalla on paperisilppua, lehtiä ja lasivillaa.

Kantavat rakenteet näkyvät piirustuksissa vahvempina.

Kellarikerroksessa sydänmuurit näkyvät rakennuksen keskellä vaaleina ja niiden välinen tila on loke-roitu. Ensimmäisessä kerroksessa (kuvassa alempana) sydänmuuri jatkuu yhtäjaksoisena. Kuvassa ylempi muuri on ohuempi ja tilassa näkyvät pilasterit, joiden sisällä on hormeja. Ulkomuuri ohenee metristä 60 senttimetriin toiseen kerrokseen tultaessa. Piirustuksista valokuvannut Liisukka Oksa.

Kuvassa toisessa kerroksessa kulkee edelleen sydänmuuri portaikon reunassa ja seinämä pilastereineen tämän yläpuolella. Näiden välissä on käytävä ja WC-tiloja. Ullakolla ovat molemmat sydänmuurit yhtenäisiä ja myös päädyt ovat muurattuja. Terassiosan reunoilla ja keskellä olevan huonetilan alareunassa on valettu betonipalkki. Piirroksissa näkyvät huonetilojen numeroinnit. Piirustuksista valokuvannut Liisukka Oksa.

Ullakkokerroksen huonetiloja kiertää valettu betonipalkki, joka näkyy kirjahyllyn alla.
Kuva Teijo Laaksonen.

KELLARIN HOLVI JA LATTIA

Kellarin kattona on paneloitu betonilaatta. Laatan yläpuolella on täytepohja ja seuraavan kerroksen puupermanto.

Betonisen alalaatan vahvuus on noin 90 mm ja sen alapuoli on paneloitu. (Laatan vahvuus on mitattu lattiarakenteen läpi menevästä reiästä tunnustelemalla). Yläpuolella, ensimmäisen kerroksen lattiarakenteena on purutäyte ja puupermanto. Lattialaudat ovat paksuudeltaan 35 mm ja leveydeltään 85 mm. Pontatun puupermannon päällä on 10 mm lastulevy ja muovimatto 1970-luvulta. Täytetilan syvyys on 330 mm ja sen täyteenä on purua ja hiekkaa.

Kellarin holvi

Puupermanto 35mm
Purutäyte 350mm
Betonilaatta 90mm

Kellarin lattia on valettu betonista ja se on ollut osittain maalattu. Nykyistä lattiaa peittää tiivis muovimatto. Kuvat Liisukka Oksa.

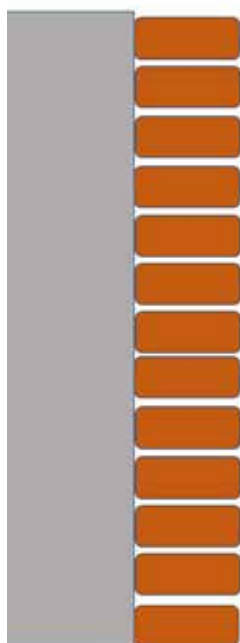

Kellarin lattian kairausreikä. Lattia on vahvuudeltaan 260 mm. Porausreikästä alhaalta päin lukien. Alinna on hiekkaa. 1. 170 mm vahva valettu laatta. 2. Eristekerroksena betonilaattojen välissä on kuitulevy 50 mm. 3. Nykyisen muovimaton alla on edelleen 40 mm betonilaatta. Kuva Liisukka Oksa.

Rakennus on perustettu savimaalle, jossa paksun savikerroksen alla sijaitsee moreeni. Rakennuksen pohjana on kaksinkertainen betonilaatta, joka on noin metrin maanpinnan alapuolella. Rakennuksen alapuolinen savimaa on osittain korvattu hiekalla. Hienojakoista hiekkaa on nähtävissä kellarin itäpäähän kairauksesta.

ULKOMUURI

Kellarin ulkomuuri on valettu betonista, sisäpuoli on muurattu tiilestä. Metrin vahvuisesta ulkoseinästä betoniosuuden leveys on noin 60 cm.

Kaavio kellarin ulkoseinärakenteesta. Piirros Liisukka Oksa.

Kadunpuoleisen portaikon alapuolen valettu seinä ulkopuolelta. Betoniseinä on tehty tartuntoja rappausta varten. Kuva Teijo Laaksonen.

SISÄTILAT JA VÄRITYS

Rakennuksen sisätiloja hallitsevat tällä hetkellä 1990-luvun tilaratkaisut ja värimaailma. Tämän hetkisiin pintamateriaaleihin kuuluvat maalatut lasikuitutapetit, tapetit ja maalatut pinnat. Tilojen yleissävy on vaalea. Aikaisempia värikerrostumia on säilynyt nykyisten maalipintojen alla ulkomuurissa ja muissa kiviseinissä.

SISÄPINNAT VUODESTA 1935

Ensimmäisessä kerroksessa tiedetään olleen liiketiloja ja ravintola. Rakennukseen pääsi sisälle sen kaikilta sivuilta. Ravintolatilaa, johon kuului myös taloustiloja, pääsi Porvarintien puolelta ja talon pohjoispäädystä. Liiketiloihin kuljettiin kadulta ja eteläpäädystä. Kadunpuoleinen pääovi johdatteli toiseen kerrokseen. Rakennuksen sisäosissa oli vielä toinenkin portaikko yläkertaan ja kierreportaat alas kellarikerrokseen.

Kolmekymmentäluvulla Otto Syreenin talo sai suoraan sisäpuolen rappauspinnalle karkeahkon kalkkimaalauksen tai se toteutettiin silotuksen jälkeen öljymaalilla. Kellarin ja ensimmäisen kerroksen sisäseinät olivat maalatut. Asuinkerrokseen käytettiin maalipintojen ohella tapetteja.

Yleisilmeeltään aula- ja porrastilat olivat vaalean kellertäviä tai vaaleanruskeita kalkki- tai öljymaaleja. Ravintolaosan seinät olivat sileät ja tumman punaruskeat. Kaupan liiketiloissa alin öljymaalikerros taittui roosaan. Sisätilojen sävyt noudattelevat jossain määrin julkisivujen värytystä. Maaväripigmentejä käytettiin sekä julkisivuissa että ensimmäisen kerroksen ravintola- ja liiketiloissa. Pihanpuoleisissa tiloissa, rakennuksen keskellä, käytettiin myös kiiltävämpiä maalipintoja, jotka viittaavat osaltaan tilojen käyttöön keittönä, saniteettitiloina tai huoltotiloina. Alakerran varhaisin värytys oli harmoninen kokonaisuus.

Poikkeuksen alakerran seesteiseen yleisilmeeseen tekee toisen kerroksen itäpäätä. Siellä seinäväreinä käytettiin okrankeltaisten sävyjen ohella myös kirkkaampaa oranssia ja vihreää. Väreistä ja niiden seinillä olevista rajoista on pääteltävissä, että ravintolatilojen yläpuoliset huoneet oli jaettu nykyistä pienempiin yksiköihin.

Tapetteja on käytetty varmuudella ainakin yhdessä yläkerran huoneessa. Oletettavasti myös muualla, sillä ohut kellertävä kalkkisively länsipäädyn huoneissa oli todennäköisesti tapetoinnin pohjakäsittelyä. Ullakolta löytyy kahdeksan erilaista tapettimallia, jotka sopivat tyyllisesti rakennuksen valmistumisaikaan. Tapetointiin viittaa myös päällekkäisten maali-kerrosten niukka määrä.

Otto Syreenin talon lattiat ovat puiset. 1930-luvulla linoleum-matot olivat yleisiä maalattun tai kuultokäsittelyn puulattian ohella. Otto Syreenin talossa ainoa viite linoleumin käyttöön on ullakolta löytynyt maton kappale. Maalattua puulattiaa on säilynyt ullakon aulatilassa.

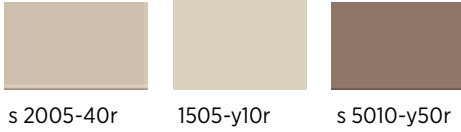
Alkuperäisiä maalipintoja voi edelleen löytää ullakkokerroksen jalkalistoista ja lattiasta. Vanhaa ja maalattua paneelikattoa on edelleen jonkin verran kellarikerroksessa. Ovet ovat olleet puisia peiliovia ja niitä on säästynyt muutamia. Rakennuksen kadunpuoleinen ulko-ovi on alkuperäinen, kuten ullakkokerroksen ovetkin, kellarikerroksessa löytyy niin ikään yksittäiskappaleita. Lämmityslaitteista on jäljellä kaksi toisen kerroksen vanhaa radiaattoripatteria. Niiden kiiltävä värisävy on ollut vihertävän hopea.

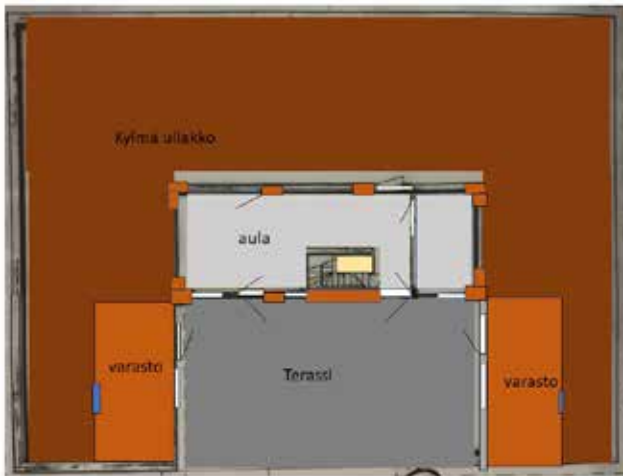
Vasemmanpuoleisessa kuvassa on ensimmäisen kerroksen seinäpintojen väritystä. Tumma alue kuului entiseen ravintolaan. Vaaleampi punertava alue liittyi kaupan tiloihin. Oikeanpuoleisessa kuvassa on toisen kerroksen värimaailma. Värikkäimmät tilat sijaitsivat ravintolan yläpuolella, kuvassa oikealla. Vasemmanpuoleisissa huoneissa oli tasasävyinen keltainen väritys, mikä saattaisi viitata tapetointiin. Tapettijäänteitä on löytynyt kadunpuoleisesta huoneesta – porraskäytävän oikealta puolelta. Piirroksen Liisukka Oksa.

78 TEUVALAISTEN OMA SYREENIN TALO
SULEVI RIUKULEHTO JA JAAKKO MÄNTYLÄ (TOIM.)

Värit seinissä

Useimmat sävyt Syreenin talossa (sisällä ja ulkona) on saatu rautaoksidipigmenteistä ja maa-
väreistä, kuten rautaoksidipunaisesta, -ruskeasta ja -keltaisesta. Värit olivat edullisia, kestä-
viä, ja ne soveltuivat lähes kaikkiin maalausmenetelmiin.

Kellarissa seinämuurit olivat paksuimmat, ikkunasyvennykset jyrkimmät. Kellarin seinätilois-
sa on ulkopintoja mukailevaa kalkkimaalia. Piirroksat Liisukka Oksa.

Kellarissa seinämuurit olivat paksuja, ja ikkunat syvällä seinärakenteessa. Sydänmuurin ja pilareiden sisälle jääneisiin onkaloihin on voinut sijoittaa hormoneja ja talotekniikkaa. Kellarikerros on muita kerroksia matalampi ja seinät huomattavasti paksummat. Tilan korkeus vanhaan paneelikattoon on kaksi ja puoli metriä. Katon panelointi on kiinnitetty betoniseen pohjalaattaan puisten koolausten avulla.

OVIA JA IKKUNOITA 1930-LUVULTA

Ullakkokerroksessa ja kellarikerroksessa on edelleen peiliovia. Kadunpuoleinen puinen pariovi on alkuperäinen.

Alkuperäisiä ovimalleja 1935 ja niiden väriytyksiä. Piirroksen Liisukka Oksa.

s 4020-b70g, s 2005- y20r, s 4020 -y50r

1. Ovien värit 1930-luvulla. Harmaa ja peilin kehyksen syvennysosa ruskea.

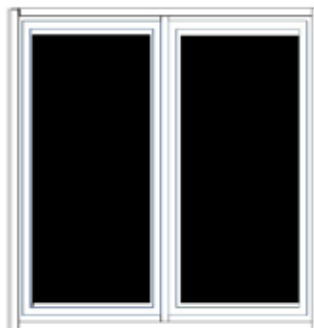
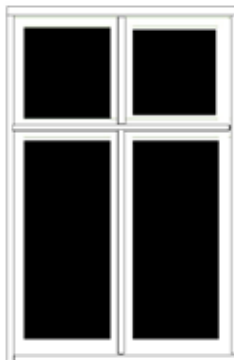

Ovia on maalattu useasti myöhemmin. Väripinnat ovat vaalentuneet uudelleen maalauksissa.

2. Harmaa yksivärinen s 2005 g50r 1940-50
3. Vaalea s 1005-y10r 1960-70
4. Vaalea s 0603 y 20r 1980-90

Vanhoja ovia löyty edelleen ullakko- ja kellarikerroksessa. Lisäksi kadunpuoleinen pariovi on alkuperäinen. Kuvat Teijo Laaksonen.

Ikkunoiden vanhoja ulkopuitteita on säilynyt sekä kellarikerroksessa että toisessa kerroksessa. Kaikki sisäpuitteet on myöhemmin vaihdettu. Karmit ovat valtaosaltaan edelleen vanhoja. Kuva Teijo Laaksonen, piirroksiset Liisukka Oksa.

Ikkunoiden väritystä:

s 2005-40r

1505-y10r

s 5010-y50r 1935

Myöhemmin sisäpuolisten ikkunoiden sävyt ovat olleet hyvin vaaleita.

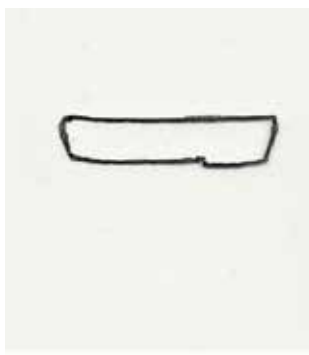
Listoja ja profileita

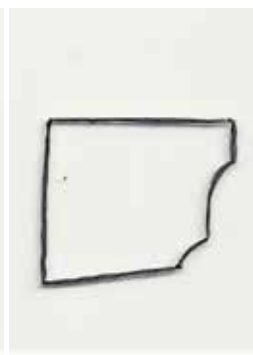
1. Kellarin kattolistaa,

2. Vintin 10 cm korkuista jalkalistaa,

3. ikkunapokan profiilia,

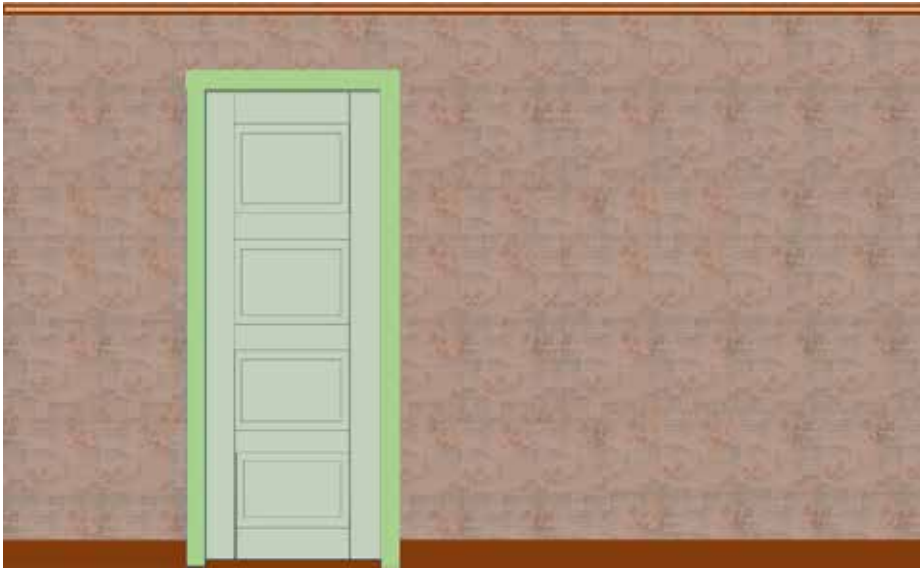
4. ovilistaa.

Piirroksen Liisukka Oksa.

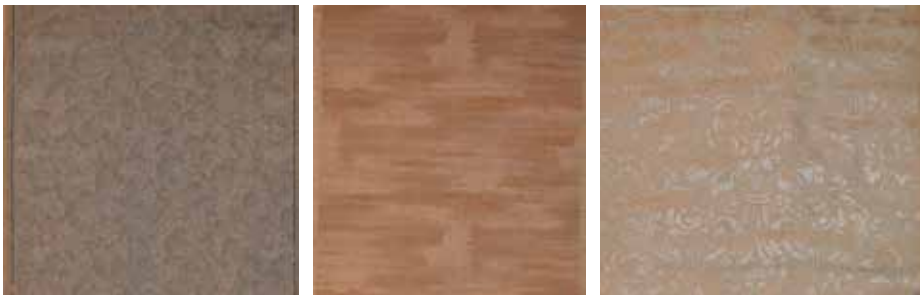

Rakennuksessa on edelleen kaksi vanhaa radiaattoripatteria. Rakennuksessa oli heti sen valmistuttua keskuslämmitys. Kuva Teijo Laaksonen.

TAPETIT 1930-LUVULTA

Tapetoitu huone havainnekuvana. Piirros Liisukka Oksa.

Kuvat Liisukka Oksa.

Linoleum-mattoa. Kuva Liisukka Oksa.

KUNNANTALON VÄRITYSTÄ VUODESTA 1947 AINA 1960-LUVULLE

Kunta osti talon vuonna 1947. Muutostyöt suunnitteli Jafet Kuusipuska. Rakenteelliset muutokset olivat vähäisiä, mutta ovia ja väripintoja muodistettiin. 1930-luvun väriskaala vaihtui heleämmäksi, keltaisten lisäksi suosittiin vihreää porras- ja huonetoiloissa. Ovityyppi päivittyi peiliovista laakaoviin. Päätyjen oviaukot suljettiin, ja kunnan toimitiloihin kuljettiin pääasiassa kadunpuoleisista ovista. 1960-luvulla pääovesta kuljettiin ainoastaan rakennuksen yläkerrokseen.

Rakennuksesta tuli valtion virastotalo 1960-luvulla. Alakertaan muuttivat verotoimisto ja sairausvakuutustoimisto. Kunnanvaltuusto siirtyi yläkertaan.

Vuonna 1947 rakennuksen alakerrassa sijaitsivat kunnan toimitilat, yläkerrassa asunnot.

Vasemmalla krs 1. Sisävärit vaalenivat ja lähes kaikki tilat maalattiin vaalean keltaisella. Oikealla kerros 2. Piirroset Liisukka Oksa.

84 TEUVALAISTEN OMA SYREENIN TALO
SULEVI RIUKULEHTO JA JAAKKO MÄNTYLÄ (TOIM.)

1947-1960. Piirros Liisukka Oksa.

Ullakkotiloihin - terassin molemmille puolelle - rakennettiin paneloitua varastotiloja. Aulatilan seinäpinnat päällystettiin ja maalattiin vihreiksi, samoin kuin porrashuonekin. Valokuvassa oikealla on umpeen murattu oviaukko. Sarananpuolikkaat ovenkarmissa viittaavat jälleenrakennuskauteen.
Piirros Liisukka Oksa, kuva Teijo Laaksonen.

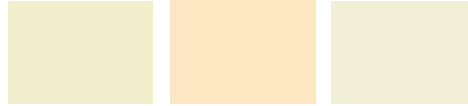

s 1015-g90y

s 0515g-40y

s 1515-g80y

s 2020-g80y

s 0510-g80y

s 0510-y

s 0510g -50y

Valaisin. Kuva Teijo Laaksonen.

Kuvassa vasemmalla on vaihe 1960-luvun alusta, jolloin rakennukseen oli muuttanut verotoimisto. Samalla vuosikymmenellä aulatiloja ajanmukaistettiin punaisella maalilla. Kassaholvi muurattiin kopiointitilan paikalle. Piirroset Liisukka Oksa.

Kunnan toimistotilat ja verotoimisto olivat edelleen alakerrassa. Yläkerta kuului pääasiassa nimismiespiirille.

Laakaovia alettiin asentaa rakennuksen. Osa on edelleen käytössä, osa seinäpinnoitteiden alla suljettuina. Aikakauden karmeja, kynnyksiä ja ovia kahvoineen tapaa siellä täällä rakennuksessa. Aikakauden ulkopokia tapaa satunnaisesti varsinkin kellarikerroksessa.

SISÄPINNAT 1973–1989

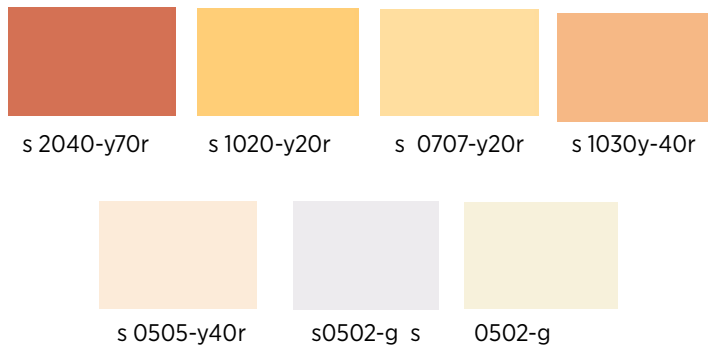
Vuoden 1972–1973 remontin suunnitteli kunnan rakennusmestari Väinö Lemponen. Nykyinen pääporrashuone rakennettiin pienehkön portaikon tilalle. Kadunpuoleiset sisäänkäynnit suljettiin, näyteikkunat pienennettiin. Vanhaan porrasaulaan tulivat kierreportaat toisen kerroksen hätäpoistumistieksi. Aikakausi merkitsi uusia tilaratkaisuja, talotekniikkaa ja materiaaleja: lämpöpattereita, valaisimia, lastulevyväliseiniä ja vinyylilaattoja. Lähes kaikki ovet olivat laakaovia.

Sisätilojen väliseinälevytykset tehtiin lastulevyllä ja lattiat saivat vihreän oliivin värisen vinyylilaattapinnoituksen. Toimistotilojen seinät olivat pääosin hillityn vaaleita. Rohkeimmat värit löytyvät käytävien sisäpinnoilta. Kauden alkuvaiheessa alakerran käytävän seinällä oli kirkkaan punainen kiiltävä maalipinta, josta todennäköisesti luovuttiin melko pian. Käytävät maalattiin oranssilla ja pilareita korostettiin hieman tummemmalla sävyllä. Kauden aikana myös osa toimistohuoneen latioista verhoiltiin vaalein muovimatoin, joita reunoista kehystivät sileät, ohuet jalkalistat.

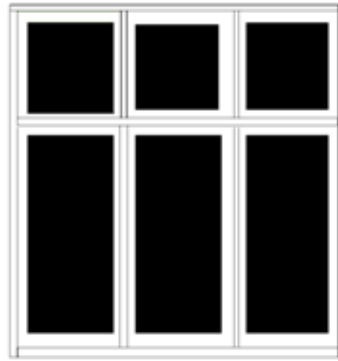

Merkittävin muutos 1970-luvulla oli uusi portaikko. Kadunpuoleiset sisäänkäynnit suljettiin ja pääkulkureitiksi ohjautui talon pihan puoli. Aulatilat - kellarista toiseen kerrokseen - saivat oranssin lateksimaalipinnan. Piirroksen Liisukka Oksa.

1970-luvun värejä

88 TEUVALAISTEN OMA SYREENIN TALO
SULEVI RIUKULEHTO JA JAAKKO MÄNTYLÄ (TOIM.)

Kellaritiloihin asti laskeutui leveä portaikko, ja aulatilat maalattiin oranssilla. Näyteikkunat ja parvekkeiden ovet sovitettiin kätevästi tuplaristikarmiseen ikkunamuotoon. Kuva ja piirrokset Liisukka Oksa.

Kierreportaat vievät aikamatkalle 1970-luvulle. Suljettu porrasaula on säilynyt 1970-luvun yleisilmeen: kirkkaan värityksen, levytykset, kierreportaat ja vinyylilaatat. Talon pääportaikko tehtiin 1970-luvun alussa. Kuvat Teijo Laaksonen.

SISÄPINNAT 1990-VUODESTA NYKYPÄIVÄÄN

Nykyiset sisätilat ovat koteloituja ja levytettyjä. Toimistohuoneita on ositeltu väliseiniä siirtämällä. 1990-luvun väriskaala näkyy yläkerrassa harmaan violetina ja alakerrassa valkoisena sekä vaalean keltaisena. Uudemmat muovimatot on nostettu seinälle noin 100 mm jalkalistasiksi.

Piirros Liisukka Oksa.

Laaja remonti 1990-luvun alussa näkyi maalaustöinä, tilamuutoksina, levytyksinä, lokeroivina ovina, lasikuitutapetteina ja upotuskoristeltuina muovimattoina. Pihanpuoleista sisäänkäyntiä kohennettiin, ja uusi infotiski rakennettiin. (1990 muutospäivä).

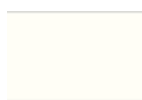
Nykyinen väritys on vaalea. Kaksi toimistohuonetta ensimmäisessä kerroksessa on maalattu vaaleankeltaisella. Toisen kerroksen tiloissa on käytetty violetin sävyjä. Piirrokset Liisukka Oksa.

s 0907-y90r

s 0507-r20g

s 0300n

s 0505-y40r

90 TEUVALAISTEN OMA SYREENIN TALO
SULEVI RIUKULEHTO JA JAAKKO MÄNTYLÄ (TOIM.)

Valtuuston kokoontumistila. Kuva Teijo Laaksonen.

Ensimmäisen kerroksen infotiski. Kuva Teijo Laaksonen.

Muovimatointarsiaa kellarikerroksessa. Muovimatot nostettiin monessa tilassa seinälle jalkalistaksi. Kuva Teijo Laaksonen.

Sisustuksissa käytettiin yksinomaan pastellisävyjä tai valkoista. Merkillepantavaa on muovimattojen runsas käyttö. Saumaamalla saatiin aikaan upotuskoristelua. Toista kerrosta hallitsevat hento lila-väriasteikko. Valtuuston kokoontumishuoneessa on edelleen aikakauteen sopiva kalustus. Valtuustosalin loisteputkivalaisimien kuoret on maalattu lilan värisiksi. Valtuustontiloista johtaa kaariaukko keittiöön. Alakerran erikoisuutena on kaarevalinjainen infotiski. Alakerran sävyistä mainittakoon, että kahdessa huoneessa 104 ja 108, on pintamaalina vaaleankeltainen. Huoneessa 107 on sinertävä tapetti. Käytäväosuudella on valkoinen tapetti. Muut tilat on maalattu valkoisiksi.

MILJÖÖ JA YMPÄRISTÖN MUUTOS

Teuvan keskustan alueella on tapahtunut useita muutoksia sitten Otto Syreenin talon valmistumisen. Porvarintien varren puurakennukset ovat korvautuneet uudemmilla, ja lähitienoo on saanut puistomaisemman ilmeen. Otto Syreenin talon lähiympäristöön on muodostunut puistoalue rakennuksen länsipuolelle. Piha-alue toimii sekä paloaseman kulkureittinä että parkkipaikkana. Pihan keskellä oleva pieni istutusalue muistuttaa entisestä pihamaasta.

Maan Sana -sanomalehden esitteen kansikuva vuodelta 1939. Rakennuksen edustalla kulki hiekkatie ja taustalla näkyi puhelinosuuskunnantalo. Kuva Teijo Laaksonen.

Nykyinen tilanne on oikealla. Kadun puolella korkealle noussut asfalttikerros ympäröi rakennusta. Ympäröivät vanhat rakennukset on yksitellen purettu. Kuva Teijo Laaksonen.

Otto Syreenin talo sijaitsee keskeisellä paikalla Teuvan keskustassa. Otto Syreenin ensimmäiseksi rakentama liike- ja asuinrakennus sijaitsee edelleen kunnantaloa vastapäätä. Porvarintien vartta jäsentävät yksittäiset, kookkaat ja valkeaksi maalatut kivirakennukset.

Syreenin talon (kunnantalon) pihapiiristä puuttuvat kaikki talousrakennukset. Talousrakennusten lisäksi on kadonnut elokuvateatteri-leipomorakennus.

Pihapiiriä helmikuussa 2020, etelänpuoleinen puistoalue. Kuva Liisukka Oksa.

Paloasema vihittiin käyttöön vuonna 1963. Se tuli entisen elokuvateatterin paikalle joen rantaan. Taustalla näkyvä kaarevakattoinen pienkerrostalo – Nousevan Kuuhun talo – valmistui vuonna 1993. Puiset liikerakennukset purettiin rakennuksen pohjoispuolelta 1990-luvun alussa. Kuva Liisukka Oksa.

Kunnantalon seinällä olevassa ilmakuvassa rakennuksen pohjoispuolella sijainneet puiset liikerakennukset ovat edelleen paikallaan. Etelän puolelle on jo muodostunut puistoalue. Kuvat Liisukka Oksa.

94 TEUVALAISTEN OMA SYREENIN TALO
SULEVI RIUKULEHTO JA JAAKKO MÄNTYLÄ (TOIM.)

Näkymä paloaseman suuntaan. Kuva Teijo Laaksonen.

Vuonna 1995 Panu Hemmingin maalaamassa taulussa kunnantalon pihalla on pieni puistokaistale vesiaiheineen.
Kuva Liisukka Oksa.

AJAN JA IHMISEN KOSKETUS

Otto Syreenin talo on palvellut monenlaisissa tehtävissä vuodesta 1935 alkaen. Näihin vuosiin on mahtunut paljon erilaisia vaiheita ja ihmisiä, jotka ovat hoitaneet rakennuksessa työtehtäviään, asioineet siellä tai ratkoneet tärkeitä päätöksiä. Jokainen rakennuksen vaihe on jättänyt fyysisiäkin jälkiä. Yleisilmeeltään sisätilat ovat 1990-luvun asussa, mutta suljettu porrashuone kuljettaa aikamatkalle 1970-luvulle. Ullakolta avautuu ikkuna jälleenrakennuskauden materiaaleihin ja värimaailmaan. Rakennusajankohdan tiloja ja tunnelmaa ei enää tavoita.

Otto Syreenin talon ullakko on paikka, jossa näkyvät elämisen jäljet. Vanha rappaustyökalu, entisten asukkaiden jalkineet ja omintakeiset rakennerratkaisut. Kuvat Teijo Laaksonen.

Syreenien perheen aika talon hallitsijoina jäi lopulta lyhyeksi. Kunnan omistuksessa toiminnallisuus ja tehokkuus korostuivat. Miten rakennusta käytettiin yksityisasuntona – sitä on vaikea hahmottaa, sillä sydänmuurin viereen tehty uudempi porrashuone muutti rakennuksen tilankäyttöä dramaattisesti. Yleensä sydänmuurit ovat toimineet rakennusta kannattelevina osina, myös niiden teknisinä sydäminä, joiden sisuksissa ovat kulkeneet savukanavat, sähkövedot, vedet ja viemärit.

Missä olivat keittiöt ja kylpyhuoneet? Paljon jää arvailujen varaan. Oletettavaa on, että vesipisteet ja hellat yhdistyvät Syreenin talossa rakennuksen keskikehällä oleviin muureihin. Lisäksi liikerakennuksessa on ollut luontevaa sijoittaa huoltotilat rakennuksen pihanpuoleisiin osiin. Syreenin talon ensimmäisessä kerroksessa on pihanpuoleisessa seinässä kolme lokeroa (kylmäkaappia) upotettuna ulkomuuriin.

Myös portaikkojen suhteen yksityiskohtaisen alkuperäispiirustusten löytäminen antaisi korvaamatonta lisätietoa. Syreenien aikaan yläkerran asuinhuoneet olivat pääosin tapetoit. Tähän viittaa maalikerrosten vähäisyys toisessa kerroksessa. Yhden huoneen seinästä löytyi sanomalehtimakulatuuria maalikerrosten alla. Alapohjan täytteiden joukossa oli maalattua paperia. Tapetointiin viittaa myös se, että ullakolla on yhä kahdeksan eri 1930-luvun tapettimallin hännät. Remonttien yhteydessä on tehty perusteelliset pohjatyöt ja paperitkin on poistettu. Tämä inventointitutkimus tehtiin pistokokein, joten mahdollista on, että levytysten poisto tulevaisuudessa paljastaa lisää kerrostumia.

PIENI KOOSTE VAURIOISTA

Varsinaista vauriokartoitusta ei tehty. Paikalla tehtiin lähinnä silmämääräisiä ja aistittavia huomioita. Vaurioista mainitaan kuvateksteissä, kunkin ongelma-alueen kohdalla.

Otto Syreenin talon näkyviä vaurioita ovat etupäässä kellarikerroksen seinien alaosissa olevat kosteusvauriot, jotka ilmenevät laastin jauhoisuutena ja maalipintoihin tulleina pusseina. Vauriota on kosteissa tiloissa, itäseinällä ja käytävän seinillä lattian rajan tuntumassa. Laastin jauhoontuminen on todennäköisesti tapahtunut pitkällä aikavälillä, kun vettä on päässyt rakenteisiin. Muovimatot ja tiiviit maalipinnat ovat estäneet rakenteiden kuivumisen. Myös muualla kosteissa tiloissa on ongelmia. Erityisesti mainittakoon toisen kerroksen pohjoispään wc, jossa kosteusvaurio ilmenee tunkkaisuutena ja pehmenneenä lattiana. Kosteutesta johtuvien paikallisten vaurioiden lisäksi silmiinpistävää on laastipintojen halkeilu. Rakennuksen ulkopuolella on havaittavissa laastipinnan halkeilemista varsinkin ikkuna- ja oviaukkojen tuntumassa. Pienet halkeamat saattavat olla seurausta ympäröivästä asfalttikerroksesta, joka siirtää tärinän myös Otto Syreenin talon rakenteisiin. Pienet halkeamat eivät viittaa perustusten ongelmiin.

Otto Syreenin talon laastipinnoissa on eriaisteisia vaurioita. Valtaosa näistä on kuitenkin kosmeettisia. Vauriot eivät viittaa perustuksissa tapahtuneisiin muutoksiin. Kuvat Teijo Laaksonen.

AJALLISET KERROSTUMAT

Otto Syreenin talon vanhin vaihe on piilossa rakenteissa ja pintojen alla. Kokonaiskuva jäi puutteelliseksi. Toisaalta rakennus on mielenkiintoinen kohde. Siellä voi havaita, miten toimistotyön arkikin on teknistynyt, miten tyylit, värit ja materiaalit ovat vaihtuneet, miten puhtaanapito ja hygieniamääräykset ovat vaikuttaneet rakentamiseen. Vanhoja pintoja on löydettävissä yllättävistä yhteyksistä; kaapeleista ja sähkölaitteista täytyneet komerot kätkevät sisäänsä eriaikaisia maalikerrostumia ja rakennusmateriaaleja.

Toimistiloille asetettuja vaatimuksia kuvaavat lukuisat johdot ja koteloinnit. Lattiat ovat lähes yksinomaan muovimattojen peitossa. Vain muutama tilaan on jätetty vinyylilaatat. Toisen kerroksen itäpuolisen wc:n muovimattotiivistys lienee pettänyt, sillä sen alla oleva aluslevy on selvästi pehmentynyt. Kuvat Teijo Laaksonen.

Toimistohuonesisustus alakerrassa.

III SYREENIN TALON TULEVAISUUS JA KÄYTTÖTARPEET

JAAKKO MÄNTYLÄ, SULEVI RIUKULEHTO JA HEIDI VÄLIAHO

Teuvalaisten oma Syreenin talo (Teos) -hankkeen suunnitelmassa hankkeen tavoitteet määriteltiin seuraavasti:

”Pyritään varmistamaan Syreenin talon säilyminen osana teuvalaista kulttuurimaisemaa selvittämällä Syreenin talon kulttuurinen arvo ja kunto sekä käyttötarpeet ja -mahdollisuudet. Rakennuksen inventoinnilla ja rakennushistoriallisella taustoituksella luodaan realistinen pohja rakennuksen tulevalle käytölle.”²⁰⁸

Käyttötarpeiden selvittämiseksi luvattiin järjestää teuvalaisille yhdistystoimijoille ja elinkeinoelämälle suunnattuja keskustelutilaisuuksia tutkijan johdolla. Alkuperäisen suunnitelman mukaan ne piti järjestää syksyllä 2019. Rakennusinventoinnin toteuttamiseksi tarvittavan kilpailutuksen jälkeen ilmeni, että keskustelutilaisuudet on tarkoituksenmukaisinta toteuttaa vasta hankkeen loppupuolella, vuoden 2020 kevättalvella, jolloin rakennushistoriallisen taustatutkimuksen ja rakennusinventoinnin keskeiset tulokset olisivat käytettävissä.

Tilaisuudet järjestettiin Otto Syreenin talossa peräkkäisinä iltoina keskiviikkona 4.3. ja torstaina 5.3.2020. Tilaisuudet järjestettiin työpajoina, joiden tarkoituksena oli kerätä teuvalaisten itsensä tunnistamia tilatarpeita ja ideoita yhdessä rakennuksen tulevaa käyttöä. Saman pöydän ääreen pyrittiin kokoamaan ensimmäistä kertaa kaikki talosta, sen kehittämistä sekä tulevan käytön ja tilojen suunnittelusta kiinnostuneet toimijat. Työpajojen käytännön järjestelyistä ja tiedotuksesta vastasi tutkimusavustaja Heidi Väliaho. Tilaisuuteen kutsuttiin kunnan verkkosivuilla ja sosiaalisessa mediassa, Ruralia-instituutin verkkosivuilla sekä paikallislehti *Tejukassa*. Kutsuja tilaisuuteen lähetettiin teuvalaisille toimijoille myös suoraan sähköpostitse.

Osallistujia oli molempina iltoina 13. Yhteensä talon kolmatta elämää oli suunnittelemasa 26 henkilöä. Paikalla oli kattava edustus pitäjän yhdistysväkeä. Osanottajissa oli Teuvalaisen Kulttuurin Tuen, Teuva-Seuran, Teuvan kalevalaisien, Teuvan mielenterveysseuran, Kulttuuriyhdistys KATTO ry:n, Tanssiyhdistys Zahran, Teuvan seudun reumayhdistyksen, Teuvan Marttojen, Lions Ladien, Kansallisten eläkeläisten ja Taideseuran aktiivisia jäseniä. Kutsut houkuttivat myös paikallishistorian harrastajia sekä talon entisiä asukkaita ja työntekijöitä, jotka katsoivat olevansa paikalla lähinnä yksityishenkilöinä. Elinkeinoelämän ja kunnan edustus oli odotettua vähäisempää.

Molemmat tilaisuudet noudattivat samaa perussisältöä. Aluksi tohtorikoulutettava Jaako Mäntylä johdatti aiheeseen talon historiakatsauksella. Tutkimusavustaja Heidi Väliaho esitteli verrokiksi aikaisempia toteutuksia, joissa vanhoihin tiloihin oli onnistuneesti luotu uutta toimintaa erilaisia toimintamalleja ja omistusohjelmia käyttäen. Näissä esimer-

²⁰⁸ Teuvalaisten oma Syreenin talo: rakennusinventointi ja käyttötarveselvitys (Teos). Hankesuunnitelma 8.8.2019.

Syreenin talon käyttötarpeita pohdittiin kahdessa keskustelutilaisuudessa keväällä 2020.
Kuva Heidi Väliäho.

keissä vanhoja kiinteistöjä oli onnistuneesti muutettu kulttuuritoimijoiden, yhdistysten ja yritystoimijoiden käyttöön.

Torstain tilaisuudessa rakennuskonservaattori Liisukka Oksa esitteli rakennusinventoinnin tuloksia. Alustuksien jälkeen osallistujat jaettiin kahteen ryhmään. Keskustelua käytiin kolmen virikekysymyksen pohjalta ryhmäkeskusteluina, jotka tallennettiin. Seuraaviin tiivistelmiin on koottu keskusteluissa esitetyt ajatukset kysymyksittäin. Keskusteluja ei ole eroteltu toisistaan.

1. MITÄ MERKITYSTÄ OTTO SYREENIN TALOLLA ON MIELESTÄNNE TEUVAN KUNNALLE JA ALUEELLE?

Taloa pidettiin kunnan imagon kannalta tärkeänä. Tämä ajatus korostui monessa puheenvuorossa. Syreenin talo tunnistettiin Teuvan maiseman olennaiseksi osaksi ja kunnan symboliksi. Nämä merkitykset perustuvat talon keskeiseen sijaintiin ja monumentaalisuuteen. Teuvalaiset korostivat talon historian merkitystä: siinä kiteytyy Otto Syreenin työ Teuvalla. Otto Syreenin talo mainittiin osaksi kuntalaisten ja kunnan identiteettiä, sillä kirkonkylän rakennuksilla on keskeinen sija, kun paikkakuntalaiset samastuvat kuntaan.

Rakennusta pidettiin selvästi koko kylän komeimpana. Sillä on tärkeä merkitys katukuvalle ja kirkonkylän ilmeelle. Teuvalaiset ovat tottuneet vastaamaan ulkopaikkakuntalaisten uteluihin: ”Mikä on se hieno talo keskustassa?” Muistutettiin myös tien vastakkaisella puolella olevan rakennuksen tärkeydestä. Se mielletään Syreenin talon kokonaisuuteen kuuluvaksi. Keskusteluissa otettiin vahvasti kantaa siihen, että taloa ei tulisi myydä kevyin perustein ihan kenelle tahansa tai millä hinnalla hyvänsä. Ilmassa oli epäilyjä talon epäsovivasta käytöstä. Viitattiin kyläkoulujen myymisestä saatuihin kokemuksiin, joihin osallistujat tuntuivat olevan varsin pettyneitä.

Vastaajat nostivat keskusteluun sen, että tulevaisuudessa perinteisille ja esteettisille arvoille on varmasti kysyntää yhä enemmän ja kiinnostava rakennuskulttuuri voi olla kunnan vetovoimatekijä. Kerrottiin, että talon kuntoa on viime aikoina epäilty – se on leimattu jopa sairaaksi – vaikka rakennuksen nähdään olevan edelleen täysin kunnostuskelpoinen.

Talo on Teuvan symboli, osa kunnan imagoa ja teuvalaista identiteettiä.

Talon säilyminen katukuvassa ja aktiivisessa käytössä on tärkeää, ja talon tulevaisuus on turvattava.

Jokainen vanha, vaalittu ja uuden käyttötarkoituksen löytänyt kiinteistö on arkipäivän kotiseututyötä ja kirkonkylän vetovoimaisuuden vahvistamista.

2. MITÄ TOIMINTAA OTTO SYREENIN TALOSSA TULISI MIELESTÄNNE OLLA?

Puheenvuoroissa rakennuksen nähtiin jatkossakin palvelevan ensisijaisesti julkisena tilana, matalan kynnyksen yhteisöllisenä kokoontumispaikkana ja kulttuuritilana.

Rakennuksessa nähtiin yksi mahdollisuus piristää pitäjän vapaa-ajan elämää taidenäytelyiden, opintopiirien, kulttuuritoiminnan ja yleisötilaisuuksien muodossa. Teuvan kirkonkylä näyttää kaipaavan monitoimitaloa, josta tilaa olisi lohkaistavissa yrittäjille, yhdistyksille ja nuorisolle.

Selvästi suurimman suosion sai rakennuksen kehittäminen kulttuurikeskukseksi. Keskusteluissa esitettiin seuraavat ideat käyttömahdollisuuksista:

Kokous-, toimisto- ja arkistotiloja yhdistyksille ja museolle

Vuokrattavat juhla- kokous- ja toimistotilat

Kulttuuritoiminta, näyttelytilat ja pienyrittäjäyys

Kahvila tai lounas-kahvila

Yritystoiminta.

Kokous-, toimisto- ja arkistotiloja yhdistyksille ja museolle

Monissa puheenvuoroissa toivottiin, että rakennuksesta jaettaisiin kokous- ja toimistotiloja yhdistyksille. Teuvan yhdistystoiminta on vilkasta, mutta yhdistyksillä ei ole valmiutta maksaa kalliita vuokria. Otto Syreenin talon käyttöönotto helpottaisi yhdistyskentän tilannetta. Ehdotettiin myös Teuva-Seuran ja Teuvan museon arkistojen siirtämistä taloon. Varsinaisessa käyttötarveselvityksessä on vastattava muun muassa seuraaviin kysymyksiin:

Mitkä tahot ovat nyt tiloja vailla?

Millainen toiminta jää nyt toteuttamatta soveltuvien tilojen puutteessa?

Millaista uutta yhdistystoimintaa uudet tilat voisivat synnyttää?

Millaiselle toiminnalle Teuvalla voisi olla kysyntää nyt ja lähitulevaisuudessa?

Onko yhdistyksillä toimisto- ja kokoontumistilojen lisäksi tarvetta arkistotiloille?

Millaista museon toiminta voisi olla uusissa tiloissa?

Vuokrattavat juhla- kokous- ja toimistotilat

Keskusteluissa toistui myös juhlatilan tarve, sillä kulttuuritalo Orrela oli osallistujien näemyksen mukaan joihinkin tarpeisiin liian suuri, esimerkiksi perhetilaisuuksien järjestämiseen. Ideoitiin myös toimistohotellia etätyöntekijöille tai pienyrittäjille sekä mahdollisuutta vuokrata tiloja myös lyhyemmäksi ajaksi. Tilaa ajateltiin myös monitoimitaloksi, josta löytyisi kokous- ja juhlatiloja. Seuraavaksi olisi selvitettävä muun muassa:

Vuokrattavien juhlatilojen määrä ja sijainti Teuvalla.

Olisiko toimistohotellille tai työtiloille tarvetta ja käyttäjiä?

Mikä taho hallinnoisi tilojen vuokrausta?

Voisivatko vuokratulot kattaa talon käyttökustannuksia?

Millaisia palveluja matkailijoille voitaisiin tarjota?

Kulttuuritoiminta ja näyttelytilat

Käsityölläiset, museo-, kulttuuri- ja taidetoiminta herättivät paljon puheenvuoroja. Musiikin saralta mainittiin bänditoiminnan tarpeet. Näyttelytilojen puutetta valotettiin esimerkiksi: Teuvalla on järjestetty Ars Botnica taidetapahtumaa jo vuosia, mutta sillä ei ole kiinteää toimipaikkaa. Pohdittiin, voisiko Syreenin talosta kehittää jonkinlaisen luovan työn ja toiminnan keskittymän.

Toiveluetteloon kuului muun muassa käsityömyymälä. Lisäksi ehdotettiin monikäyttöisiä projektitoimintatiloja kouluille, sillä Keskustelijoiden käsityksen mukaan Yhtenäiskoulun tilat ovat tällä hetkellä ”tupaten täynnä”.

Seuraavaksi tulisikin selvittää:

- Mitkä kulttuurialan toimijat voisivat olla tilan käyttäjiä?
- Millainen toimijoiden kokoonpano tukisi toisiaan?
- Miten pidetään talo aktiivisessa käytössä ympäri vuoden?

Kahvila tai lounas-kahvila

Kaikkein eniten mainintoja keräsi ehdotus kahvilatoiminnasta. Ideoitiin kesäkahvilaa, lounaskahvilaa ja taidekahvilaa, erityisesti olohuone-tyyppisenä. Kahvilatoiminnan toteuttamisesta vastuussa voisivat olla joko yhdistykset tai yrittäjä mahdollisesti kunnan tukemana. Ehdotettiin myös REKO-lähiruokapiiriin myyntipistettä Syreenin taloon. Kahvilaan ja ruokailumahdollisuuksiin liittyen ideoitiin puutarhatapahtumaa tai kesäaikaan toimivaa ulkoilmakahvilaa, mikä vaatisi talon ympäristön kohentamista. Jatkossa olisi pohdittava:

- Millaiselle kahvilatoiminnalle on tilausta? Tapahtumakahvila, kesäkahvila, pitopalvelu...?
- Onko toiminnasta mahdollista saada taloudellisesti kannattavaa? Yrittäjä.
- Voisiko kahvilatoiminta olla osa kunnan sosiaalityötä tai työllistämistyötä?
- Millaisia remontteja, investointeja ja lupia ravintola- tai kahvilatoiminnan aloittaminen vaatii?

Yritystoiminta

Yritysten mukaan saamista pidettiin Otto Syreenin talon tulevaisuuden kannalta elinehtona, siksi lähes jokaisessa puheenvuorossa kannustettiin perustamaan taloon yritystoimintaa, mutta vain tietyin reunaehdoin. Kulttuurinen, vapaa-ajan ja luovan alan yritystoimintaa pidettiin osuvana, samoin edellä jo käsitelty ravintolatoiminta. Sen sijaan keskustelijoita ei miellyttänyt ajatus talon kunnostamisesta esimerkiksi terveys- ja sosiaalialan toimijoille – ei ainakaan hoiva-alan yrityksille. Keskustelijoita näyttää ohjaavan ajatus siitä, että Syreenin talon on pysyttävä avoimena, koska se on niin pitkään ollut julkisena tilana. Siksi kysymyksen tulevat mieluiten asiointiin perustuvat palveluyritykset.

3. MITÄ PITÄISI MIELESTÄNNE TAPAHTUA, JOTTA SYREENIN TALO SAAVUTTAISI HYVÄN KÄYTTÖASTEEN?

Yhteisen innostuksen herättäminen: ilmapiiri ja organisoituminen

Keskustelijat olivat yksimielisiä siitä, että tulisi tehdä yhteistyötä kulttuuritoimijoiden, elinkeinoelämän ja kunnan kesken. Otto Syreenin talon mahdollisuuksia olisi markkinoitava ja teuvalaisia innostettava. Tulisi myös järjestää yhdistysten yhteinen tapaaminen. Kaikki nämä toimet tähtäävät siihen, että talohankkeeseen saadaan laaja osallistujapohja. Nuorten mukaan ottaminen toisi talon toimintojen suunnitteluun sisältöä ja jatkuvuutta. Osa tiloista voitaisiin kenties jo tällaisenaankin antaa nuorten käyttöön.

Jatkohanke talon kehittämiseksi: ulkopuolinen vetäjä ja käyttötarveselvitys

Tässä esiselvityshankkeessa painopiste on ollut talon menneisyydessä ja nykytyylissä. Keskustelijoiden vahvana toiveena olikin, että mahdollinen jatkohanke tähtäisi tulevaan ja pitäisi sisällään ainakin perusteellisen käyttötarveselvityksen laatimisen, kunnostukseen liittyvien rahoituskanavien etsimisen ja varsinaisten rahoitushakemusten tekemisen. Keskustelutilaisuuksissa jatkohanke sai laajaa kannatusta.

Käyttötarvesuunnitelmassa tartuttaisiin esille nousseisiin kysymyksiin, hiottaisiin toimenpiteet toteuttamiskelpoisiksi ja aikataulutettaisiin talon kunnostustyö. Hankkeen pitäisi olla kunnan ja yhdistysten yhteishanke, mutta myös Teuvan yrittäjät olisi saatava mukaan. Keskusteluissa todettiin, että hankerahoituksen hakeminen ja hankkeen koordinointi ovat työläitä. Siihen pienten toimijoiden resurssit eivät taivu. Mukaan tarvitaan kokenut hanke-toimija. Koordinointia kaivattaisiin, jotta kaikki talosta kiinnostuneet yhdistykset ja yritykset saadaan sitoutumaan toiminnan jatkokehittelyyn, talkootyöhön ja taloudelliseen vastuunkantoon.

Talon kunnostaminen: haasteena esteettömyys

Myös remonttia tarvitaan; keskusteluissa mainittiin talon korjausvelka. Kolmikerroksisuus, jyrkähköt rappuset, mutta myös kellarikerroksen kosteusvauriot nähtiin rasitteina, joihin olisi syytä pureutua tulevien vuosien suunnittelutyössä.

Aivan ensimmäiseksi talossa olisi kuitenkin suoritettava perusteellinen vaurio- ja sisäilmakartoitus. Siten varmistuttaisiin, että talossa on jatkossakin terveellistä työskennellä ja viettää aikaa. Tiloja voisi kunnostaa vähitellen edustavammiksi. Kuntoarvion laatiminen ja sisäilmatutkimus kuuluvat myös jatkohankkeen toimenpiteisiin.

Talon omistus pohja ja käyttökustannukset

Talon mahdollinen päätyminen yksityiseen omistukseen huoletti keskustelijoita. Myös talon muokkaaminen asumiskäyttöön tuntui mahdottomalta ajatukselta. Yhtenä vaihtoehtona on säilyttää rakennus Teuvan kunnan omistuksessa ja jakaa kuluja yhdistysten ja mahdollisten ulkopuolisten vuokralaisten kesken. Toinen vaihtoehto olisi omistuksen osakeyhtiöittäminen, mikä sopisi myös Teuvan kunnalle. Omistus pohjalla on merkitystä myös käytettävissä oleviin rahoitusinstrumentteihin. Vakaa omistus pohja mahdollistaisi myös talosta huolehtimisen. Toivottiin, että tuleviin hankkeisiin saataisiin avustuksia alueellisista, valtakunnallisista ja kansainvälisistä rahoituslähteistä. Teuvan kunnan tehtäväksi talon ylläpitoa ei kuitenkaan välttämättä jätettäisi, mutta siltäkin toivottiin suopeaa asennetta tulevia suunnitelmia kohtaan.

Otto Syreenin talon kehittäminen ymmärrettiin vuosien työksi. Talon kokonaissaneerasta ei pidetty todennäköisenä, vaan kunnostuksessa olisi aloitettava välittömistä korjauksista.

Otto Syreenin talon tarinan tuotteistaminen – esimerkkejä muualta Etelä-Pohjanmaalta

Syreenin talon voima on sen kantamissa tarinoissa. Jatkokehittämisen yhtenä lähtökohtana on myös Otto Syreenin työ urauurtavana väritehtailijana, kuten keskusteluissa todettiin. Tarinoista on mahdollista tuotteistaa paikallisista aineksista ammentavia tapahtumia, tuotteita ja liikeideoita. Ainesta voisi olla myös kunnan imagon ja markkinoinnin kärjeksi. Näin uskottiin myös vuonna 2008 laaditussa Värien Teuva -esiselvityksessä, jonka laati konsultti-toimisto Creamentors Oy. Sen tehtävänä oli selvittää, voiko Teuvan kunnan alueella toteut-

taa väreihin liittyviä tapahtumia, riittäisikö väriteemasta ammennettavaa arjen hyvinvoinnin edistämisessä. Hankeidut olivat etupäässä kesäisiä puutarha- ja väriteemaisia tapahtumia.²⁰⁹ Hankkeen suorat vaikutukset jäivät vähäisiksi. Nyt Otto Syreenin saaminen yhteisölliseen käyttöön antaisi mahdollisuuden palata reilun kymmenen vuoden takaiseen hankesuunnitelmaan. Miten talon historiaa voitaisiin tuotteistaa ja esittää, on myös jatkopohdinnan paikka!

Vanhan rakennuskannan muuttamisesta kulttuuritoimijoiden käyttöön löytyy kannustavia eri puolilta Etelä-Pohjanmaan maakuntaa. Kulttuurikeskus Lapuan Vanhan Paukun kunnostustöiden johtoajatus oli sitoa kunnostustyö alueen aikaisempaan historiaan. Lapuan Patruunatehtaan museo jakaa tietoa alueella sijainneesta tehtaasta. Lataamorakennuksesta tehtiin taidemuseo. Muut tilat muovautuivat kaupungin toimintoihin ja yrityksille. Kunnostuksessa edettiin pitkällä aikajänteellä, sillä alue siirtyi kaupungin omistukseen jo vuonna 1993, mistä lähtien kokonaisuutta on kehitetty vuosittain määrätietoisesti. Vanhasta Pauskusta on rakentunut kulttuuri- ja yritysalue, jossa sijaitsevat kaupunginkirjasto, näyttely- ja opistotiloja, teatteri- ja liiketilaa sekä vanhasta pajasta tehty kappeli. Alueen kokonaisuunnitelma on kaupunginarkkitehti Helena Teräväisen käsialaa.²¹⁰

Muullakin Etelä-Pohjanmaalla on saatu tyhjentyneitä tiloja valjastettua uuteen käyttöön. Osassa on edetty Lapuan esimerkin tapaan kokonaisvaltaisen saneerauksen, jopa vuosia kestäneiden kunnostustöiden kautta, osassa on riittänyt kevyemmät toimet. Soinin tyhjentyneet kunnantalo päätyi paikallisen kotiseutuyhdistyksen haltuun. Talo kunnostettiin talkoovoimin Soinin kunnan ja Ely-keskuksen tuella. Lopputuloksena oli kulttuuri-näyttelykokoustila, joka on toiminut kesästä 2019 lähtien.²¹¹ Suupohjan Leaderin tukemiin hankkeisiin kuuluu Kauhajoen kotiseututalo, joka koki 2010-luvun alkuun tultaessa täydellisen muodonmuutoksen. Kauniisti restauroitu talo on monipuolistanut merkittävästi pitäjän kulttuuri- ja kahvilatarjontaa.²¹² Nykyään talo on yksi Topeen keskeisimpiä kokoontumipaikkoja ja maamerkkejä.

Pappiloissa on useita esimerkkejä erityyppisistä toteutuksista, esimerkiksi Kuortaneen vanhan pappilan kunnostaminen hiippakuntakartanoksi, joka toimii kurssikeskuksena, Ähtärissä pappila siirtyi 2019 yksityisomistukseen lounasravintolaksi. Erittäin mallikas on Pietarsaaren Rosenlundin pappila ja sen yhteyteen kunnostettu Aspengrenin puutarha. Uusimpia esimerkkejä ovat Törnävän mielisairaalan alueen kehittäminen Piiri-nimisenä kokonaisuutena luovan alan toimijoiden keskittymäksi sekä Taide- ja kulttuurikeskus Kalevan Navetan avaaminen Seinäjoen Itikanmäellä keväällä 2020.

Otto Syreenin talo kuuluu pitäjän tärkeimpiin maamerkkeihin – on kuulunut kohta vuosisadan ajan. Teuvalaisille talo edustaa pysyvyyttä ja jatkuvuutta. Nyt sen historiassa on kääntymässä jälleen uusi sivu. Yksityisestä asuin- ja liiketalosta sukeutui kunnallinen virastotalo, nyt talon kolmas vaihe vie kohti kolmatta sektoria. Talon kannalta tilanne on tuttu; tilat ovat aina joustaneet uusiin käyttötarkoituksiin ja uusille käyttäjille. Teuvalaiset haluavat nähdä Otto Syreenin talon tästedeskin pitäjän asukkaita yhteen liittävä, yhteisöllisenä tilana. Asenneilmapiiri Otto Syreenin taloa kohtaan oli keskustelutilaisuuksien perusteella rohkaiseva. Toivottavasti talo saa vartioida Teuvan kirkonkylän elämänmenoa myös seuraavat vuosikymmenet; näin kuului monen teuvalaisen harras toive.

²⁰⁹ Antila, Johanna; Kärkkäinen, Jouni; Palonen, Jari: Värien Teuva. Esiselvitys väreihin liittyvien teemojen ja tapahtumien konkretisoimiseksi. Creamentors 2008.

²¹⁰ Takala 2015, 37; Teräväinen 2001.

²¹¹ Siirilä, Jouko: Kunnantalosta Kuninkaantuvaksi – vuoden urakka avajaisia vaille valmis Soinissa. 17.2.2019. <http://www.jpnews.fi/kulttuuri/kunnantalosta-kuninkaantuvaksi-vuoden-urakka-avajaisia-vaille-valmis-soinissa/>

²¹² <http://www.kauhajokiseura.fi/talohistoria.html>.

LÄHTEET

SANOMALEHDET

Helsingin Sanomat
Ilkka
Lakeuden Sana
Lakeus
Maan Sana
Seinäjoki
Suupohjan Kaiku
Suupohjan Sanomat
Työn Ääni

TEUVAN KUNNAN ARKISTO

Kunnanhallituksen- ja valtuuston pöytäkirjat, rakennuslautakunnan pöytäkirjat
Rakennuspiirustukset: Kunnantalon pohja- ja muutoskuvat vuosilta 1973 ja 1990.
Kunnalliskertomukset 1953, 1973 ja 1990.
Eino Leinosen muistelmä Otto Syreenistä 9.3.1986.

KOTISEUTUARKISTO, TEUVA

Koivisto, Tanja; Uusimäki, Jorma: *60-luvun Teuvaa*. Foto-Nisula, Teuva 2013.
Koivisto, Tanja: *Muistojen Teuvaa. Kuvakirja vuosisadan alustan vanhan kirkon tulipaloon tammikuulla 1950*. Colorkolmio, Teuva 2014.
Lahti-Kuusisto, Päivi: *Monessa mukana. Tarinoita Suupohjan Hankkijasta*. Kauhajoki 2010.
Leinonen, Eino: *Maan Sana. Teuvalla 1934–1941 ilmestynyt sanomalehti*. Teuvan Joulu.
Mantila, Pentti: *KELA – muutoksessa tukena?* Teuvan Joulu 2010.
Niemelä, Kalervo: *Aikuiskoulutusta ajassa*. Teak, Teuva 2009.
Nisula, Tanja: *Muistojen Teuvaa II. Kuvakirja Nisulan arkiston kuvapoiminnosta 1950-luvulta eteenpäin*. Foto-Nisula, Teuva 2015.
Nisula, Tanja: *Muistojen Teuvaa III. Teuvalaisten elämää itsenäisen Suomen alkuvuosina*. Teuva 2017.
Paappanen, Maija: *Syreenin mamma*. Teuvan Joulu 1992.
Peltoniemi, Aatos: *Heikki Peltoniemi In Memoriam*. Teuvan Joulu 2006.
Perttula, Heikki: *Monitoiminen värитеhtailija*. Teuvan Joulu 1992.
Perttula 1989: *Teuvan kunnanvaltuusto 1919–1989* (historiikki).
Purho, Terttu; Lahtinen Veikko; Somppi, Kalevi; Lehto, Kauko: *Mansikkämäen suku. Teuvalta kotoosin. Matti ja Amanda Mansikkämäen sukukronikka*. 2014.
Takala, Nina: *Mihinä me ollahan? Etelä-Pohjanmaalla. Katsaus maakunnan rakennusperintöön*. Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo, Seinäjoki 2015.

MUUT

Antila, Johanna; Kärkkäinen, Jouni; Palonen, Jari: *Värien Teuva*. Esiselvitys väreihin liittyvien teemojen ja tapahtumien konkretisoimiseksi. Creamentors 2008.
Teuvalaisten oma Syreenin talo: rakennusinventointi ja käyttötarveselvitys (Teos). Hanke-suunnitelma 8.8.2019. Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti.

TIEDONANNOT JA HAASTATTELUT

Aho, Erkki 8.1.1920.
Keskikiikonen, Jorma 30.1.2020.
Ketonen, Matti 13.1.2020.

Kulmala, Esa 10.2.2020.
Laurila, Liisa 13.1.2020.
Linnala, Leena 8.1.2020.
Mattila, Kaisa 18.12.2019
Nevala, Marjo 19.2.2020.
Niemelä, Kalervo 18.12.2020.
Saksa, Antero 13.1.2020.
Saarikoski, Jorma 21.1.2020.
Somppi, Kalevi 21.1.2020.
Suksi, Lauri 8.1.2020.
Uosukainen, Annele 2.12.2019.
Uusimäki, Martta 11.2.2020.
Vainiola, Maunu 7.2.2020.
Writh, Unnukka 16.1.2020.

KIRJALLISUUS

- Ahola, Teija: *Terveyttä kaikille. Terveystalot ja kunnanlääkäritalot 1940-luvulta 1960-luvulle*. Selvitystyö. Museovirasto 2014. <https://www.museovirasto.fi/.../terveys-ja-kunnanlaakaritalot-1940-1960-luvuilla.pdf>
- Alhainen, Hely (toim.): *Lottien työn muisto elää*. Suupohjan lottaperinneyhdistys, Kauhajoki 2016.
- Harjula, Minna: *Terveiden jäljillä. Suomalainen terveyspolitiikka 1900-luvulla*. Tampere University Press, Tampere 2007.
- Harjunpää, Minna: *Jumalhahmoja, hedelmänpoimijoita ja karhunkaatajia: Suomesta ja suomalaisista rakennettu kuva 1920-luvun kansainvälisissä näyttelyissä*. Pro gradu -tutkielma, Suomen historia 2014.
- Nummensalo, Matti: *Eteläpohjalaisen meijeritoiminnan vaiheita*. Etelä-Pohjanmaan meijeriliitto, Vaasa 1956.
- Ranta, Raimo; Viita, Ossi: *Teuvan historia vuodesta 1996 vuoteen 1953*. Teuvan kunta ja seurakunta, Teuva 2006.
- Ruuskanen, Esa; Ylitalo, Teppo: *Lapuan historia 3. Jälleenrakennuskaudesta EU-ajan alkuun*. Lapuan kaupunki ja Lapuan tuomiokirkkoseurakunta, Lapua 2010.
- Takala, Antti: *Suomen väriteollisuus. Suomen väriteollisuuden koko kuva vuoteen 2002*. Tampere 2003.
- Teräväinen, Helena: *Rahako ratkaisee? Rakennettu kulttuuriympäristö kaupunkimarkkinoinnissa*. Teoksessa *Perinnettä vai bisnestä. Kulttuurin paikalliset ulottuvuudet*. Sulevi Riukulehto (toim.). Atena 2001, 80–92.
- Vuorinen, Juha: *Byrokratian käytävillä – sodanjälkeisen virastotalotyypin taustoitusta* <http://www.valtiollerakennettu.fi/valtion-rakennukset/byrokratiion-kaytavilla>. Museovirasto.

WWW.HELSINKI.FI/RURALIA

HELSINGIN YLIOPISTO
RURALIA-INSTITUUTTI